HANNA BERVOETS

ALLES WAT ER WAS

ROMAN

atlas contact

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council (FSC) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

Omslagontwerp Tessa van der Waals
Foto van de auteur Stephan Vanfleteren
Typografie Perfect Service, Schoonhoven

ISBN 978 90 254 4037 4
D/2013/0108/506
NUR 301

www.hannabervoets.nl
www.atlascontact.nl

DAG 91

Ik weet niet helemaal zeker wie de nieuwe situatie als eerste de nieuwe situatie noemde. Maar ik denk dat het Natalie was. Het moet de elfde, twaalfde dag geweest zijn, in ieder geval ná het avondeten. Een half pakje schoolmelk en een sprits. Dat was het toen.

'Even een vraagje hè,' zei Natalie die dag, 'hoelang denken jullie dat dit nog duurt? Ik bedoel: de nieuwe situatie.'

We keken haar allemaal aan. Uren, middagen, nachtenlang hadden we hierover gepraat. Dan opperde Kaspar dat we ons mentaal en praktisch moesten voorbereiden op een periode van weken of zelfs maanden, zei ik dat we eerst maar moesten afwachten, riep Barry dat hij gek werd van onzekerheid en zei Leo dat Barry dat maar niet moest doen, gek worden, omdat dat de situatie er niet minder onzeker op zou maken, alleen een stuk onaangenamer.

Ja, Natalie wist hoe wij erover dachten. En dat wij wisten dat zij dit wist moet ze ook hebben geweten. Haar vraag was dus geen vraag maar een mededeling. Een manier om ons te laten denken aan dat ene. Ik keek naar haar benen. Haar hakken had Natalie na dag vijf niet meer aangedaan, er zaten zwarte vegen op haar huidkleurige panty. Ik vroeg me af wanneer de panty zou gaan ladderen.

'Volgens mij probeer je te zeggen dat we hier nog wel een tijdje zullen zitten,' zei Leo uiteindelijk.

'Maar hoelang dan nog mama?' vroeg Joeri. Natalie antwoordde niet.

Even keken we allemaal zwijgend toe hoe Joeri met een leeg pakje schoolmelk speelde. Hij pulkte de flapjes los, blies het bol en gooide het naar Leo. Die ving het pakje op: 'We weten niet hoelang, man.'

'Maar waarschijnlijk nog best een tijd,' zei Kaspar. Hij had het tegen Joeri, maar we konden hem allemaal verstaan. Volgens mij stootte Natalie hem op dat moment even aan.

'Dus,' zei Kaspar, 'misschien is het prettiger als we allemaal ons eigen plekje hebben.'

'Wat bedoel je precies?' vroeg Leo.

'Er zijn zat lege lokalen,' zei Kaspar, 'maar wij zitten hier maar in de gymzaal. Waarom eigenlijk? Is er een logische reden om allemaal samen in de gymzaal te slapen?'

Kaspar keek nu alleen naar Leo. 'Nee,' zei die, 'er is geen logische reden volgens mij.' En Kaspar lachte. Zijn borstelige wenkbrauwen schoten omhoog, de triomfantelijke lach van iemand die na een lang dispuut gelijk heeft gekregen. Er was geen dispuut. Er was geen gelijk. Toch leek deze lach op zijn plaats.

'Ik heb op zich ook al eens over die klaslokalen gedacht,' zei Barry nu zacht. Ook ik knikte langzaam.

Ik had al best vaak aan die klaslokalen gedacht. Al op de vierde dag, nadat ik wéér slecht geslapen had vanwege het gesnurk van Kaspar, het gewoel van Joeri en het geloop en gekraak en gezucht van iedereen die naar de wc moest en daarbij net wel of net niet op mijn mat stapte. Dat we alle-

maal een eigen lokaal zouden hebben, leek me dus al heel lang praktischer. Maar ik dacht: Ik wacht af. Misschien ben ik de enige. Lijk ik raar als ik alleen wil slapen. En op dag elf of twaalf bestond het nog: raar.

'Dus,' zei Kaspar, 'zullen we de klaslokalen dan maar verdelen?'

Leo knikte. 'Als iedereen het daarmee eens is.'

'Als we het niet allemaal eens zijn kunnen we de lokalen toch verdelen onder de mensen die het er wel mee eens zijn?'

'Ja, Kaspar,' zei Leo, 'dat klopt.'

'Volgens mij zijn we het er allemaal mee eens, hoor,' mompelde Barry. 'Toch?'

Er zijn tien lokalen. Vier boven, zes beneden. Het grootste lokaal, waar groep drie in heeft gezeten, is beneden. Het leek logisch dat Natalie en Joeri dat kregen. Maar Joeri wilde het lokaal met het tafelvoetbalspel.

'Joh, Joeri,' zei Natalie, 'je kunt toch ook tafelvoetballen als we in een ander lokaal slapen?'

Joeri schudde zijn hoofd. 'Wat als er dan net iemand onder ligt?'

Uiteindelijk besloten we dat er niemand in het lokaal met de tafelvoetbalset zou slapen, zodat iedereen er op elk moment mee zou kunnen spelen. Dit betekende dat ten minste een van ons een lokaal op de tweede verdieping zou moeten nemen.

'Ik wil op zich wel,' zei Barry. 'Maar als ik de enige ben die op de tweede verdieping slaapt, dan heb ik dus eigenlijk vier lokalen voor mezelf. Is dat wel eerlijk?'

Ik knikte. Ik wist waar Barry op hoopte. De verdeling van de lokalen had niets met eerlijk, maar alles met goedkeuring

te maken. Collectieve tevredenheid wint het altijd van morele standaarden.

Leo knikte nu ook naar Barry. Natalie mompelde iets wat klonk als prima, maar Kaspar zei: 'Misschien wil Kaylem ook wel boven slapen.' Hij draaide zich om. 'Kaylem, do you want to sleep upstairs maybe?'

Zodra we het over de lokalen eens waren – Kaylem en Barry zouden boven slapen, de rest van ons beneden –, kwamen de tafellakens ter sprake. We hadden er drie. Gevonden op een kast in de lerarenkamer. Het grootste laken was ook het dikst: een rood fluwelen lap, waarschijnlijk gebruikt voor het kerstdiner. Die was voor Natalie en Joeri, hadden we de eerste avond al besloten. Maar toen waren er nog twee over. Plastic kleden, bedrukt met auto's. Auto's met oren en ogen. 'Ik hoef er geen,' had Leo meteen gezegd. 'Oké,' mompelde Kaspar daarna. 'Onder m'n jas lig ik ook wel prima.' Zo hadden Barry en ik de kleden genomen. 'Morgennacht ruilen we,' zeiden we, 'echt!' Maar vanaf die nacht sliep iedereen op zijn eigen mat, op zijn eigen plek, onder zijn eigen tafelkleed of jas.

'Neemt iedereen z'n eigen dekens mee naar z'n nieuwe lokaal?' vroeg Barry nu.

Dekens, dacht ik. Hij noemt de tafelkleden dekens. Vocabulaire van de nieuwe situatie.

'Ja man,' zei Leo, 'houden jullie je lievelingsdekbed maar.' Leo lachte, ik keek naar Kaspar. 'Ja?' Kaspar haalde zijn schouders op. 'Als jullie dat willen...' Even leek het alsof Kaspar nog iets ging zeggen, dus vroeg Barry vlug: 'En verhuizen we dan nu of morgenavond?'

De hele discussie duurde ongeveer een uur, zag ik op de klok boven het klimrek aan de muur.

De eerste weken deden we niets zonder het eerst uitgebreid te bespreken. Onze discussies deden me denken aan het overleg dat je voert op vakantie, 's ochtends op de patio van de huurvilla: laten we vandaag naar het strand gaan, want morgen regent het misschien. Maar als we naar het strand gaan, lunchen we dan dáár of weer in de villa? Want als we hier lunchen, moeten we eerst langs de supermarkt, en dan kunnen we het beste meteen dingen voor de barbecue halen, al is de grote supermarkt dan waarschijnlijk prettiger, maar als we helemaal naar de grote supermarkt rijden, wordt lunchen in de villa wel heel krap, dus laten we anders meteen naar de supermarkt gaan, dan hebben we dat gehad: wie gaan er dan allemaal mee, wie rijdt er, zit er nog geld in de pot eigenlijk?

Ons overleg in de nieuwe situatie verliep ongeveer hetzelfde. Al waren de onderwerpen anders. 'Waar gaan we lunchen' was: eten we eerst de spritsen of de liga's? 'Wie gaan er mee naar de supermarkt' werd: zullen we nog één keer langs alle lokalen? En 'laten we vandaag naar het strand, want morgen regent het misschien' was nu: rooster alvast dat muisje, want wat als het licht straks uit is?

In de loop van de tijd nam het aantal discussies wel af. Misschien omdat de keuzes opraakten. Sowieso omdat er minder mensen waren.

Ik had het net over vakantie. Misschien begrijp jij dat niet.

De resorts, de pretparken, de zwembaden met trechterglijbanen, de bungalows met open haard: ik weet niet of

ze er nog staan. En of het leven ooit weer zal betekenen dat je dertig weken werkt en dan twee weken niet, en dat je in die twee weken een trein of vliegtuig neemt naar een plek waar je niet woont maar waar ze wel handdoeken hebben, om daar een tijdje rond te lopen, iets te kopen, en foto's te maken voor de mensen die er niet bij waren, omdat je wilt dat zij weten wat jij zag toen ze jou niet zagen.

Daarbij, om het écht te begrijpen – vakantie – moet je eerst weten wat werk is. Werk bestaat nog, in de nieuwe situatie. Maar er was een tijd waarin álles werk kon zijn. Slapen, eten, tekenen of een radslag maken: zolang een ander er maar voor betaalde. En zo iemand was er altijd.

Mijn werk was bijvoorbeeld dat ik in een kleine kamer op de derde verdieping van een hoog gebouw met Barry en anderen over driedimensionale animaties van RNA-mutaties praatte, daarna mijn stoel omdraaide om de rest van de dag naar een scherm vol waterstofmoleculen, proefpersonen of te ver doorgefokte hondjes te staren. Soms ging ik even naar buiten om anderen te zien roken. Soms las ik een tekst vol tabellen die door minimaal vijf hoogleraren nagerekend waren. En soms, heel soms, belde ik een van die hoogleraren om te horen of ze helder genoeg formuleerden om op te treden in ons programma.

Werk was ook dat ik weekend had: twee dagen waarin ik m'n koffie niet uit een kartonnen beker dronk, maar uit een mok. Dan sprak ik af met mensen die ik doordeweeks niet zag, om boven die mok de dagen ervóór door te nemen. Wat ik die dagen gedaan had, zouden die mensen snel weer vergeten. Maar dat gaf niet. Ik zou het zelf ook snel vergeten. En de oude situatie, vol telefoons, internet, Facebook en

tientallen andere mogelijkheden om dingen te delen, was erop ingericht samen te kunnen vergeten. Dat was beter dan in je eentje vergeten. Zo leek het.

Maar het zou dus kunnen dat het jou allemaal niets meer zegt. Een mok. Een doorgefokt hondje. Facebook. Ik zou het je graag allemaal uitleggen, ja, graag vertel ik je alles over het leven waarin vakantie en werk elkaar afwisselden en we 's avonds twitterden dat we televisie keken. Ik weet alleen niet wat je daarvan wilt weten. Misschien doet het jou pijn om over de oude situatie te lezen. Laat ik je dus ook vertellen wat er nog wel is.

Vandaag, dag eenennegentig sinds de knal: Barry is nog steeds ziek. Toen ik hem vanmiddag zijn portie kwam brengen, dacht ik even dat hij er niet was.

Het was zo donker en stil, alsof ik mijn eigen lokaal was binnengestapt. Ik deed het licht aan. Barry's kamer – Barry noemt zijn lokaal kamer – was precies zoals ik hem gisteren had achtergelaten. Gordijnen gesloten, *Gebroeders Leeuwenhart* opengeslagen, nog steeds op de eerste pagina.

Bij het inrichten van zijn kamer heeft Barry de stoeltjes en tafeltjes opgestapeld. Op de vloer ligt een blauw vierkant dat hij uit de vloerbedekking beneden heeft gesneden, voor de ramen staan twee planten: een links, een rechts. 'Lekker symmetrisch,' zei Barry, 'bij *VT wonen* zouden ze hun hart uit eten.'

Vanmiddag oogden de planten nog steeds gezond. Maar de puntjes van de bladeren waren bruin. Of iemand ze in de grondverf had gedoopt. Er schoot een liedje uit een film door m'n hoofd.

We verven de rozen rood. We doen dat voor ons brood. We weten wel, het is uit met het spel. Ze gaan er vast aan dood.

Op het schoolbord stond nog steeds de tekening die we met Joeri hadden gemaakt. Ik had een huisje getekend, vier bloemetjes en een schaap. Joeri wat mannetjes met stekelhaar. Hij noemde ze *Bladebreakers* en had er namen onder geschreven: Hiro Granger, Ray Kon, Hillary. Barry had alleen een zon getekend. Een zon met een zonnebril op.

'Dat klopt niet,' zei Joeri, 'de zon hoeft zich toch niet tegen zichzelf te beschermen?'

'Jawel hoor,' had Barry geantwoord, 'iedereen moet zich tegen zichzelf beschermen.'

Voorzichtig stapte ik het lokaal binnen. Barry lag op de lerarentafel, het dikke rode tafelkleed over zich heen. Er stak alleen wat haar onder vandaan.

'Bar,' fluisterde ik, 'hoe voel je je?'

'Merel?' kreunde Barry.

'Ja', zei ik, en liep naar hem toe. Op het stoeltje naast zijn tafel stonden drie mokken. Nog precies zoals ik ze de afgelopen dagen neergezet had: naast elkaar, theelepeltjes er rechtop ingestoken. Ik zette de mok die ik vasthad ernaast.

'Hoe gaat het?' vroeg ik weer. Nu kwam het kleed in beweging.

'Ziek,' fluisterde Barry, 'nog steeds ziek.'

'Maar je moet eten,' zei ik. 'Hier staat je portie.'

Barry kreunde. 'Nee, nee sorry, echt niet, lief.'

'Hoe gaat het vandaag?'

Ik draaide me om. Bij de ingang van het lokaal stond Leo, hij stootte nog net niet zijn hoofd tegen de deuropening.

In een paar passen stond hij naast me. 'Hé,' zei hij zachtjes tegen Barry, 'hoe is het?'

Barry zweeg, Leo trok het kleed een stukje omlaag.

'Denk je dat hij koorts heeft?' vroeg ik.

Leo legde zijn hand in Barry's nek: 'Je moet wat eten, man.' Maar Barry kreunde alleen en trok het kleed over zijn hoofd heen.

Stil stonden Leo en ik naast elkaar. En opeens zag ik dat Barry iets aan de tekeningen op het schoolbord toegevoegd had. Rechtsonder, in wit krijt, stonden plotseling onze namen. Niet alleen die van mij, Barry en Joeri; degenen die de tekening gemaakt hadden. Nee, ook die van Kaspar, Leo, Natalie, zelfs Kaylem. Ik vroeg me af waar ik naar keek. Presentielijst, aftiteling. Of gedenksteen.

Leo wreef over het kleed. 'Ik denk dat we hem even met rust moeten laten.' En met één hand tilde hij alle vier de mokken van tafel.

'Voelde hij koortsig?' vroeg ik toen we beneden om het vuur zaten.

Leo antwoordde niet.

'Misschien is het iets van buiten,' zei ik. 'Toen Lotteke wegging deed Barry de deur dicht en hij is de enige die nu ziek is.'

'Ja,' zei Leo, 'dat klopt.'

Hij staarde in het vuur, vlammen verlichtten zijn gezicht en maakten er tegelijkertijd schaduwen op: donkere vegen dansten over zijn slapen.

'Denk jij ook dat het iets van buiten is?' vroeg ik.

'Ik weet het niet.'

'Maar wat dénk je?'

Langzaam schudde Leo zijn hoofd. Voor ik iets kon zeggen, wees hij op de mokken uit Barry's lokaal.

'Ze beginnen te schimmelen. We kunnen ze maar beter verdelen.'

Leo kantelde een mok zodat ik de inhoud kon zien: een laagje kleefrijst met groene puntjes. Met het topje van zijn pink schraapte hij het groen van het wit. Hij veegde de schimmel aan een potlood, gooide het potlood in het vuur en keek weer naar het laagje rijst. 'Ik neem deze wel.' Daarna wees Leo op de portie die we vandaag hadden gemaakt. 'Neem jij die.' Met een theelepel verdeelde hij de derde portie: wat korrels voor mij, wat korrels voor hem, en wat korrels voor de vierde, overgebleven beker. 'Kaylem!' riep Leo. Hij stond op: 'Kaylem, there's more food for you!'

Zo was dag eenennegentig de dag waarop we een extra portie kregen. Maar dat is niet hoe ik het in Melissa's agenda heb geschreven. In Melissa's agenda is vandaag de dag waarop ik ontdekte dat jij eraan komt. En nu ik daarachter ben, wil ik alles nog beter vertellen. Hoe het ging en hoe het gekomen is. Ja, alles vanaf het begin.

Ik denk dat het betekent dat ik nu al van je houd. Liefde is gekend willen worden. En ik wil dat je alles van me weet. Het moeilijke is alleen dat ik niet weet of jij straks wel van mij zult houden. Wanneer je alles weet.

DAG 5

Dit is nu onze theorie. Er moeten meer mensen zijn zoals wij. Mensen die sinds de knal ergens vastzitten. Thuis, in een supermarkt, sportschool of ander gebouw. Het gebeurde zondagmiddag. Er zitten vast mensen in kerken.

Een deel van die mensen heeft minder voedsel tot zijn beschikking. Zij zullen op den duur de instructies negeren. Naar het raam lopen, de gordijnen opendoen, uiteindelijk zelfs naar buiten gaan. Is buiten zijn mogelijk, dan zullen die mensen andere mensen vinden. Mensen die vervolgens ook naar buiten zullen komen, en weer andere mensen zullen vinden die ook weer andere mensen zullen vinden die ook weer andere mensen zullen vinden, totdat er mensen gevonden worden die weten hoe we internet weer kunnen laten werken.

Misschien zijn wij tegen die tijd zelf al gevonden. Er zijn genoeg anderen die weten dat we hier zitten. Onze redactie. Barry's vriend. Het bestuur van deze school. De man van Natalie. Erik, heet die. En Erik zou zijn vrouw en zoon zeker komen halen als hij daartoe in staat was. Maar Erik is er niet. En Lotteke is nog steeds weg. Toen zij het gebouw verliet, was buiten zijn dus waarschijnlijk nog niet mogelijk. Zolang er niemand langskomt, is het dat nog steeds niet. En blijven wij binnen.

Het kan natuurlijk dat iedereen zo redeneert. Dat alle mensen die op dit moment in hun huizen, supermarkten of kerken vastzitten, denken: Wij gaan niet zolang we geen anderen zien. In dat geval gebeurt er nooit iets. Maar die kans is klein. Of in ieder geval niet groot genoeg om risico te nemen. We zullen dus moeten wachten tot we worden gevonden. Iedereen is het daar over eens.

Gisterochtend zei Kaspar: 'We moeten een voedselvoorraad aanleggen.' Hij keek vragend toen Barry daar om lachte. 'Sorry,' zei Barry. 'Maar voedselvoorraad klonk opeens heel Knabbel en Babbel.'

'Ik ben gewoon praktisch,' zei Kaspar, nu wat zachter.

Leo legde zijn hand op Kaspars schouder: 'En dat lijkt me heel verstandig.'

In het kader van de voedselvoorraad besloten we alle kamers, kasten en lokalen systematisch af te gaan. Het leek Leo het efficiëntst dit in duo's te doen, maar Kaspar ging liever met de hele groep. Ik dacht: Kaspar kent het gebouw, hij wil ons vast graag rondleiden. Maar Leo zei: 'Vertrouw je ons niet, Kaspar?' Het klonk als een grapje. Kaspar kon er niet om lachen. 'Jawel, nee dat is het niet,' zei hij, 'ik vertrouw jullie echt wel.' Hij zei het met te veel nadruk.

Ik vond het een vervelend idee dat Kaspar ons niet vertrouwde. Al was zijn argwaan waarschijnlijk terecht. Waren we in duo's opgetrokken, en had ik met Barry een mueslireep gevonden, dan hadden we die misschien met z'n tweeën opgegeten. Want: nemen zeven mensen één hap, hebben zeven mensen niets. Nemen twee mensen vier happen, hebben twee mensen iets. Zeven mensen niets of

twee mensen iets: geen moeilijke beslissing. Als je met z'n tweeën bent.

Ja, tientallen onderzoeken met apen en studenten hebben het bewezen: altruïsme is egoïsme in schaapskleding. We delen, omdat we hopen dat anderen dan ook met ons zullen delen. Maar uiteindelijk gaat het er niet eens om wát we doen. Het gaat erom wat anderen gelóven dat we doen. Misschien vond ik het daarom vervelend dat Kaspar ons niet vertrouwde. Wie niet gelooft dat anderen delen, deelt zelf ook niet.

Voor we gingen, gaf Kaspar ons allemaal een vuilniszak. 'Daar stoppen we alles in wat we aan eten vinden.'

'Chic,' zei Barry.

In de lerarenkamer vonden we een pak spritsen en twee flessen wijn. Kaylem wees ons op een pot Completa die hoog op een hangkast stond. Alleen Leo kon erbij.

In de klaslokalen trokken we alle laatjes open. Dat voelde vreemd. Alsof we Facebookprikborden van onbekenden bekeken: geoorloofd, toch onbehoorlijk.

'Je gluurt toch een beetje in het leven van zo'n kind,' zei Barry. En de kinderlevens leken op elkaar. Steeds dezelfde pennen, dezelfde schriftjes en dezelfde voorgevulde ritsetuis met liniaal, potlood, puntenslijper en een notitieblokje te klein om er iets in te schrijven.

In een van de laatjes vond ik een dikke roze agenda. Hij was van een Melissa, las ik in de personalia: 'groene ogen, groep 4b, 7 jaar'. Zeven. Een leeftijd waarop oogkleur er nog toe doet. Maar ook een leeftijd waarop je nog geen huiswerk of belangrijke afspraken hebt. De agenda was dan

ook vrij leeg, al had Melissa duidelijk haar best gedaan toch wat dingen voor op de paarse bladzijden met bloemmotief te verzinnen. In het lesrooster had ze bij vrijdag 'zwemles' geschreven, en ook op de pagina's met weekdagen had ze voor de rest van het jaar bij iedere vrijdag 'zwemmen' gezet. Verder stonden er dingen als 'misschien bij Caro spelen', 'Zwart-witje jarig', 'vier uur Habbohotel inchecken', 'misschien naar oma'. Blijkbaar behoorde een volle agenda tot Melissa's verlangens. Later, als ze er eenmaal echt eentje heeft, valt het natuurlijk tegen: al die dagen vol afspraken. Misschien zal ze klagen dat ze nooit eens tijd heeft om een appeltaart te maken. Haar roze agenda uit groep vier zal ze tegen die tijd zijn vergeten. Als Melissa er tenminste nog is.

'Check dit!' riep Joeri. 'Deze heb ik nog niet.'

Hij haalde vier plastic tolletjes uit een laatje. Tolletjes met kartelrandjes, het leken kleine cirkelzaagjes.

'Wat zijn dat?' vroeg Leo.

'Beyblades! Je kan er mee *battelen* en deze zijn heel veel punten waard.'

'Leg maar terug, lieverd,' zei Natalie.

'Waarom?' vroeg Joeri.

'Ze zijn van een ander jongetje.'

'Maar die is er niet.'

'Maakt niet uit.'

Zuchtend stopte Joeri de tolletjes terug in het laatje. Ik stond nog steeds met de roze agenda in mijn handen. Toen ik zag dat Joeri naar me keek, legde ik hem vlug op een tafeltje.

Later die middag vonden we een gymtas, achtergelaten aan een kapstok op de gang. Kaspar keek erin. 'Niks eetbaars. Alleen schoenen en een handdoek.'

'Een handdoek!' gilde Natalie. 'Die moeten we hebben!'

Natalie en Joeri hebben zich de afgelopen dagen afgedroogd met het rode tafellaken. Soms was dat nog nat wanneer ze er 's nachts onder lagen.

'Alstublieft, mevrouw,' zei Kaspar. Hij gooide de handdoek naar Natalie: 'Volgens mij is hij nog schoon ook. Jongens douchen nooit.'

Joeri keek zijn moeder boos aan: 'Nou nemen jij en meester Kaspar ook iets wat niet van jullie is.'

'Ja,' zei Natalie, 'maar dit hebben we echt nodig.'

'Ik had die Blades ook echt nodig!'

'En nou ophouden,' siste Natalie. Ze sloeg de handdoek met een zwaai om haar nek en vlagde daarmee de discussie af.

Willekeur, dacht ik. Om met onszelf te kunnen leven, noemen we willekeur soms zomaar noodzaak. We doen het vast vaker dan we zelf doorhebben. Waarschijnlijk de hele dag door.

'Ik ga even naar de wc,' zei ik.

Terwijl de anderen de gang afstruinden, liep ik het lokaal van groep 4b weer binnen. Ik pakte de roze agenda van het tafeltje en stopte hem vlug in mijn vuilniszak.

Onze tocht eindigde in de keuken. Daar waren we eerder geweest. De eerste dagen hebben we de koelkast leeggehaald en het brood opgegeten. We wisten dat er meer voedsel lag, maar niet precies hoeveel.

De keuken zit op de tweede. Naar Frans voorbeeld serveerden ze hier warm eten tussen de middag; iets wat de directeur had bedacht in de tijd dat 'van het land' in de mode was. Sommige ouders schijnen deze school er speciaal op

te hebben uitgekozen. Alleen: veel kinderen eten liever niet warm overdag. Dus nam het aantal overblijvers snel af en werd een van de twee koks binnen een jaar ontslagen.

'Ik haal Joeri ook gewoon op tussen de middag,' had Natalie me verteld. 'Zie ik hem nog eens. En een boterham smeren is makkelijk met m'n werk te combineren.' Daarna vertelde ze dat ze via een eigen webshop zelfbewerkte laptop- en iPad-hoezen verkocht. De zaken gingen goed, zeker sinds een van deze *skins* – die met de tulp in de vorm van een handgranaat – in een vrouwenblad had gestaan. Ik weet nog dat ik vroeg hoeveel ze hiermee verdiende, hoeveel tijd ze eraan kwijt was en hoelang het duurde voor ze één hoes bewerkt had.

Het was ons laatste gesprek voor de knal. Daarna hebben we het niet meer over laptophoezen gehad.

Kaspar trok de keukenkastjes een voor een open. We keken ernaar alsof hij een kerstpakket uitpakte en niemand wilde iets missen.

We vonden vier pakken rijst. Vier zakken pasta, een doosje lasagnevellen. Nog een pak rijst. Tomatenpuree, ketjap. En een gemberwortel, op het aanrecht.

In mijn hoofd begon ik te rekenen: zeven personen, negen pakken, vier vellen.

Natalie vroeg: 'Hoelang kunnen we hiervan eten?'

'Hangt ervan af hoe groot de porties zijn,' zei Leo.

Kaspar legde de gemberwortel in zijn handpalm, alsof hij hem wilde wegen.

We leegden onze vuilniszakken, legden al het gevonden voedsel in de keukenkastjes.

Een paar liga-koeken, wat boterhammen, twee appels, een banaan, een halfleeg flesje AA-drink.

'Mag ik er één?' Joeri wees op een zakje M&M's dat Kaylem in een kastje wilde leggen.

'You want this?' Kaylem hield het zakje nu omhoog; voorzichtig, tussen de nagels van zijn duim en wijsvinger, alsof het een archeologische opgraving was.

'Alsjeblieft?' deed Joeri. Hij keek naar Natalie. En Natalie naar ons.

'Ik denk dat we die wel kunnen verdelen,' zei Leo.

Hij scheurde het zakje open en schudde het leeg in een bakje.

'Zes komma drie stuks per persoon,' zei Joeri. Leo lachte: 'O ja. Dat weet jij natuurlijk.' Joeri knikte trots. We namen ieder zes M&M's en aten ze meteen op.

'Kijk jij altijd welke kleur je M&M is voor je hem in je mond stopt?' fluisterde Leo naast me.

'Hoezo? Deed ik dat net?'

'Ja,' zei Leo. 'Dat deed je.'

'O. Doe jij dat dan niet?'

'Blijkbaar niet. Want ik keek hoe jij het deed.'

Leo legde zijn hand op mijn rug. Hij wreef.

De wijn dronken we 's avonds. In de gymzaal, op de grond. Kaylem hoefde niet, er was nu precies één koffiekopje bordeaux per persoon. De alcohol op onze lege magen deed ons praten.

'Ik wilde het leger in, maar toen ik werd afgekeurd op mijn ogen werd het toch de pabo. Achteraf gezien ben ik blij. Het leger is toch vooral wachten en wachten is niets voor mij.'

‘Ik kom uit Utrecht maar heb heel lang in Apeldoorn gewoond want mijn vriend had daar een manege. Ex-vriend, bedoel ik.’

‘Eerst Sociologie en daarna een master Research en Redactie.’

‘North Dakota was een levensverrijkende ervaring, alleen een beetje koud misschien.’

‘Ik wilde het niet. Maar ja. Toen werd ik toch weer verliefd.’

Hadden mensen ons zo gehoord – mensen in een parallelle wereld waarin alles er nog is – dan hadden ze misschien gedacht dat dit een eetfeestje was. Een feestje waar iedereen de gastheer kent maar niet elkaar. Leo had dan waarschijnlijk die gastheer geleken. Hij was degene die de liga’s brak. Degene die de wijn schonk. Degene die de vragen stelde. En waarschijnlijk ook degene die we het liefst onze verhalen vertelden.

Barry vertelde over zijn nieuwe vlam: kun je niet mét je geliefde praten, dan is óver je geliefde praten het beste alternatief.

Ze hadden elkaar leren kennen op een bruiloft, maar nadat ze de hele avond leuk hadden gepraat, was Jeroen opeens weggegaan, en toen hij vervolgens niet reageerde op een WhatsApp-bericht dacht Barry: Laat maar. Maar twee dagen later stuurde Jeroen opeens een vriendschapverzoek via Facebook, en toen Barry hem had toegevoegd, *likete* Jeroen een vakantiefoto van drie jaar geleden, wat betekende dat hij een relatief oud album helemaal had doorgekeken. ‘Dus DM’de ik hem of hij woensdag wilde afspreken,’ zei Barry. ‘Hij kon niet. Maar die dinsdag daarop wel.’ Details die alleen een verliefde vermeldt.

Ik kende ze al, die details. Lunchpauzes lang had ik Barry geadviseerd over sms'jes, de juiste tweededatekleding en wel of niet meteen nog een keer afspreken. Waarschijnlijk wist ik – zijn collega – meer van de aanloop naar Barry's nieuwe liefde dan zijn vrienden. Maar gisteren, op de grond in de gymzaal, omringd door mensen die ik nauwelijks kende, wilde ik alles opnieuw horen. Elk afspraakje, elk onbeantwoorde WhatsAppje, alle dronken misverstanden in de eerste weken, en alle grapjes die Barry over die misverstanden maakte. Het was niet nieuw of verrassend. Maar wel het fijnste wat ik in dagen gehoord had.

Soms vertaalde Leo iets voor Kaylem. Daarna praatten we dan even Engels. Al vervielen we na een paar zinnen steeds weer in het Nederlands. We waren moe, consequent zijn kost energie. Kaylem leek het niet erg te vinden. Soms vraag ik me af of hij ons niet gewoon verstaat. Ik weet niet of iemand hem dat al heeft gevraagd.

Het was Kaspar die als eerste aankondigde te gaan slapen.

'Ja,' zei Leo. Hij keek naar de lege fles wijn. 'Laten we allemaal maar naar bed gaan.'

'Dat hoeft nou ook weer niet,' zei Kaspar.

'Ik ben op zich ook best moe,' mompelde Barry.

De eerste nachten hielden we al onze kleren aan. Nu slapen we allemaal in één kledingstuk dat we overdag niet dragen. Ik in mijn hemd, Natalie in haar omslagvest, Kaspar in het T-shirt dat hij onder zijn overhemd aanhad. Dat is koud. Dus laten we 's nachts de verwarming aan in de gymzaal. Ter compensatie hebben we de radiatoren op de gang juist uitgedraaid. Misschien hebben we de komende tijd onbeperkt

elektriciteit. Maar misschien ook niet.

Het was dus koud toen ik gisteravond naar de toiletten liep. Koud en donker. Ik struikelde over een tas, stootte mijn knie tegen een tafeltje. Terwijl ik over mijn zere been wreef, zag ik wat. In het middelste lokaal, vlak bij het raam, flikkerde iets. Een blauwig schijnsel dat de hele muur verlichtte: ik zag een rij papieren poppetjes hangen. Armen en benen van muizentrappetjes. De poppetjes lachten.

'Hallo?'

Voorzichtig stapte ik naar binnen.

'Hallo?'

Er was niemand in het lokaal. Ik liep naar de plek waar het licht vandaan kwam, hoorde gezoem en geratel. De pc. Natuurlijk: het veel te felle lampje van de slaapstand.

In het begin stonden de computers constant aan. Elk halfuur checkten we of internet het al weer deed, steeds tevergeefs. Tot Leo zei: 'Op deze manier hebben we iedere twintig minuten een teleurstelling te verwerken. Misschien is het rustiger als we de computers soms ook even uitzetten.' We spraken af drie keer per dag een computer aan te doen. Blijkbaar vond een van ons dat niet vaak genoeg.

Ik schoof de muis op en neer. Het scherm schoot aan, ik tikte een 'n' in de zoekbalk. De browser kwam meteen met de juiste suggestie: nu.nl, de site die we na de knal het meest bekeken.

Server niet gevonden. Controleer uw netwerkverbinding als u geen enkele pagina kunt laden.

Gedachteloos rolde ik mijn stoel naar achteren. Toen ik merkte dat ik bijna de gordijnen raakte, schoof ik vlug terug.

Sinds de instructies hadden we de gordijnen niet meer

opengeschoven, waren we überhaupt niet te dicht bij de ramen gekomen.

Maar nu had ik een volle kop wijn op.

Ik stond op, liep naar het raam en raakte voorzichtig de witte gordijnstof aan.

Er gebeurde niets.

Ik pakte het gordijn aan de zijkant vast, schoof het een stukje opzij, en keek.

Luxaflex.

Ik wurmde mijn duim en wijsvinger tussen twee jaloezieën en duwde die uit elkaar.

Nog steeds niets, alleen het donker.

Langzaam boog ik naar voren om te zien wat er in het donker was.

Toen klonk er een klap.

Geschrokken liet ik de luxaflex los. Even staarde ik naar het dichtgevallen gordijn, daarna keek ik naar de grond. De contouren van een bloempot. Het ding moest van de vensterbank gevallen zijn. Ik hurkte, probeerde de aarde terug in de pot te stoppen. De aarde was vochtig. Had iemand de planten water gegeven?

Ik kwam te snel overeind: het lokaal draaide. Om niet te vallen greep ik een tafeltje.

'O!'

'Jezus.'

'Sorry.'

'Ik schrok.'

Natalie stond pal voor me. Het was nog steeds donker, ik herkende haar aan haar stem, zij zag mij in het licht van het beeldscherm.

'Ik dacht,' zei Natalie, 'ik dacht: Ik kom het toch nog even proberen.' Ik zag haar vaag bewegen, waarschijnlijk wees ze op de pc.

'En jij dacht dus hetzelfde.'

Ik schudde mijn hoofd: 'Nee, dat was het niet. Ik zag het licht, en ik –'

'O ja,' zei Natalie.

Ze dacht dat ik loog. Het leek me beter dat Natalie dacht dat ik de waarheid sprak. Het gaat er niet om wat je doet. Het gaat erom wat mensen geloven dat je doet.

Dus zei ik: 'Weet je: je hebt gewoon gelijk. Ik wilde ook checken of internet het al weer deed. Maar nee.'

'Echt niet?'

Natalie ging achter de computer zitten, greep de muis en klikte op reload.

Server niet gevonden. Controleer uw netwerkverbinding als u geen enkele pagina kunt laden.

'Verdomme!' Nu pas zag ik haar gezicht. Haar ogen waren rood. Van de wijn en van de vermoeidheid, dacht ik.

'Stom hè?' zei ik.

Maar Natalie schudde haar hoofd: 'Ik snap jou niet. Ik snap jullie allemaal niet.'

Ze staarde nog steeds naar het scherm. Haar kin begon nu te rimpelen en haar mondhoeken trilden. Ik legde mijn hand op haar schouder, kneep zachtjes. Voelde haar rillen.

Met een ruk draaide Natalie zich om. 'Jullie zijn allemaal zo rustig!' riep ze. 'Hoe kunnen jullie allemaal zo rustig zijn?'

'Ik weet niet of we rustig zijn.' Ik keek nu recht in Natalies betraande gezicht. 'Misschien doen we elkaar gewoon een beetje na...'

Opnieuw schudde Natalie haar hoofd: 'We zitten opeens wijntjes te doen en te keuvelen alsof er niets aan de hand is, terwijl... jezus, wie weet hoelang we hier nog zitten en we hebben hartstikke weinig eten.'

'Ja,' zei ik voorzichtig, 'ja, dat is ook zo. Maar daar kunnen we het toch ook weer niet de héle tijd over hebben? Soms is het fijn om ergens anders over te praten. Toch?'

Natalie ademde diep in. Haalde haar neus op en wreef met de rug van haar handen langs haar wangen. Haar lange nagels glommen in het computerlicht. De lak was gaan bladderen.

'Ja,' zei Natalie. 'Ik weet het. Sorry. Wat het gewoon is... als ik Barry zo hoor praten over zijn vriend, dan denk ik aan Erik. En aan hoe erg ik het vind dat hij hier niet is. En dat ik hem mis.'

'Dat snap ik,' zei ik. 'Dat snap ik helemaal. En Erik mist jou vast ook.'

'Ja,' zei Natalie, haar stem trilde, 'als hij er nog...'

Ik sloeg een arm om Natalies schokkende schouders.

'Sorry hoor,' zei ze.

'Geeft niets.'

Ik drukte Natalie nu tegen me aan, zij duwde haar gezicht meteen in mijn haar.

Ik liet haar, ik begreep het. Zelf heb ik de afgelopen dagen mijn gezicht ook vaak in het haar van een ander willen begraven.

Ik snoof: de geur van Natalies parfum. Chanel, uit een tasflacon. Ze spuit het nog elke ochtend op.

'Mis jij dan niemand?' fluisterde Natalie.

'Jawel,' zei ik. 'Mijn vrienden. Maar ik probeer niet aan ze

te denken. Dan bestaan ze niet. En wat niet bestaat kun je ook niet missen.'

'Nou,' fluisterde Natalie, 'bij mij werkt het zo niet.'

Zo bleven we een tijdje zitten. We zwegen en ik aaide Natalies haar, liet haar blonde lokken door mijn vingers gaan. Snoof haar parfum nog een keer op.

En daarna nog een keer.

Veel mensen zien zwarte vlekjes wanneer ze naar een witte muur kijken. Kleine beschadigingen van het netvlies zijn dat. In het dagelijks leven vallen ze niet op; dan verdwijnen ze in de zwarte gordijnen of in het donkere hesje van een caissière. Maar er zijn mensen die, wanneer ze de vlekjes ontdekken, er écht op gaan letten. Zij blijven ze de hele dag zien: als glitters in een sneeuwbol dwarrelen ze door hun wereld. Die mensen worden onrustig, willen naar een oogdokter. 'De vlekjes verdwijnen vanzelf,' zegt die. Maar de vlekjes blijven, je kunt hooguit proberen er niet naar te kijken. Wat je niet ziet, bestaat nog steeds. Het kan je alleen geen pijn meer doen.

Ik heb lang gedacht dat leven niets anders was dan het negeren van zwarte vlekjes. Maar toen ik gisteravond op mijn mat lag, dacht ik aan wat Natalie gezegd had. 'Zo werkt het bij mij niet.' Wat als het bij mij zo ook niet werkte? Ook daar probeerde ik niet aan te denken.

Ik trok mijn tafellaken over me heen, al wist ik dat ik niet snel zou slapen. Het was warm in de gymzaal, het glas in de deur naar de gang was beslagen. Ik draaide me een paar keer om. En voelde toen de roze agenda onder mijn mat. Met m'n rug naar de rest bladerde ik naar afgelopen zondag. Daar

zette ik een kruis. Bij maandag schreef ik 'Lotteke weg', bij dinsdag 'geen internet', en bij donderdag 'start voedselvoorraad'.

Ik zette een streep door Melissa's zwemles.

DAG 95

De computers gaan al lang niet meer aan. De laatste keer dat we ze uitzetten was er nog steeds geen internet. Tot op dat moment hebben we de browsers nog wel dagelijks geopend. Al was dat misschien slechts routine. Zoals ik in de oude situatie iedere ochtend een blaadje van m'n kalender scheurde, al wist ik allang wat voor dag het was en welke datum daarbij hoorde. Maar hoe vaker je iets doet, hoe raarder het is om het niet te doen. Ik kan dus niet zeggen of we de laatste dagen nog geloofden dat internet zou terugkomen. Alleen dat we erop bleven hopen.

Hoe belangrijk internet ooit was, kun jij je misschien moeilijk voorstellen. Ik kan het me ook moeilijk voorstellen. Misschien was het eigenlijk helemaal niet zo belangrijk.

Maar ik denk van wel.

Mensen zeiden: op internet is alles te vinden. Maar dan moesten we het wel eerst zoeken. Nog liever dan zoeken keken we naar dingen waarvan anderen dachten dat wij ze wilden vinden. Foto's van zichzelf waarop ze één arm uitstrekten om een foto van zichzelf te maken. Liedjes over relaties die net begonnen of net beëindigd waren. Filmpjes waarin dieren of baby's dingen deden.

Zelf had ik een voorkeur voor filmpjes van katten. Ik hield niet van katten. Maar wel van beelden waarop katten werden

gekieteld, over een piano liepen of ergens vanaf vielen. Ook hield ik van filmpjes met cavia's.

Natuurlijk keken we niet alléén naar katten en cavia's. Veel mensen keken graag naar andere mensen. Dat kon in de oude situatie ook in de supermarkt. Maar in de supermarkt hadden die meeste andere mensen hun kleren aan: mensen zonder kleding kwam je niet vaak tegen. Schaarste creëert vraag en vraag creëert aanbod. Aanbod deed de schaarste afnemen, maar niet de behoefte aan mensen zonder kleding. En zo stond internet al snel vol naakt. Wie betaalde, kon het naakt laten bewegen.

Maar boven alles was internet een communicatiemedium. Ja, misschien was communicatie wel de belangrijkste constante in de oude situatie. De hele dag stuurden we berichten. Sommige berichten hadden een duidelijk doel. Ze waren een aansporing om actie te ondernemen: om rond drie uur bij de vergadering te zijn of al dan geen Thais mee te nemen. Van andere berichten waren de intenties vager.

'Ik ga nu eten', 'Ik luister nu een liedje', 'Ik heb een artikel in de *Guardian* gelezen'.

Zulke berichten waren gericht aan mensen die ze niet zochten maar wel vonden, de hele dag door, op hun computers, tablets of telefoons. We wisten niet dat we deze informatie wilden lezen. Maar deze berichten hadden dan ook niets met willen te maken. Ze waren er. Zoals het weer er was. Voor je je kon afvragen of het regende, zag je dat het regende. Voor je je kon afvragen of je wilde weten wat andere mensen die dag hadden gegeten, kreeg je het te lezen.

Het rare was dat we het belang van deze berichten destijds niet inzagen. Sommige mensen zeiden: het is allemaal on-

zin, ik doe er niet aan mee. Alle andere mensen zeiden: het is allemaal onzin, maar ik doe er toch aan mee.

Nu pas begrijp ik waar die berichten werkelijk toe dienden. Ze verzekerden ons ervan dat er anderen waren. De enige informatie die er echt toe doet, en de enige informatie waar we naar smachtten, de eerste dagen van de nieuwe situatie.

Maar smachten naar iets wat er niet is, is een kwelling. Om onszelf te sparen, smachtten we daarom steeds vaker naar andere zaken. Dingen die er wel waren. Al werden ze steeds schaarser.

DAG 7

Ik heb honger. Zo'n honger dat ik niet kan slapen. Vijf uur geleden hebben we voor het laatst gegeten. Liga en een schoolmelk. Precies volgens ons nieuwe schema.

'We moeten nu echt eens gaan uitrekenen hoeveel we per dag kunnen nemen,' zeiden we steeds. Maar dan namen we toch weer drie lasagnevellen. En daar smeerden we dan een heel blikje puree overheen.

Vanochtend hebben we voor het eerst écht over rantsoenering gepraat. Alle houdbaarheidsdata hebben we bekeken; we waren het eens dat we de dingen die het snelst bederven als eerste moeten eten. Pas als die dingen op zijn, beginnen we aan de pakken pasta en rijst. We wisten alleen niet hoe we die pakken moesten verdelen.

Kaspar zei: 'Het is simpel. We bepalen een minimumhoeveelheid pasta per dag, en verdelen alle pakken meteen in die portie.'

Leo zei: 'Ik vrees dat het iets minder simpel is. Van de ene op de andere dag nauwelijks voedsel: dat trekt een lichaam niet. We kunnen beter beginnen met middelgrote porties en dan afbouwen. Zo houden we het langer vol.'

Kaspar zei: 'Maar dan zijn we sneller door de voorraad heen. We houden het niet langer vol als het voedsel eerder op is.'

Leo zei: 'Wel als we ons lichaam zo trainen dat het in de loop van de tijd porties kan overslaan.'

Kaspar zei: 'Ik eet liever elke dag een beetje dan sommige dagen helemaal niets.'

En toen zei Barry: 'Ik vast wel eens tien dagen met citroensap. Maar dan bouw je ook af. Je begint met soepjes en vanaf dag drie eet je niets. Na een week voel ik me meestal prima.'

Zo kozen we uiteindelijk Leo's methode. We zouden afbouwen. Maar dan wel volgens een formule die Kaspar had bedacht. Volgens zijn tabel hebben we ruim negen weken te eten. Ik heb het schema bekeken maar begreep het niet. Ik had het kunnen narekenen. Dan had ik misschien ontdekt dat er iets niet klopt; dat we het op dit rantsoen geen negen weken redden en minder moeten eten. Maar ik wil niet minder eten. En ik wil hier niet langer dan negen weken zijn. Dus heb ik Kaspars schema niet nagerekend.

Ik vraag me af of de anderen mijn maag ook horen grommen. Ik probeer het weg te denken, de honger. Te doen of het niet uitmaakt.

Er is een Amerikaanse martelmethode waarbij krijgsgevangenen constant rockmuziek te horen krijgen. De meeste gevangenen kunnen daar niet tegen. Die schreeuwen, slaan hun vuisten stuk tegen de muur. Die woede geeft hun adrenaline. Zo houden ze zichzelf uit hun slaap. Maar er zijn altijd een paar gevangenen die zich niets van de muziek aantrekken, er gewoon doorheen slapen. Omdat ze weten dat slapen en muziek in feite niets met elkaar te maken hebben.

Zo probeer ik te denken. Honger is pas erg zodra ik vind

dat het erg is. Ik heb geen energie nodig. Ik lig. Ik slaap. Wie slaapt hoeft niets te eten.

Ik moet de honger ontleden. Onschadelijk maken door hem uit elkaar te trekken. Denken aan het animatiefilmpje dat ik ooit zelf heb laten maken. Het glycogeengehalte in mijn lever is gedaald: er schiet een rood pijltje omlaag. Mijn maag heeft het hormoon ghreline afgegeven: een blauw rondje glijdt via mijn bloedbaan richting mijn hersenstam. Daar is het omgezet in een rood, kloppend bolletje: een hersensignaal, het seintje dat maakt dat mijn brein nu om voedsel vraagt.

Een rood, kloppend bolletje. Dat is alles, die zogenaamde honger. Ik hoef het bolletje alleen maar weg te schoppen. Maar dat lukt niet. Want het is warm in de gymzaal. Joeri zegt iets en Natalie gaat alweer naar de wc.

En ik heb honger.

DAG 11

We hebben boeken gehaald. Uit de schoolbibliotheek op de tweede verdieping. Ik was er vanochtend met Barry.

'Ze hebben Astrid Lindgren!' riep Barry meteen. 'Zij was vroeger mijn lievelings.' Hij zei het op die tedere toon waarop mensen vaker over het verleden praten, alsof ze al ontroerd raken om enkel het feit dat ze kind zijn geweest.

'*De kinderen van Bolderburen*! En kijk, *Karlsson van het dak*!' Barry trok de boeken een voor een uit de kast. Er stonden ook nieuwe dingen. Paul van Loon, Carry Slee, een heleboel delen *Hoe overleef ik*. Uiteindelijk kozen we alleen boeken die we als kind al hadden gelezen. Misschien omdat de nieuwe dingen ons niet leuk leken. Maar waarschijnlijk omdat we willen dat onze eigen kindertijd de enige kindertijd blijft.

'Ik heb gewoon even behoefte aan Lasses, Lisa's, Hazelhoeves en zelfgebakken peperkoeken,' zei Barry toen we de trap af liepen. 'Aan die *Hoe overleef ik*-dingen heb ik niks. Hooguit aan *Hoe overleef ik een fokking Apocalyps*.'

Ik moest niet lachen. Maar ik wilde lachen. Dus lachte ik.

Beneden aan de trap stond Joeri ons op te wachten. Zijn wangen rood, zijn haar plakte tegen zijn voorhoofd.

'Yo!' riep Barry, zwaaiend met een boek. 'Zal ik je voorlezen?'

'Hmm,' deed Joeri. 'Straks misschien.' Hij hield zijn hand op om Barry een high five te geven. 'Is Leo boven?'

We schudden onze hoofden.

'Ik zoek 'm al de hele tijd,' zei Joeri. 'Willen jullie helpen?'

'Ja hoor,' zei Barry. 'Toch niets beters te doen.' Hij knipoogde.

'We zouden gaan dunken,' zei Joeri.

'Wow,' riep Barry, 'cool.'

Leo leert Joeri basketballen. Sinds eergisteren wil hij alleen nog maar dunken, dribbelen en passen. Niet met ons. Alleen met Leo.

Voor hij presentator werd, was Leo professioneel basketballer. De *Dunkin' Dutchman* van twee meter: in Amerika wilden ze hem allemaal hebben. Jaren speelde hij op topniveau in North Dakota. Maar ik zag hem hier pas voor het eerst dribbelen. Ik had Leo nog nooit zo sportief gezien. Of nee: zo fanatiek. Zo rennend, zwetend en schreeuwend.

'Kom op, Joeri!' – 'Een, twee... spring!' – 'Dek me dan, bám, dek me!'

Het was ook de eerste keer dat ik Leo zijn stem hoorde verheffen. Meestal praat hij traag, behoedzaam. Zijn stem werkt als een massage, mensen worden kalm als ze hem horen praten.

'Leo!' riep Joeri.

'Leoooo!' riepen we alle drie.

'Misschien in de keuken?' vroeg Barry.

Joeri knikte. 'Misschien.'

In de keuken zaten Kaspar en Natalie. Op bureaustoelen achter een tafel die ze uit de lerarenkamer gehaald hebben. Ze waren bezig rijst en pastavlindertjes te verdelen. Na-

talie schudde wat rijst op een schoteltje, Kaspar stopte de korrels een voor een in plastic bekertjes. Het leek mij een omslachtige methode. Maar we hebben het nou eenmaal zo afgesproken.

'We zoeken Leo,' zei Joeri.

'Die is hier niet, lieverd,' zei Natalie.

Joeri keek naar Kaspar: 'Weet jij waar Leo is?'

Kaspar antwoordde niet, bleef geconcentreerd rijstkorrels in bekertjes stoppen: 'Twee, vier, zes.'

'Kaspar is even aan het rekenen,' zei Natalie.

Er was iets met dit gesprek.

Joeri vroeg: 'Zal ik helpen?'

Natalie zei: 'Ik denk niet dat dat hoeft. Kaspar heeft al een hele tabel gemaakt en alles.'

Dat was het. Kaspar. Tot nu toe had Joeri Kaspar steeds 'meester Kaspar' genoemd. Natalie had dat overgenomen. Zoals ouders hun eigen ouders tegenover hun kinderen 'oma en opa' noemen, en hun partner 'papa' of 'mama', zo had Natalie het de afgelopen dagen over 'meester Kaspar' gehad. Ik vroeg me af wie daar als eerste mee gestopt was. Joeri, die Kaspar niet meer als zijn leraar zag. Of Natalie, voor wie Kaspar inmiddels meer dan de meester van haar zoontje geworden was.

'Wat voor tabel heb je gemaakt?' vroeg Joeri. Hij wees op het A4'tje dat voor Kaspar op tafel lag.

'Een tabel met hoeveel we de komende dagen kunnen eten,' zei Kaspar.

'Is het een tabel op basis van een formule?'

Kaspar knikte. 'Uiteraard.'

'Mag ik die zien?' Joeri vroeg het gretig, op het smekende

af. Alsof het om een cadeau ging dat hij niet mocht uitpakken voor hij jarig was.

Kaspar fronste nu, ik dacht aan de negen weken. Waarschijnlijk dachten we allemaal aan de negen weken. Vlug begonnen we door elkaar te praten.

'Misschien later.'

'Ik heb de tabel gezien hoor, hij klopt!'

'Zullen we eerst Leo zoeken?'

'Jullie gaan dribbelen toch?'

'Kun je eigenlijk ook al passen?'

Kaspar vouwde het A4'tje dicht. Hij zei: 'Ik zou maar even in de directiekamer gaan kijken als ik jullie was.'

Leo lag op zijn buik, gezicht naar de grond. Zwijgend en zonder te hijgen drukte hij zich op: drie push-ups, vier push-ups, vijf push-ups. Hij duwde zijn lichaam van de grond met het gemak waarmee een ander een theekopje in een kastje zet. Zo leek het tenminste.

Zijn shirt had hij uitgedaan; waarschijnlijk zodat hij het straks niet zou hoeven wassen. Dat moet met handzeep en het drogen duurt lang.

Ik weet niet of Leo doorhad dat wij in de deuropening stonden.

Ik keek naar zijn torso. Ik had die eerder gezien. 's Nachts, in de gymzaal, de keren dat hij zijn jas van zich afgewoeld had. Ik wist hoe breed en gespierd die was. Maar nu ik Leo zich zo zag opdrukken, rustig en beheerst, op het serene af, keek ik anders. De rug die steeds weer omhoogkwam, de aangespannen armspieren, de geul tussen de schouderbladen die soms verbreedde maar nooit verdween. Dit was niet

Leo op de grond van de lerarenkamer. Dit was een lichaam, een ontastbaar lichaam, zo zwaar dat het de vloer deed kraken en zo sterk dat het nooit zou vergaan.

Met zijn drieën stonden we stil te kijken. Ik draaide aan mijn haar, Barry drukte zijn boeken tegen zich aan. Twaalf push-ups, dertien push-ups, veertien, vijftien. Toen stond Leo op, draaide zich om en keek ons aan. Hij leek niet geschrokken of verbaasd.

'Goedemiddag,' zei hij, terwijl hij op het bureau ging zitten. Zijn buikspieren bolden, ik vroeg me af of hij ze aanspande.

'Vanwaar dit comité van afgevaardigden?'

'We zochten jou,' zei Barry. 'Of nou ja, Joeri. Joeri zocht je.'

Joeri knikte: 'Gaan we dribbelen?'

'Reken maar, man!' Leo draaide een petfles open, nam een slok water, trok zijn shirt aan en sprong van het bureau. Een monitor trilde ervan.

'Maar eerst moeten we bij Kaspar langs.'

Wij wachtten op de gang toen Leo zijn hoofd om de hoek van de keukendeur stak.

'Hoe gaat het hier?' hoorden we hem vragen.

'Prima hoor.' De stem van Natalie.

'Hebben jullie hulp nodig?'

Er kwam geen antwoord, schudden Natalie en Kaspar hun hoofden?

'Echt niet?' vroeg Leo.

'Nee, echt niet,' zei Kaspar nu. 'Gaan jullie maar lekker basketballen en boekjes lezen.'

We basketbalden tot Joeri te veel honger kreeg, luisterden daarna naar Leo, die *Ronja de Roversdochter* voorlas.

'Leken de bossen in North Dakota op die van Ronja?' vroeg Joeri plotseling. Leo knikte: 'Ja, man. Al was het in North Dakota wel een stuk kouder, denk ik.'

'Hoeveel graden kouder dan precíés?'

Hoe Joeri daar zat: tussen Barry en Leo in, met z'n warrige haar, kinderbrilletje, heldere blik, zag hij er precies zo uit als je zou denken dat een wonderkind eruitziet. Daar hebben we hem ook op uitgekozen, drie weken geleden.

De uitzending zou over talent gaan. We hadden al een profvoetballer geregeld, een operazangeres, en een wetenschapper die zou vertellen over nurture versus nature. Nu zochten we alleen nog een wonderkind. Of, in de woorden van onze eindredacteur: 'Zo'n kleuter die vier klassen overgeslagen heeft, Chinees spreekt, met z'n ogen dicht Chopin speelt en in zijn vrije tijd Marx leest.' Via scholen en verenigingen vonden we verschillende kinderen. Maar aan allemaal mankeerde iets. Ze klapten dicht voor de camera, konden heel goed pianospelen maar niet rekenen, zagen eruit als vijftien terwijl ze nog geen tien waren, of bleken de kinderen van expats en dus niet Nederlands, of in ieder geval niet Nederlands genoeg om in ons programma op te treden.

Joeri bleef over.

Joeri is geen wonderkind. Of in ieder geval niet hoogbegaafd. Vraag je een hoogbegaafd kind wat een rietje is, dan zegt het: 'Een gebruiksvoorwerp van lichte kunststof, primair vervaardigd voor de verplaatsing van vloeistof, door het creëren van een onderdruk waardoor de luchtdruk die op

het vloeistofoppervlak drukt de vloeistof richting de mond duwt.' Vraag je Joeri wat een rietje is, antwoordt hij: 'Iets om door te drinken.' Maar Joeri werd wel landskampioen op de landelijke Rekenbiënnale. Zijn vader liet hem iedere dag vier uur hoofdrekenen als training. Daardoor wisten we niet zeker of Joeri's gave een aangeboren talent of aangeleerd trucje was. Maar ach, hij was een welbespraakt, achtjarig jongetje dat er in ieder geval erg slim uitzag. Bovendien was zijn moeder welwillend. Natalie had ons programma nog nooit gezien, maar toen ze hoorde dat Leo het presenteerde, stemde ze meteen toe.

Leo was nieuw. De eindredacteur had hem aangenomen om meer kijkers te trekken. Dat Leo behalve kijkers ook gasten trok, was een fijn extra. Al paste hij volgens onze eindredacteur ook gewoon perfect bij ons programma. Oké, Leo was een *pretty boy* en had in het verleden wel eens halfnaakt in bladen gestaan. Maar hij was ook intelligent, las Hobbes en Hawking en stelde in zijn vrije tijd bundels met Amerikaanse *short story's* samen.

Dat het leuk zou zijn als Leo behalve Joeri en zijn moeder ook Joeri's leraar zou interviewen, had ik bedacht.

Alleen, meester Kaspar wilde niet meteen. Hij had het druk, zei hij; hoefde niet zo nodig op tv. Toen hebben we Barry laten bellen. Vanaf mijn bureau hoorde ik hem Kaspar vertellen hoe belangrijk hij voor ons item was. Dat zijn verhaal écht iets zou toevoegen, dat het toch ook mooie reclame voor de school was, dat het heus niet lang zou duren en dat Joeri veel meer op zijn gemak zou zijn met zijn eigen leraar erbij. De eerste dingen waren niet per se waar en het laatste wisten we überhaupt niet. Maar bij het overhalen van

gasten balanceerde Barry wel vaker op de grens van leugen en suggestie. Uiteindelijk wist hij Kaspar over te halen. Het interview zou niet langer dan een uur duren en Barry zou alleen dingen vragen die hij tijdens het voorgesprek ook gevraagd had, zolang Kaspar beloofde dezelfde antwoorden te geven.

Het was ook Barry's idee geweest het interview in Joeri's school op te nemen. Hij dacht dat Joeri, schrijvend op een schoolbord, 'een mooi plaatje' zou opleveren.

Lotteke, onze cameravrouw, vond het schoolbordidee juist cliché. Zij wilde Leo en Joeri op het strand filmen, terwijl ze sommen in het zand tekenden. Onze eindredacteur noemde dit 'nog veel clichématiger'.

Een cliché is iets wat te veel andere mensen gedaan hebben. Dat wij hier nu vastzitten, in dit specifieke schoolgebouw op deze specifieke locatie, hebben we dus te danken aan die andere mensen: de romantici, fotografen, film- en televisiemakers die de afgelopen decennia dingen in het zand schreven. Hadden zij dat minder vaak gedaan, dan waren we misschien toch met onze ploeg naar Scheveningen gegaan. En hadden we tijdens de knal op het strand gestaan.

Het had dus erger gekund.

Het kan natuurlijk altíjd erger. Maar meestal kan het ook beter. En in ons geval was de kans dat het erger was geweest groter. Lijkt me.

Ik moet dit onthouden. Het in mijn hoofd herhalen als ik honger heb of weer niet kan slapen.

Het had erger gekund.

Het had erger gekund.

DAG 13

Gisteren vroeg Kaspar: 'Is er een logische reden om allemaal samen in de gymzaal te slapen?'

Ik weet niet meer waarom we na de knal in de gymzaal zijn gaan liggen. Misschien omdat we niet alleen durfden te slapen. Misschien gewoon omdat de matten daar lagen.

In de Middeleeuwen sliepen kinderen en volwassenen vaak samen in dezelfde ruimte; naakt, onder één deken, soms ook met vreemden. Vanaf de achttiende eeuw kreeg iedereen pas eigen lakens, een eigen bed, en, uiteindelijk, een eigen kamer, televisie, toilet, en een eigen plankje in de badkamer voor eigen handdoeken en douchespulletjes. Socioloog Norbert Elias noemde dat: het beschavingsproces. En dat lijkt hier gisteren ingezet.

Kaspar stelde voor de lokalen te verdelen. Iedereen vond het een goed idee, ook ik. 's Nachts geen gezucht meer van degenen die ook wakker lagen; het leek me rustig.

Ik had het mis. Nu we zijn verhuisd is het vooral stil. En stil en rustig zijn twee heel verschillende dingen.

Eerder vanavond hoorde ik Leo nog iets neerzetten en Joeri iets vragen. Maar zodra ik lag, alleen op mijn mat, zo ver mogelijk van het raam af, hoorde ik alleen de zee die in grote schelpen schuilt: het geruis van mijn eigen bloed door de aderen in mijn slapen. Verder was het stil. Geen gekraak,

geen gesuis van buiten, niet eens de constante piep van een elektronisch iets. Op zich had ik niet anders verwacht. Ik wist immers dat er geen auto's meer rijden, geen bomen meer ruisen en geen vogels meer krijsen. Ik had het alleen nog niet gehoord. Het massieve niets. Stilte: het geluid van alles wat er niet meer is.

Bovendien was het donker. Zonder maan, lantaarnpaal, of koplampen die luikjes van licht op de gordijnen schijnen, is duisternis *complete* duisternis. Na een tijdje wist ik niet meer of ik wakker was of sliep.

Bij het eerste gestommel dacht ik even dat ik droomde. Maar wie denkt dat hij droomt, droomt niet. Het geluid was echt en het kwam uit het lokaal boven me. Barry en Kaylem slapen op de tweede. Maar niet in het lokaal boven het mijne. Had een van hen zijn mat verplaatst? Waarom zou hij dat doen? Ik hoorde nu ook voetstappen, wist zeker dat er iemand liep. En het klonk of deze persoon met tafels schoof.

Vroeger hoorde ik mijn buren regelmatig met meubels schuiven. Zo vaak dat het niet aannemelijk was dat ze daadwerkelijk met meubels schoven. Misschien was het uitvergroot geluid. Zoals iemand die zijn haren kamt vanuit de verte lijkt te zwaaien, zo klinkt iemand die opstaat om naar de wc te gaan wellicht als iemand die stoelen en tafels stapelt. Wat het ook was, het geschuif boven mijn hoofd hield aan.

Het moest een van ons zijn, dat kon niet anders. Zou ik opstaan en naar boven gaan, zou ik hem of haar aantreffen in het lokaal. Ik zou vragen wat er was, hij of zij zou antwoorden, daarna zou ik eindelijk rustig kunnen slapen. Kennis is grip op de situatie.

Ik wachtte nog heel even af. Toen het schuiven bonken werd, stond ik op en pakte mijn jas.

Boven brandde in drie van de vier lokalen licht. Ik knipperde een paar keer met mijn ogen. In het lokaal rechts – het lokaal boven het mijne – stond iemand voorovergebogen. Hij droeg een blauwe broek en een polo met bedrijfslogo. Het was Kaylem.

Hij deed iets met een plant.

Even twijfelde ik. Ik wist nu dat ik inderdaad gewoon een van ons gehoord had. Zou ik het lokaal ook binnengaan, vragen wat er aan de hand was?

Kaylem liep richting het aanrecht, hij had een lege vaas in zijn hand. Terwijl hij het ding onder de kraan hield, dacht ik aan het bloempotje dat ik een paar dagen geleden van de vensterbank heb laten vallen. De vochtige aarde: het was dus Kaylem die de planten water gaf.

Met een sponsje waste hij de vaas af. Daarna ging hij met hetzelfde sponsje over het aanrecht. Zijn lippen bewogen. Ik kon niet horen of hij neuriede of in zichzelf praatte.

Net toen ik me wilde omdraaien, keek Kaylem op. Nu hij mij zag drukte hij zijn lippen stijf op elkaar.

'Hé,' zei ik.

Ik stak een hand omhoog. Kaylem ook.

Vlug liep ik naar hem toe, de deur door, het lokaal binnen. Alsof ik dat al die tijd van plan geweest was. Hem niet eerst vanaf de gang begluurd had.

'What are you doing?'

'My job,' zei Kaylem. Hij keek me recht aan. Zijn bruine ogen leken zwart.

Ik keek als eerste weg.

'You don't have to,' zei ik.

'Yes,' zei Kaylem, 'I do.'

'No,' zei ik. 'Really, you don't. It's not your job anymore.'

'Yes it is.'

'No it isn't.'

Nu wees Kaylem naar mij. De spons nog in zijn hand, zijn mouwen opgestroopt, zijn broek nat.

'You,' zei hij, 'you are still a TV maker, right?'

Ik schudde mijn hoofd. 'No.'

'Than what are you now?'

'Nobody.'

Ik zei het zonder erbij na te denken. *Nobody*.

Het voelde goed.

'Jongens, wat is dit voor soiree?' Barry had zijn bril op, verder droeg hij alleen boxershorts.

'Kaylem was aan het schoonmaken.'

'O,' zei Barry, 'misschien kon hij niet slapen.'

Kaylem kneep nu in zijn spons. Er druppelde wat water langs zijn onderarm. Zodra hij zag dat Barry en ik ernaar keken, legde hij de spons vlug op het aanrecht.

'I go to sleep now,' zei Kaylem.

'Yes,' zei Barry, 'we all go to sleep.'

Ik liep met Barry naar zijn lokaal, voor de deur bleven we staan.

'Het is stil, hè?' zei ik.

'Ja lief,' zei Barry, 'heel stil.' Zijn hand lag op de deurklink.

'Kun jij slapen?' vroeg ik.

Barry schudde zijn hoofd. 'Ik doe steeds toch weer het licht aan.'

'Mag ik...'

'... Wil je?'

Met z'n tweeën schuifelden we Barry's lokaal binnen. Ik ging op de mat liggen, Barry deed het licht uit. Samen trokken we het plastic tafelkleed over ons heen.

Ik vroeg: 'Heb jij nog naar buiten gekeken?'

'Nee. Jij ook niet, toch?'

'Nee... Maar Barry?'

'Ja?'

'Toen met Lotteke, wat zag je toen precies?'

Ik hoorde het mezelf vragen. En voelde ook hoe het klonk. Een kind dat voor de zoveelste keer hetzelfde sprookje wil horen, al weet het dat zijn moeder geen zin heeft het nog een keer voor te lezen.

Er was eens: Lotteke. Ze is een paar uur na de knal vertrokken. Schreeuwend en schoppend. Terwijl ze juist zo rustig leek toen we het nieuws hoorden. Kalm keek ze naar de televisie. Ze zette zelfs koffie. Maar tijdens onze eerste discussie over wat we moesten doen, zei Lotteke niets. Zwijgend fixeerde ze haar blik op het scherm. Ook toen het beeld wegviel, Leo opstond, Barry op het toestel sloeg en Kaspar schreeuwde dat het anders moest, reageerde Lotteke niet. Ze bleef zitten waar ze zat en keek televisie, ook al sneeuwde het nu zwart-witte spikkels.

'Lotteke?' vroeg ik, 'gaat het?'

Lotteke zweeg.

'Lot?' probeerde ik nog eens.

'Tomas,' zei Lotteke nu. Ze keek nog altijd strak naar de grijze korrels op tv. 'Tomas is nog thuis.'

Tomas: haar tweejarige zoontje. Ze had hem één keer naar een kerstborrel meegenomen, verder praatte ze nooit over hem. Lotteke was het soort vrouw dat het verzwijgen van privézaken een blijk van professionaliteit acht.

'Is er iemand bij hem?' vroeg ik.

'Ja,' zei Lotteke, 'zijn vader.'

Leo had de televisie uitgezet en morrelde aan de kabel. Lotteke bleef naar het zwarte beeldscherm staren. 'Tomas,' fluisterde ze, 'godverdomme, Tomas...'

Haar blik begon nu langzaam te veranderen. Haar ogen werden groot, alsof ze wél iets zag. Misschien was dat ook zo. Haar zoon, in een brandend huis, bekneld onder een balk, of staand voor een open raam tientallen meters boven een brede lege straat.

Plots sprong Lotteke op. Ze liep naar de gang en trok haar jas van de kapstok.

'Ik moet naar mijn kind,' zei ze, 'ik ga.'

Leo schudde zijn hoofd. 'Niet doen, Lot. Tomas heeft er meer aan als je hier blijft. Hij is vast veilig bij zijn vader.'

Woest draaide Lotteke zich om: 'Tomas heeft zijn moeder nodig.'

Toen ik haar zo zag, haar wangen rood, één arm in haar jas, begreep ik pas dat het andersom was.

'Wacht!' riep Leo toen Lotteke richting de buitendeur liep: 'Lot, wacht!'

'Niet doen, Lot!' riepen Barry en ik nu ook.

Maar Lotteke begon alleen maar sneller te lopen. Alsof onze woorden belagers waren die ze moest afschudden.

In vier, vijf stappen was Leo bij haar. Hij greep haar vanachteren vast, sloeg zijn grote armen om haar heen.

'Laat me los!' riep Lotteke.

Maar Leo drukte haar tegen zich aan. Zoals een pinguïn een jong tegen haar buik drukt zodat het niet doodvriest.

'Laat me gáááááán!' Gaan, gaaaan: Lottekes geschreeuw echode door de gangen. Joeri, die tot nu toe zwijgend had staan kijken, begon zachtjes te huilen. Natalie tilde hem op en droeg hem de keuken in.

'Laat me los!'

'Het geeft niet,' zei Leo kalm. 'Je bent nu even in paniek, en weet je: dat zijn we allemaal een beetje.' Nog steeds drukte hij haar tegen zich aan. De mouwen van zijn T-shirt knelden om zijn bovenarm.

Plots stopte Lotteke met schreeuwen; ze probeerde zich niet langer los te worstelen.

'Sssht' fluisterde Leo in haar oor. 'Het is oké.' Lottekes lijf hing nu slap in zijn armen. Voorzichtig liet Leo haar los. Lotteke wankelde, even leek het alsof ze zou vallen: een tol na zijn laatste rondje.

Maar Lotteke viel niet. Lotteke begon te rennen.

'Hou haar tegen!' riep Leo naar Barry, die tijdens de worsteling voor de buitendeur was gaan staan.

Barry greep Lottekes arm, maar Lotteke trok zich los en trapte hem in zijn maag. Het was een knappe trap. Goed gemikt en doelgericht: een schop zoals je die in computerspelletjes ziet. Barry viel tegen een deur, scharnieren rammelden.

Wat er daarna gebeurde, kon ik niet zien vanaf waar ik stond. Maar Barry riep Lottekes naam en Lotteke schreeuwde een paar keer dat Barry haar met rust moest laten. En allemaal hoorden we de buitendeur opengaan, iemand vallen,

de deur dichtknallen en Barry 'shit' sissen.

Even klonk alleen het gesnik van Joeri uit de keuken.

Toen kwam Barry de gang in gelopen. Er was niet veel licht: de gordijnen zaten dicht, een van de tl-buizen knipperde. Maar iedereen zag meteen dat hij alleen was.

'Ze is weg,' zei Barry.

'Is de deur dicht?' vroeg Kaspar.

'Ja,' zei Barry, 'de deur is heel erg dicht.'

'Wat zag je?' vroeg ik.

'Grijs. Een soort mist, maar dan dikker.' Barry slikte. 'Ik moet even zitten.'

Sinds Barry die avond in elkaar zakte, stellen we hem steeds dezelfde vragen.

'Wat voor mist was het precíés?' 'Heb je het aangeraakt?' 'Was er niet nog iets anders te zien?' 'Wat gebeurde er met Lotteke toen ze naar buiten liep?'

Barry geeft ook steeds hetzelfde antwoord: 'Sorry. Ik weet het niet.'

Het sprookje zoals we het nu allemaal kennen: we weten dat Lotteke er eens is geweest, maar we hebben geen idee of ze lang en gelukkig leeft.

Barry sloeg een arm over me heen. 'Gezellig hoor. Dat je komt logeren.'

'Ja,' zei ik. Ik drukte zijn hand tegen mijn sleutelbeen: lepeltje lepeltje. Al liggen lepels nooit zo.

'Barry?'

'Hm?'

'Ik wil nog wat vragen.'

Ik hoorde mezelf praten. Ik hoorde Barry praten. Maar in

het donker klonken de stemmen of ze niet van ons waren.
'Vraag maar...'
'Voel jij je wel eens schuldig? Om Lotteke, bedoel ik. Dat je haar niet hebt tegengehouden?'
'Nee. Ik heb het geprobeerd en het ging niet... Voel jij je schuldig?'
'Waarom denk je dat?'
'Omdat je het aan mij vraagt.'
'Ik weet het niet. Maar ik had natuurlijk ook bij de deur kunnen gaan staan.'
'Ja. Maar ja. We hebben allemaal gedaan waarvan we dachten dat het het beste was.'
'Ja.'
Ik had gedaan waarvan ik dacht dat het het beste was. Het beste voor mezelf.
'Het was wel echt heel anders geweest, met Lotteke erbij.'
'Hm hm,' deed Barry. Zijn greep verslapte, zijn ademhaling vertraagde, tot hij me losliet en zich omdraaide.
Toen ik wakker werd lag ik naast de mat.

DAG 92

De laatste instructie die we kregen was dit: 'Volg de instructies tot nadere instructies.'

Toen de televisie op sneeuwstand schoot, had Kaspar ze al overgeschreven. Op een poster uit het lokaal van groep zeven; een anatomische tekening van een vlieg. Kaspar trok de poster met één ruk los, draaide hem om en beschreef de achterkant met een zwarte marker:

Instructies:

Sluit ramen, deuren en andere openingen.

Plak de afvoer van ventilatie en openingen af (met kranten of plastic).

Sluit luxaflex en gordijnen.

Kom niet bij de deuren.

Kom niet bij de ramen.

Volg de instructies tot nadere instructies.

We hingen de poster op de deur van het gymlokaal. Was het ganglicht aan, dan zagen we de vlieg erdoorheen, en dan schoten zijn poten als bliksemschichten door 'ventilatie en openingen'.

Ik weet het nog precies, elke avond keek ik ernaar.

Misschien vind jij het raar. Dat die poster daar hing. We kenden de instructies immers allang uit ons hoofd, Joeri zei ze zelfs op voor hij ging slapen: 'Kom niet bij de deuren, kom niet bij de ramen...'

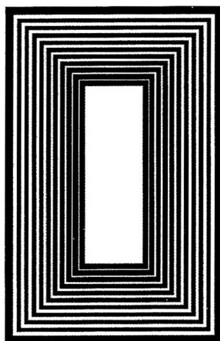
'Ja lieverd,' zei Natalie dan, 'ja lieverd, we weten het.'

Maar misschien was die poster als het tegeltje dat mijn moeder op onze wc-deur geplakt had: 'Het leven is een feestje, je moet alleen wel zelf de slingers ophangen.'

Ook dat was een instructie. Een vrij simpele zelfs. Toch vond mijn moeder dat ze het ieder toiletbezoek moest lezen; waarschijnlijk voorzag ze dat ze het op een dag zou vergeten.

En zo waren wij bang dat we de instructies op de poster zouden vergeten.

We wisten niet wat er zou gebeuren als we ons niet aan de regels hielden. Maar zolang we ze hadden opgevolgd, waren we in leven gebleven. Dus wat er ook gebeurde, wie of wat er ook verdween, de poster bleef. Er kwamen vochtplekken op, en door de rook sloegen de hoekjes om, maar de marker was watervast en de instructies bleven leesbaar. Ze werden de grondwet voor de nieuwe situatie. En ons enige houvast wanneer we probeerden te begrijpen wat er gebeurd was.

DAG 21

Ik heb iets gevonden. Iets waarvan ik niet weet wat het betekent. Misschien is het onbelangrijk, maar ik ben er al de hele dag mee bezig.

Het begon met geritsel in de vuilnisbak. Het is zo'n ronde, die in kantoorcatalogi als 'type modern' wordt omschreven, eigenlijk alleen omdat hij zilverkleurig is: al eeuwen de kleur van de toekomst. De klep stond omhoog, maar ik kon me niet herinneren dat ik er ooit iets in had gegooid. Al het afval dat we produceren – liga-verpakkingen, plastic pastazakken – komt van onze gezamenlijke voorraad en gaat in een grote keukenvuilniszak die waarschijnlijk nooit vol raakt.

Het geritsel werd luider. De vuilniszak kraakte, ik hoorde tikken en knagen en dacht aan de keutels die we de eerste dagen in de keuken vonden. Na de rantsoenering werd het printpapier nog een tijdje aangevreten.

Uit de bak kwam nu zacht gepiep. Ik tuurde in de zwarte zak.

Ik zag niets.

De bak was zwaarder dan ik had ingeschat, hij gleed bijna uit mijn handen bij het omkeren. Met een plofje viel de muis op de grond. Ik dacht dat het diertje dood was. En gilde toen het plotseling opsprong.

De muis schoot het lokaal door, botste tegen stoel- en

tafelpoten en rende richting de gordijnen. Vlak onder het raam verstijfde het dier, bang voor iets achter de kozijnen. Zijn oortjes trilden, als bij een geconditioneerde labrat die bij het horen van een pieptoon een elektrische schok verwacht. Even bleef hij zo zitten rillen. Daarna keerde hij zich om en rende opnieuw door het lokaal; weg van de gordijnen, weg van de kozijnen, weg van het raam, tot hij tegen de muur botste en via de plint de gang op schoot.

En toen vond ik het. Een plastic kokertje. Het moest met de muis uit de vuilnisbak zijn gekomen. Ik raapte het op, bekeek het etiket: er stond niet op van wie het was, alleen een voorschrift. 'Halopax, 800 mg 1x daags na de maaltijd.'

Het potje was leeg. Iemand was nu dus door zijn Halopax heen.

Dit is wat ik van Halopax weet: je slikt het niet zomaar. We hebben ooit een item over antidepressiva gemaakt. Prozac, Seroxat, Zoloft; merknamen voor fluoxetine of paroxetine, voorgeschreven bij aanhoudende somberheid. Veel mensen voelen zich beter wanneer ze de middelen innemen. We weten dus dat ze werken. Maar nog niet precies hoe. Op zich doet dat er niet toe. Voor veel antidepressiva geldt: baat het niet, dan schaadt het niet. En dat ze geen schade aanrichten – althans: geen aantoonbare, in de rechtbank te verhalen schade – dat weten we zeker, want dáár is jarenlang onderzoek naar gedaan. Voor farmaceutische bedrijven is het belangrijker dat een middel niet schaadt dan dat het baat.

Halopax is een ander verhaal. Halopax slik je niet om je beter te voelen. Je slikt het omdat je denkt dat je Jezus bent. Omdat stemmen je vertellen dat je nummerbord een

brief van satan is. Omdat het een goed idee lijkt jezelf met messen aan de keukendeur te nagelen. Baat het niet, dan schaadt het, want plotseling stoppen is gevaarlijk. Al kon ik me vanochtend niet herinneren wat de gevolgen waren. Ik vroeg me vooral af hoe het kokertje in mijn vuilnisbak terechtgekomen was. Waarschijnlijk had een van ons het erin gegooid.

Maar wie? En wanneer?

De zondag dat we kwamen, waren alle vuilniszakken leeg. Het kon zijn dat iemand het kokertje die middag al weggegooid had. Maar het was ook mogelijk dat Kaylem de vuilniszak na de knal nog een keer vervangen had, zoals hij ook de planten water was blijven geven. In dat geval was het kokertje later weggegooid. En was iemand onlangs zonder medicijnen komen te zitten. Twee weken geleden, één week geleden. Of misschien wel gisteren.

De vraag was nu of een van ons op de dag van de opnames iets in de bak gegooid had. Een servetje, bekertje, kauwgompje desnoods. Want als dat zo was, zat het er nu niet meer in. En dat zou betekenen dat Kaylem de zak inderdaad had vervangen.

Weggooien is het laatste stadium van consumptie. Om erachter te komen of iemand iets in de bak had geworpen, moest ik nagaan of iemand iets gegeten, gedronken, verbruikt of opgemaakt had, op onze eerste zondag.

In mijn hoofd ging ik de gebeurtenissen van die dag na. Ik had dat al heel vaak gedaan, maar daarbij had ik me andere dingen afgevraagd. Of we de instructies wel juist uitgevoerd hadden, of alle ramen en deuren dichtzaten, of er niets van buiten naar binnen kon of andersom, en wat we in godsnaam

op het moment van de knal gedaan hadden. De dingen die we in de uren vóór de knal deden, hadden onbelangrijk geleken. Vanochtend was de eerste keer dat ik ook dááraan dacht.

De gesprekken met Joeri en Kaspar zouden we in één keer opnemen en daarbij zou onze enige camera constant op hen gericht zijn. Maar de kijkers wilden tijdens het interview ook Leo zien. Daarom zou Lotteke alvast wat vraag- en luistershots maken: beelden waarin Leo zijn hoofd licht kantelt, vriendelijk lacht, begrijpend knikt, en vragen stelt aan het niets.

Leo en Lotteke zijn dus als eerste bij het schoolgebouw aangekomen, Kaylem moet de deur hebben geopend.

Het kan natuurlijk dat zij tussen de takes door iets hebben gegeten. Maar het lijkt me onwaarschijnlijk dat dat zich liet verenigen met Lottekes hang naar efficiëntie.

Barry en ik zaten ondertussen in de auto. De weg was rustig. Het voordeel van werken in het weekend: verkeer komt pas op gang na eitjes op bed en Danerolles-croissants. Zelf hadden we nog niet ontbeten. Barry kampte met een kater en wilde 'iets met vlees en bladerdeeg'. Uiteindelijk kocht hij een hotdog bij een tankstation, die hij ter plekke opat; het kartonnetje moet hij toen al hebben weggegooid. Zelf kocht ik een fabrieksbroodje, voor in de auto. De sandwich van de maand: nagelkaas met bonenpasta. Ik weet het nog omdat Barry en ik het er de rest van de rit over hadden.

Ik zei: 'Wie verzint zo'n sandwich van de maand?'

Barry zei: 'Iemand met een hele leuke baan.'

Samen bedachten we dat er een mannetje bestond dat elke maand een broodje voor het tankstation verzon. Een

freelancer, want één broodje verzinnen is geen voltijdbaan. Waarschijnlijk verzon het mannetje nog wel meer broodjes. De sandwiches van de maand van andere merken, bakkers en supermarkten. Misschien soms een seizoenssalade. Hoe dan ook, dit mannetje was een perfectionist die zichzelf niet wilde herhalen. Dus werden de ingrediënten en combinaties op zijn broodjes steeds raarder. Humus met mango en serranoham. Eiersalade met walnoten en rucola. Bonenpasta met nagelkaas. Zo moest mijn broodje worden verklaard, zeiden Barry en ik tegen elkaar. Natuurlijk wisten we allebei dat het anders zat. Maar het was een grappige gedachte. En blijkbaar was dat waar we die ochtend behoefte aan hadden. Grappige gedachten.

Het doosje van mijn sandwich, wat had ik ermee gedaan?

Barry had een hekel aan rommel op zijn dashboard. Ik moet het dus in mijn tas hebben gestopt, waarschijnlijk vlak voor we uitstapten. Bij de school stonden Natalie en Joeri al te wachten.

Joeri herkende ik meteen van YouTube-filmpjes over de Rekenbiënnale, maar Natalie leek niet op haar profielfoto. Die foto was in een studio genomen, met een grijs achterdoek en lampen van drie kanten die haar kaaklijn uitlichtten. Ik vroeg me af hoe Natalie hoopte dat anderen haar zagen. Als een vrouw met een scherpe kaaklijn? Of als een vrouw die studiofoto's van zichzelf laat maken? Aan de telefoon had ze jong geklonken, nu oogde ze ouder dan ze was. Blonde slierten liepen strak over haar schedel; ze leken vettig, misschien waren ze juist pas gewassen. Onder haar oksel klemde Natalie een grote *shopper* tas. Ik kon me vanochtend niet herinneren dat Natalie daar iets eetbaars uit gehaald had.

Toen we het lokaal binnenkwamen, zat Kaspar al aan een tafeltje. Hij dronk iets. Misschien uit een plastic bekertje dat hij later zou weggooien, maar waarschijnlijk uit zijn eigen lerarenmok. Plastic bekertjes gebruik je in ruimtes die de jouwe niet zijn, de school was Kaspars domein.

Volgende stap: ik stelde Natalie aan Leo voor. Hij gaf haar een hand, zij reageerde zoals de meeste mensen reageren wanneer Leo zijn naam zegt. Ze knikte geïnteresseerd, maar lachte te breed en zei haar eigen naam te haastig, waarmee ze verraadde dat haar nonchalance gespeeld was. Even stonden we met zijn allen in het lokaal. Daarna zijn we naar de lerarenkamer gegaan.

Waar was mijn sandwichdoosje op dat moment? Had ik het weggegooid in het lokaal? Er stond me vanochtend opeens iets van bij: de verpakking in mijn tas, de zilveren vuilnisbak, mijn voet op het pedaal. Al kon het ook een valse herinnering zijn, ontstaan uit logische aannames.

Vertel een groep proefpersonen dat ze als kind ontvoerd zijn en ze weten opeens weer hoe het busje van de kidnappers eruitzag. Er zijn nog steeds mensen die geloven dat ze op tv zagen hoe Pim Fortuyn werd neergeschoten. Het brein fabriceert die beelden als bindmiddel: visdraad dat de dingen die geweest zijn netjes aan elkaar naait. Zo wordt ons verleden een logisch verhaal. En de behoefte aan logische verhalen is sterker dan onze hang naar de waarheid.

Om erachter te komen of ik de verpakking écht had weggegooid, ging ik vanochtend op het pedaal van de afvalbak staan. Nu wist ik het zeker. Ik had dit eerder gedaan. Ik had het doosje zondag in de bak gegooid, en herinnerde me ook weer wat ik erbij dacht: ik doe iets wat niet mag. Het had ge-

voeld alsof ik op een nat zebrapad stapte, of het suikerlaagje van andermans crème brûlée stuksloeg. Deze vuilniszak was niet voor mij in de bak gestopt, maar voor een juf en een klas, die op maandagochtend niet veel meer wensten dan een lege, onbezoedelde afvalbak. Maar vanochtend was ik blij dat ik mijn sandwichdoosje toch weggegooid had. Want nu wist ik zeker dat Kaylem de zak daarna had verwisseld, en het pillenkokertje er na de knal in gegooid was. Even was ik tevreden.

Tot ik besefte hoe weinig ik aan deze informatie had.

Helder formuleren. Geen uitwijdingen of uitdrukkingen. Eén zin zonder bijwoorden. Neutraal kijken maar vriendelijk blijven. Gewoon: een simpele vraag stellen.

Dat was wat ik me had voorgenomen.

Kaylem zat op zijn mat, hij reeg kraaltjes aan een wollen draad. Hij heeft de afgelopen dagen wel meer kettingen gemaakt. Allemaal van twee kleuren kralen, om-en-om achter elkaar: rood-geel-rood, zwart-blauw-zwart. Volgens Barry hebben de kettingen iets met Kaylems geloof te maken, zelf denk ik dat hij rijgt om bezig te blijven. Om niet niets te doen; zoals we inmiddels ook kleurplaten van paarden maken. Vanmiddag heb ik niets over de kettingen gevraagd. Het zou afleiden van wat ik daadwerkelijk wilde weten.

'Can I ask you something?'

Kaylem keek op. Zijn handen bleven met de kraaltjes bezig.

'When was the last time you changed the trashbag in the classroom I sleep in?'

Kaylem fronste. 'Do you want me to change the bag?'

'No no!' Ik bewoog mijn wijsvinger op en neer, als een moeder die haar kind iets verbiedt. Ik doe dit anders nooit, dacht ik.

'No, I want to know whén you changed it.'

Kaylem liet een kraaltje vallen. Het rolde de mat af tot het vlak voor mijn voeten lag. Ik raapte het op, Kaylem stak zijn hand uit. Als een bedelaar, dacht ik. Dat moet ik niet denken, dacht ik meteen daarna.

'Did you change the bag three weeks ago?'

Kaylem staarde naar het kraaltje, dat ik nu tussen m'n duim en wijsvinger hield.

'Or two weeks ago?'

Kaylem bleef zwijgen, maar keek of hij nadacht.

'Two weeks?'

Kaylem begon te knikken.

'Or three?'

Kaylem knikte opnieuw.

'Or yesterday?'

Kaylem knikte nog steeds.

Hij begreep me niet. Of hij was het vergeten, het deed er niet toe: hij zou geen antwoord geven. Ik gaf Kaylem het kraaltje, verwachtte dat hij het aan de ketting zou rijgen. Maar hij gooide het terug in de kralendoos.

'That was your question?'

'Yes,' zei ik, 'that was it, thanks.'

'So,' zei Kaylem, plots vastberaden. 'How are you?'

'Me?'

Vragen Leo of Barry hoe het gaat, vertel ik meestal kort hoe ik geslapen heb. Het leek me niet dat Kaylem dit wilde weten. Zijn 'how are you' was vast een manier om afscheid

te nemen. Een groet, uit plichtsbesef of vriendelijkheid. Al zijn dat misschien twee dezelfde dingen.

Nog voor ik de vraag terug kon stellen, zei Kaylem: 'Did you sleep well?'

Hij wilde het dus toch weten. En terwijl ik zei dat ik prima geslapen had, besefte ik dat ik het zelf was. Ik was degene die niet écht wilde weten. En ook niet wilde vertellen. Aan Kaylem.

'See you later,' zei die.

DAG 22

'Ik zou het niet doen, lief.'

Barry hield het pillenkokertje omhoog, tegen de tl-lampen in zijn lokaal, zoals wetenschappers op oude foto's reageerbuisjes inspecteren. Ik had verteld wat ik van plan was. Dat ik het kokertje 's avonds voor of na het eten aan de groep wilde laten zien, zou vragen van wie het was en of diegene onze hulp nodig had. Maar Barry schudde zijn hoofd.

Hij zei: 'Niemand gaat toegeven dat hij die pillen nodig heeft.' En: 'Als iemand hulp had gewild, had hij daar allang om gevraagd.' En: 'Je creëert er alleen maar onrust mee.' Maar Barry zei ook: 'Misschien is er niets aan de hand. Heeft iemand dat kokertje gewoon ergens gevonden, onder een kast of zo, en het toen in de dichtstbijzijnde vuilnisbak gegooid.'

'Als er niets aan de hand is, kan ik het ding toch gewoon laten zien?'

Even hoorden we alleen het geruis van de radio. Barry laat het ding de hele dag aan staan. Tegen de stilte, zegt hij. En mocht de muziek terugkomen, dan weet hij het als eerste.

'Hm ja,' mompelde Barry uiteindelijk. 'Toch zou ik gewoon afwachten. Opletten of iemand hyper raakt of juist apathisch.'

'Zijn dat de symptomen van iemand die zonder afbouwen stopt?'

'Ja. Of nou ja, hij gaat in ieder geval afwijkend gedrag vertonen.'

Met duim en wijsvinger plukte Barry een bruine haar van mijn schouder. Het valt uit, mijn haar. Mijn lichaam denkt dat ik het niet meer nodig heb.

Ik vroeg: 'Hoe weet je dat zo precies?'

Nu kneep Barry met zijn ogen, alsof hij mijn vraag niet begreep. 'Ja maar Merel...' zei hij langzaam, 'we hebben er toch zelf een item over gemaakt?'

Waarschijnlijk heeft Barry gelijk. Veroorzaakt het tonen van het kokertje inderdaad onrust. Ik zal dus afwachten. Afwachten, en opletten of iemand zich raar gedraagt.

Alleen: wat is raar?

Je merkt pas wat afwijkt wanneer je weet wat normaal is. Maar van de meeste mensen hier weet ik niet hoe ze vroeger waren, buiten het schoolgebouw, vóór de knal. Wie vaak vrolijk, druk of juist somber was. Wie een avond- of ochtendritme had. Wie zichzelf een 'mensen-mens' noemde, graag alleen was, afgesloten ruimtes naar vond, meestal naakt sliep, grote beslissingen door het lot liet bepalen en eigenlijk niet van rijst hield.

Ik weet dus ook niet wie zich anders is gaan gedragen. Of juist hetzelfde is gebleven. Misschien zou dat laatste nog vreemder zijn. In afwijkende situaties hóren mensen zich afwijkend te gedragen.

Neem vliegtuigkapingen. Staat er plots iemand met een pistool in het gangpad, dan zullen passagiers vluchten of aanvallen. Vluchten is in een vliegtuig: stil blijven zitten en je zo onopvallend mogelijk gedragen. Maar er zijn ook altijd twee of drie passagiers die aanvallen: opspringen en zich op

de kaper storten. Meestal worden zij meteen neergeschoten. Maar soms weet eentje de kaper te overmeesteren door diens pols op de juiste plek vast te pakken en zijn arm op zijn rug te draaien. Helden, noemt men de mensen die dit lukt. Wie die helden zullen zijn, valt bij *take off* lastig te voorspellen. Tenminste: niet op basis van hun gedrag vóór vertrek. De collega die zelden iets zegt in vergaderingen, kan in rampsituaties ineens polsen pakken en armen op ruggen draaien. Wel hebben deze mensen vaak afwijkende hersenen. Een laag dopamineniveau en een hoog testosterongehalte, waardoor ze meer durven in bedreigende situaties. Hetzelfde geldt overigens voor veel vliegtuigkapers. Vaak is de held degene die het meest op de kaper lijkt.

Dagelijks gedrag is dus niet per se een goede graadmeter voor hoe iemand handelt in extreme omstandigheden.

Omstandigheden als waar wij nu in beland zijn.

Ik kan me dus beter richten op de afgelopen dagen. Sinds de week net ná de knal zijn sommigen zich wel degelijk anders gaan gedragen. Al weet ik ook daarvan niet of dat raar of normaal is.

'Wat vind je van Kaylem?' vroeg ik. 'Al die kettingen, wijst dat niet op gekte?'

'Ik weet niet,' zei Barry, 'ik denk écht dat het iets religieus is.'

'Religie is ook gekte.'

'Ik vind Kaspar anders ook iets raars hebben.'

Kaspar maakt dingen. Een wasbord van een tafelblad. Een lamp die aanschiet wanneer de wekkerradio afgaat. Een

gefiguurzaagde J van Joeri aan een ketting zoals rappers die hebben. En gemberpoeder, een heleboel gemberpoeder. Al dat zagen, bouwen, gembermalen; het zijn geen gewone bezigheden, maar táken. Dat is althans hoe Kaspar ze uitvoert, met de vastberadenheid en precisie van een huursoldaat op missie.

Kaspars huidige taak is: onze lege telefoons opladen. We kunnen er niet mee bellen, maar Joeri mist de spelletjes met vogeltjes en zeepbellen. En ik denk de anderen ook.

Eerst ging Kaspar op zoek naar een adapter. Hij keek in alle lokalen, lades, kastjes en kamers. Het leek erop dat niemand een iPhone-adapter had achtergelaten. Maar één lade kreeg Kaspar niet open; die van het bureau in de directiekamer. Opnieuw zocht Kaspar in alle laden en kastjes, dit keer keek hij ook in pennenbakjes. Hij vond geen sleutel die op het slotje van de lade paste. Wel een rol ijzerdraad, in een meterkast. Daar maakte Kaspar kleine haakjes van die hij een voor een in het slotje stak. We hebben er een tijdje bij staan kijken. Tot Kaspar zei: 'Sorry jongens, maar jullie halen me echt heel erg uit mijn concentratie.'

Uiteindelijk sloeg Kaspar het slot met een bordenwisser kapot. Er lag een foto van een vrouw op een draaimolenpaard in de la. Daaronder een post-it met een telefoonnummer en een plakstrip vol stof. Dááronder brieven over de fundering van het schoolgebouw, wat er allemaal mis mee is en hoeveel het gaat kosten om dat op te lossen. En dááronder, daaronder lag geen adapter.

Nu probeert Kaspar de telefoons op een andere manier te laden. Hij heeft een Dokter Bibber-spel uit elkaar gehaald en iets met draden uit een printer gedaan. Geen van ons

kan inschatten in hoeverre Kaspars pogingen zin hebben. Misschien is zijn gedrag inderdaad abnormaal of manisch. Maar we laten hem zijn gang gaan: we willen onze telefoons opladen.

'En Natalie dan?' vroeg Barry.

'Die horen we toch nauwelijks?' zei ik.

'Dat bedoel ik.'

Natalie doet juist steeds minder. Ze slaapt veel. En als ze niet slaapt zegt ze: 'Ik ben zo fucking stijf, joh.' Of: 'Mijn rug is echt *killing* vandaag.' Ze zegt het ook waar Joeri bij is, al reageert hij er nooit op. Misschien is hij het gewend. Zei Natalie dit soort dingen thuis ook.

Ze heeft ons wel eens verteld dat ze het vroeger altijd druk had. Dat het voelde of ze haar leven voor anderen leefde: voor Erik, voor Joeri, voor haar klanten en opdrachtgevers. Wie haar leven altijd voor anderen leeft, stopt misschien zodra ze de kans krijgt: met leven voor anderen, of met leven in het algemeen. Al kan het ook zijn dat Natalie zo uitgeput is omdat ze haar medicijnen mist.

En dan nog iets: Natalie heeft me verteld dat ze gesteriliseerd is.

Dat was woensdag. Ik was die ochtend ongesteld geworden, ervan geschrokken. Ongesteld worden leek opeens iets van heel lang geleden, blijkbaar had ik onbewust geloofd dat het me niet zou overkomen, onder de nieuwe omstandigheden. Dat ik ook hier bloedde, ver van huis en vroeger, voelde vreemd, alsof ik een brief van een overleden vriend kreeg. In mijn tas vond ik nog een doosje tampons, maar het

was of een ander het erin gestopt had: cadeautje van oma, verrassing voor onderweg. Als ik zuinig doe, red ik het deze week met dat doosje. Maar ik weet niet hoe het daarna moet. En ik vroeg me af hoe Natalie dit deed.

'Effe een vrouwenvraagje hè...'

Zo begon ik de conversatie. Misschien omdat ik dacht dat Natalie zo praat.

'Shoot me!'

Dat riep Natalie. Misschien omdat ze dacht dat ik zo praat.

Sommige mensen zeggen: zijn vrouwen geen vriendinnen, dan zijn het vijanden. Ik denk dat er ook iets tussenin bestaat. Natalie en ik zijn geen vriendinnen – ik weet niet eens of we elkaar aardig vinden – maar we proberen ons wel steeds aan elkaars jargon aan te passen. Aanpassing lijkt mij het tegenovergestelde van vijandigheid. En tegelijkertijd een slechte basis voor vriendschap.

'Slik jij de pil of iets?' vroeg ik.

'Nope,' antwoordde Natalie. 'Ik ben gesteriliseerd, sinds de geboorte van Joeri.' Voor ik kon doorvragen, zei ze: 'Maar volgens mij ga ik hormonaal niet helemaal lekker. Ik heb steken in mijn borsten, hoofdpijn en zo, jij ook?'

Ik knikte: 'Voedseltekort verstoort de hormoonhuishouding.'

Nu tilde Natalie haar jurk op: 'Kijk mijn benen! Heb ik een jaar lang iedere maand laten laseren, en opeens groeit er weer allemaal haar op.'

Samen bekeken we Natalies onderbeen. Dikke zwarte haren. Natalie wreef er voorzichtig met haar wijsvinger overheen, alsof ze een angstig diertje aaide.

'Ja,' zei ik, 'dat is hetzelfde proces. De werking van je lever is verstoord. En de lever reguleert binding van mannelijke hormonen.'

'Hm,' zei Natalie.

Over de sterilisatie hebben we het daarna niet meer gehad.

'Ik weet dus niet waarom ze het gedaan heeft.'

'Maar feit is dat veel vrouwen absoluut niet meer zwanger willen raken na een postnatale psychose, depressie of iets anders dat met Halopax onderdrukt dient te worden,' zei Barry. En hij knikte, alsof hij zichzelf gelijk wilde geven. 'Ze zouden best van Natalie kunnen zijn.'

'In ieder geval niet van Leo.'

Leo is het meest constant in zijn gedrag. Niet onaangedaan, wel kalm. Ik heb hem nog niet horen huilen, schreeuwen, nooit écht boos zien kijken. De anderen, ik ook, hebben allemaal dagen waarop we niet begrijpen waarom we van onze mat af zouden komen. Waarom we rechtop zouden gaan zitten, waarom we zouden bewegen, iets zouden willen lezen dat voor kinderen is geschreven, überhaupt iets anders zouden doen dan slapen en eten. Dat zijn ook de dagen waarop de kleurplaten, het hengelspel en de basketbal ons niet afleiden maar boos maken. De dagen waarop we klagen dat we het geklaag van anderen niet kunnen verdragen. 'Ik heb even een slechte dag,' zeggen we dan – ik geloof dat die van Natalie komt. 'Even een slechte dag.' Inmiddels hebben we de woorden allemaal wel eens uitgesproken. Behalve Leo.

Leo staat elke ochtend om acht uur op, sport, bereidt

de ontbijtporties, wekt wie nog slaapt en vraagt iedereen elke ochtend hoe het gaat. Antwoorden we 'Ik heb even een slechte dag', dan kijkt Leo ons aan, legt een hand op onze schouder, knijpt en zegt: 'Vervelend, man.' Dan vraagt hij wat er precies aan de hand is en knikt wanneer we weer over honger of plotselinge krachteloosheid in armen en benen beginnen. Daarna voelen we ons dan beter. Omdat er iemand keek en zag dat het niet goed was.

'Nee,' zei Barry, 'Leo lijkt me niet.'
'Misschien zijn ze wel van jou,' zei ik.
'Wie weet.' Barry glimlachte. 'Of van jou, hè.'

DAG 96

Soms vraag ik me af hoe ik deze dagen had doorgebracht als Leo er niet was geweest. Ik denk: op dezelfde manier, maar dan zwijgend. En toch was zonder Leo alles anders geweest. Zonder Leo had ik dit niet aan jou kunnen schrijven.

Laatst dacht ik weer: Als er een later bestaat, kan het zijn dat een van ons tweeën dat later niet haalt. In dat geval kan ik jou niet over hem vertellen. Dat hij er was. Hóé hij er was. Daarom doe ik het nu maar.

Ooit kende ik Leo zoals de meeste mensen die hem kenden hem kenden: als collega. Na zijn basketbaljaren in North Dakota werkte Leo freelance voor verschillende productiemaatschappijen, zo verwierf hij meer collega's dan vrienden. Al die collega's zagen hetzelfde: een aardige, charismatische presentator die overal en altijd met iedereen praatte. Hij stelde geïnterviewde gasten op hun gemak, maar groette ook de kabeldrager, vroeg de geluidsman hoe het met zijn zieke vrouw was, kletste zó een halfuur met de eigenaar van het truckerscafé waar we op weg naar Waddinxveen gestrand waren.

'Goeie koffie, man!', 'Bent u dat op die foto?', 'Hoelang is dit bedrijf van de familie dan?', 'Ja, dat kan inderdaad lastig zijn hè, met vaders'.

Daarbij raakte Leo zijn gesprekspartners altijd even aan. Een klopje op de heupen, een hand op de rug. Waarschijnlijk wilde hij mensen het gevoel geven dat ze gelijkwaardig aan hem waren. Dat waren ze misschien ook, objectief gezien. Maar zelf vonden ze waarschijnlijk van niet. En wij, Leo's collega's, vonden dat eigenlijk ook niet.

Leo praatte niet alleen met mensen, hij onthield ze ook. Gezichten, namen, welke namen bij welke gezichten en welke namen bij welke verhalen hoorden. Ik vond dat altijd knap, gezien het aantal mensen dat hem iedere dag aanklampte én het aantal mensen waar hij zelf op afstapte. Op borrels vroeg hij die mensen naar hun nieuwe project tot hij aangetikt werd door iemand die hij de vorige borrel naar zijn nieuwe project gevraagd had, wie hij dan een drankje aanbood om op weg naar de bar met nog vier anderen te praten. En voor hij wegging zei hij al die anderen ook gedag. Allemaal. Kondigde Leo om tien uur zijn vertrek aan, stond hij om kwart voor elf dus nog steeds afscheid te nemen. Mensen hielden hem aan de praat: 'Oké, tot ziens, komt er trouwens nog een nieuw seizoen van je programma?' Steeds nieuwe vragen, ze wilden hem niet laten gaan: soms leek het alsof ze bezig waren hun zoon uit te zwaaien bij de douane, vlak voor een lange reis naar een land met weinig telefoonpalen.

En had Leo het feestje uiteindelijk toch verlaten, bleven ze met rode wangen achter, de mensen. Rozig, alsof ze een zonnige herfstdag op het strand hadden doorgebracht. Ze lachten gelukzalig, zeiden allemaal hetzelfde. 'Wat is hij aardig hè, in het echt.'

Nu betekende 'echt' een heleboel verschillende dingen, in

de oude situatie. Maar in dit geval bedoelden de mensen: nu degene naar wie ik altijd kijk, mij ook ziet.

Om Leo's leven te kunnen begrijpen, is dit belangrijk om te weten: in de oude situatie waren de mensen in twee groepen te verdelen. Wij die keken. En zij die werden bekeken.

Wij die keken deden dat meestal omdat we zij die bekeken werden eerder hadden gezien. Op internet of televisie, waar die mensen iets uitzonderlijk goed deden. Vaak was dat: teksten uitspreken die anderen hadden geschreven. Maar soms ook sporten of zingen. Al waren er ook mensen die werden bekeken zonder dat ze iets uitzonderlijk goed deden. Naar hen keken we omdat anderen naar hen keken. We dachten: Als iedereen kijkt moet er wel iets te zien zijn.

Hoe dan ook: zij die werden bekeken, waren beroemdheden. Al vonden we 'beroemd' een groot woord in Nederland. Meer iets voor Amerikanen of mensen die dood waren. Dus noemden we beroemde mensen niet beroemd maar: bekend.

In de oude situatie werden de meeste mensen gekend. Maar bekend waren alleen diegenen die niet wisten hoe de mensen die hen bekeken heetten. Dat verschafte hun privileges. Ze werden uitgenodigd voor feestjes waar ze steeds nieuwe glazen in hun handen gedrukt kregen en bij vertrek een kartonnen tasje met shampoo, mascara of een coupon voor een behandeling waarmee ze nog mooier zouden worden dan ze al waren. Maar wat nog veel belangrijker was: bekende mensen werden gehoord. Vaak werd wat ze zeiden ook opgeschreven, opgenomen en tig keer rondgestuurd op internet. Zo werden bekende mensen constant

bevestigd in hun bestaan, alleen zij wisten altijd zeker dat ze er waren.

Naar die zekerheid smachtten we allemaal, in de oude situatie. En wat je zelf wilt hebben, gun je anderen niet zomaar.

Dus eisten we dat zij die bekeken werden voor hun privileges betaalden; we lieten ze boeten voor hun volle glazen en gratis mascara's. Dat deden we door óók naar ze te kijken wanneer ze niet op feestjes waren. De momenten waarop ze hun kinderen niet in het fietszitje kregen, zich over een wielklem opwonden of met rode ogen voor een restaurant stonden. Die momenten legden we vast en verspreidden we, opdat zo veel mogelijk van ons die keken hén die werden bekeken, zouden zien lijden.

Dat maakte het minder erg dat er niemand keek wanneer wij zelf leden.

En leden de bekende mensen te weinig of juist te veel, dan wendden we onze blikken af; de ultieme straf. Want zonder onze aandacht konden ze niet blijven wie ze waren. Sloten we onze ogen voor ze, dan hoorden ze niet langer bij hen die werden bekeken. Maar óók niet meer bij ons die keken. Ze werden heel nieuwe wezens: zij die ooit bekeken waren. Een vreselijke positie, nog lager dan die van wij die keken; wij hadden tenminste nog onze hoop om van te leven. Hopen op iets wat je niet hebt is minder erg dan kwijtraken waar je ooit op hoopte. Daarom kozen sommige bekende mensen ervoor te sterven voordat wij onze blikken konden afwenden. Dat hielp vaak.

Er waren ook heus wel bekende mensen die klaagden. Die zeiden: 'Ik sta altijd onder druk.' Of: 'Als ik iemand niet

laat voorgaan in de rij voor de supermarktkassa, vindt hij me meteen een eikel.' Ik dacht dan: Onder druk staan we allemaal en in de rij voor de supermarktkassa vinden we alle mensen eikels zolang ze voor ons staan. Maar ja. Ik wist niet hoe het was. Ik hoorde bij wij die keken. Vaak zei ik dat ik dat niet erg vond en heel soms meende ik het.

Maar Leo, Leo hoorde dus bij hen die bekeken werden.

Al had hij het nooit over mensen die hem een eikel vonden. Eigenlijk praatte hij überhaupt nooit over het feit dat iedereen hem overal aanstaarde. Dat was ook niet nodig. We zagen het. Altijd en overal riepen mensen zijn naam, zwaaiden naar hem, staken de straat over om een handtekening te vragen.

En daarna vonden ze hem dus zo aardig. In het echt.

In het begin dacht ik: Het is een act. Een rol zoals bekende mensen die wel vaker aannemen in het toneelstuk van hun leven. De actrice die de diva speelt en daarom net iets te hard praat en lacht, en rookt op plekken waar het niet mag. De presentator die in het echt altijd zo aardig was. 's Avonds, dacht ik, bij zijn broer of vrienden, zou Leo die rol vast laten varen. Dan beklaagde hij zich over de vrouw die hem tijdens de opnames om een handtekening kwam vragen, of lachte hij om die lelijke koffiekan in het truckerscafé.

Maar na dat halfjaar samenwerken begon ik te geloven dat Leo's gedrag geen rol was maar karakter. En met karakter bedoel ik: de enige rol die we zo goed vertolken dat we er zelf in gaan geloven.

Sinds we hier zitten heb ik hem die rol maar een paar keer naast zich neer zien leggen. De eerste keer was de dag dat ook het licht voor het eerst uitging. Kaspar zei achteraf: Nu

zien jullie hoe hij echt is. Maar ik geloof niet meer in echt of niet echt. Ik geloof alleen nog in iets, en net iets anders.

DAG 23

Gisteren bestond vandaag al. Ik wist wat ik zou zeggen, hoe ik zou kijken, wat anderen zouden zeggen, hoe zij zouden kijken. Ik had het in mijn hoofd zo vaak herhaald dat het een anekdote geworden was. Dat de anekdote nog moest plaatsvinden, maakte niet uit. Ik voelde me precies zoals ik me zou voelen wanneer het al gebeurd was. Opgelucht. De anekdote ging zo:

Dinsdag, rond een uur of halfnegen, verzamelden we ons in de keuken voor de avondportie. De sfeer was goed, want de sfeer is altijd goed vlak voor het eten. Ruiken we gekookte rijst, beginnen we al te glimlachen, alsof de geur een binnenpretje is.

Zoals altijd aten we langzaam. Hapje voor hapje, nooit meer dan drie, vier korrels op onze theelepeltjes. Om de maaltijd te rekken praatten we. Kaspar vertelde dat het hem bijna was gelukt de telefoons op te laden, Joeri vroeg Leo of ze morgen weer op de matten de trap af zouden glijden, ondertussen keek Barry nog één keer of het steelpannetje echt helemaal leeg was. Op dat moment, vlak voor de laatste hap, haalde ik het lege medicijnkokertje uit mijn zak.

'Jongens,' zei ik, 'dit heb ik gevonden in de vuilnisbak van mijn lokaal. Ik weet niet precies wat het is, maar ik denk

dat het ons allemaal aangaat.' Leo bekeek het etiket. 'Jeetje,' zei hij, 'loop je hier al lang mee rond?' Waarop Kaylem naar het kokertje wees, vastberaden, en wild knikkend. 'I found that!' riep hij. 'In a corner of the hallway, almost three weeks ago. I thought: I better throw it away.'

Opgelucht keek ik naar Barry. 'Zie je wel,' zei die, 'dat ding is niet van ons, lag gewoon weet ik hoelang op de gang.' Hij lachte. En ik lachte. Leo lachte, Kaspar lachte, Natalie lachte, en hoewel Joeri ons gelach niet begreep, lachte ook Joeri mee.

Er waren twee varianten van de anekdote zoals ik hem in mijn hoofd had: versies waarin Kaylem níét naar het kokertje wees.

In de eerste versie werd Natalie rood toen ik het uit mijn zak haalde. Ze kuchte, plukte aan haar haar. 'Ik moet jullie wat vertellen, jongens,' zei ze, 'ik ben bang dat dat potje van mij is.' Nerveus tikte ze op het tafelblad, we keken naar de laatste restjes lak op haar nagels.

In de tweede versie griste Kaspar het potje meteen van tafel: 'Hoe kom je hieraan?' mompelde hij. 'Dit gaat niemand iets aan...' Waarop hij het kokertje boos in zijn zak stopte.

In beide versies sloeg ik mijn arm om de eigenaar van het potje, en legde Leo zijn hand op haar of zijn schouder. 'Rustig maar,' zeiden we, 'het geeft niet. We zullen je helpen, echt waar.'

Ik had moeten weten dat het zo niet zou gaan. Dingen die je van tevoren bedenkt gebeuren niet. Juist omdát je ze hebt bedacht. Dit is hoe het uiteindelijk ging, vandaag.

Natalie gilde. Kort maar hard. Ik kende de gil. Het was de gil die ik drie dagen geleden gegild had.

Toen ik Kaspars lokaal binnenliep lag de muis al op tafel. Ik zag niet waar het diertje aan gestorven was, maar het was duidelijk dat Kaspar het gedood had. Hij pakte de muis bij zijn staart en hield hem naast zijn gezicht, zoals hobbyvissers hun grootste snoek omhooghouden zodat hun vrouw er een foto van kan maken; soms is bewijsmateriaal van een moord leuk voor later.

'Het ruikt naar kipnuggets,' zei Joeri toen we 's avonds de keuken binnenkwamen.

Kaspar lachte: 'Ja, en het smaakt nog veel beter.'

Hij had gelijk. De muis was lekker, vooral dankzij de gembermarinade die hij erbij gemaakt had. We vonden het niet erg dat de minuscule stukjes vlees iets te lang gebakken waren, integendeel. Hoe taaier hoe beter: we kauwen hier graag zo lang mogelijk op ons eten.

Barry hield zijn ogen gesloten. Misschien was hij bang dat de aanblik van onze ingevallen gezichten hem zou doen vergeten dat hij at. Zelf dacht ik vooral aan wat er in mijn vestzak zat. Ik moest het kokertje nog vóór de rijst op tafel kwam tevoorschijn halen; mensen die ergens naar uitkijken laten zich niet snel onrustig maken. Mijn hand gleed in mijn zak, ik omklemde het harde, koude plastic. Jongens, zou ik zeggen: jongens, ik heb iets gevonden.

Barry opende zijn ogen.

Daar. Toen. Daar had ik het moeten doen. Het kokertje uit mijn zak moeten halen en het op tafel moeten zetten. Het was het enige juiste moment. Helaas herken je het enige juiste moment vaak pas op het verkeerde moment.

‘Zullen we aan de rijst beginnen?’ vroeg Barry.

En dat was dat. Met die ene zin sloeg Barry onbedoeld een nieuwe weg in: eentje waarop mensen begonnen te praten, door elkaar, steeds harder en sneller, tot ze hun stem verhieven en zich boos maakten. En ik stond langs die weg aan de kant, het medicijnenkokertje in mijn hand, wachtend op een moment om over te steken. Een moment dat niet zou komen omdat het al voorbij geraasd was.

Zullen we aan de rijst beginnen?

‘Jáááá!’ riep Joeri.

‘Dan gaan we maar eens opscheppen,’ zei Leo.

‘Ik heb honger, joh,’ zei Natalie.

‘En graag gedaan, hè,’ mompelde Kaspar.

‘Wat?’ vroeg Barry.

‘Niks,’ zei Kaspar.

‘Sorry, ik verstond je gewoon niet,’ zei Barry.

‘Hij zei: “Graag gedaan, hè,” ’ zei Joeri.

‘Hm?’ vroeg Natalie.

Met een theelepel begon Leo de rijst te verdelen.

‘Het kostte op zich best veel moeite dat beest te villen,’ zei Kaspar nu. ‘En die ingewanden moesten er ook nog uit. Die darmen en zo, het was nog best een gedoe. En marineren, dat moet je een uur van tevoren doen.’

We stopten allemaal met eten.

‘En nu hebben we het meteen weer over rijst,’ ging hij verder. ‘Dat is prima, hoor.’

We zwegen, wetend dat er na een ‘hoor’ altijd een ‘maar’ komt.

‘Maar ik heb nog niet eens gehoord wat jullie vonden van het vlees.’

'O, maar het was heerlijk,' zei Natalie meteen.

Barry en ik knikten, maar Kaspar keek naar Leo: 'Vond jij dat ook?'

'Ja,' zei Leo. 'Het was erg lekker.'

Tussen de woorden 'Ja' en 'Het was erg lekker' zat een pauze. Een korte stilte waarin het niet helemáál stil was. Welk geluid Leo maakte, kan ik niet met zekerheid zeggen. Het kan een zucht geweest zijn. Maar ook een kuchje, slik, snif of gewoon, het geluid van iemand die zuurstof tot zich neemt; het geluid van iemand die leeft. Wat het ook was, Kaspar geloofde dat Leo gezucht had. En weer bleek wat geloofd werd belangrijker dan wat er gebeurd was.

'Wat zit je nou te zuchten?' vroeg Kaspar.

'Ik zuchtte niet,' zei Leo.

'Ik hoor het je toch doen, alsof ik je vermoei of zoiets.'

'Dat is niet zo. Ik zuchtte niet.'

Kaspar zuchtte. 'Is het dan zó raar dat ik even wil horen wat jullie van het vlees vonden?'

We keken hem allemaal aan. Hij klemde zijn kiezen op elkaar.

'Leo zegt toch net dat hij het lekker vond,' zei Natalie nu. 'Ja toch, Leo?'

Kaspar rolde met zijn ogen. 'Begin jij nou ook al?'

'Waarmee?'

'Dat toontje in je stem. Jullie doen net of ík gek ben. Of ik een of ander kleinzerig mannetje ben dat constant bevestiging nodig heeft. Dat is heus niet zo. Maar als iemand zich urenlang uitslooft voor anderen, zou je denken dat die op z'n minst een keer dankjewel zeggen.'

'Bedankt, Kaspar,' zei Leo.

Hij zei het op neutrale toon. En juist daardoor klonk het weinig neutraal.

'Hou toch op,' zei Kaspar. 'Ik loop hier vanaf het begin alles te doen, terwijl jullie... Jullie zitten daar maar. Of nee, pardon, jullie spelen soms een potje basketbal en maken ook wel eens een kleurplaat.'

Leo knikte langzaam. Alsof hij dit had zien aankomen. Zijn antwoord klonk dan ook voorbereid, een politicus die op verkiezingstournee steeds hetzelfde praatje afsteekt: 'Ik denk dat iedereen doet wat voor hem of haar het beste voelt. En ik geloof dat dat uiteindelijk ook het beste is voor ons als groep.'

'Jullie kunnen toch ook een keertje hélpen?' zei Kaspar.

'Je laat je niet helpen, Kaspar!'

Dat laatste schreeuwde Leo. We schrokken er allemaal van. Leo heeft nog nooit geschreeuwd in het openbaar. Niet sinds we hier zitten en daarvoor ook niet, voor zover ik weet. Het klonk ook niet als een ongelukkige stemverheffing, nee: het klonk of er iets ontsnapt was. Iets wat zo krachtig was dat Leo het niet meteen terug in het gareel kreeg. Hij keek boos, zijn nekspieren spanden. En ik zag bodybuilders. Hun rode wangen, zweet, de kreten die ze uitslaan wanneer ze hun halter laten vallen nadat ze die tien lange tellen boven hun hoofd hebben gehouden.

'Ik wil alleen maar zeggen,' zei Kaspar, nu een stuk zachter, 'dat het voor ons als groep wel heel handig is dat ik me het beste voel bij het doen van dingen waar anderen ook iets aan hebben.'

'Inderdaad,' zei Leo. Hij klonk weer wat rustiger. 'Daar hebben we heel veel geluk mee.'

Opeens herinnerde ik me een tijdschriftinterview. De vragen was ik vergeten, maar dit was het antwoord dat nu door mijn hoofd schoot: 'Van programma's presenteren wordt de wereld niet beter. Ik krijg waardering voor iets waar niemand iets aan heeft. Eerlijk is het niet. Maar ik ben er wel blij mee.' Misschien was het de valse bescheidenheid die van bekende mensen verlangd wordt; iets wat Leo zei voor mensen als Kaspar, die ooit inderdaad zo over hem dachten. En nu besefte ik dat Kaspar waarschijnlijk nog steeds zo dacht. Dat wij Leo waardeerden om enkel het feit dat hij Leo is: inderdaad iets waar niemand iets aan had.

'Oké,' zei Kaspar, 'misschien voel ik me de volgende keer beter als ik zo'n muis in m'n eentje opeet. Komt goed uit dat de groep daar dan ook wat aan heeft.' Daarna schraapte hij in één beweging alle koud geworden rijstkorrels uit zijn beker. Het waren er net iets te veel. We zagen wat korrels vallen, Kaspar raapte ze niet op. Hij stopte de lepel in zijn mond, slikte zonder te kauwen, dronk zijn glas water in één teug leeg en zette het met een klap op tafel.

'Joh Erik,' zei Natalie. Haar hand verdween onder het tafelblad. Misschien kneep ze even in Kaspars knie. Ze leek de enige die haar fout niet opgemerkt had.

'Waarom noem je Kaspar Erik?' vroeg Joeri.

Voor Natalie kon antwoorden, gebeurde er iets wat alles anders maakte; iets wat de avond definitief losbeitelde van de avond die ik van tevoren had verzonnen.

Er begon iets te zoemen.

Een monotone bromtoon waar dieren met een lage gehoordrempel raar van zouden gaan doen. We keken naar het plafond, daar kwam het gezoem vandaan: tl-buizen floep-

ten uit en aan. De koelkast begon nu ook geluid te maken, hij ronkte als wanneer je hem per ongeluk open laat staan. Het gezoem werd harder, de lampen bleven aan- en uitgaan, ik dacht aan films over bezeten huizen en een klopgeest in de televisie.

'Kijk!' riep Joeri. Hij wees op de oven, naar het display waarin rode led-streepjes tijd en temperatuur aan moeten geven. Nu vormden de rode streepjes cijfers die niets met temperatuur of tijd te maken hadden. Ze knipperden als op een koortsthermometer vlak nadat je hem aangezet hebt: 9999. Zwart. 8888. Zwart. oooo. Zwart. EЯЯOЯ.

Alles zwart.

Ik stond op en zwaaide met mijn hand voor mijn gezicht. Ik zag niets. Het leek zelfs donkerder dan 's nachts, in mijn eigen lokaal, al kwam dat vast omdat we de lichten nu niet zelf hadden uitgedaan: deze duisternis had ons overvallen, over dit donker hadden we geen controle. En verlies je de controle over iets, dan verandert dat iets per definitie in een bedreiging.

'Shit!'

'Wat is dit?'

'Mama?'

'Ik ben hier, lieverd!'

'Misschien is er een stop doorgeslagen?'

'Nee, het licht op de gang doet het ook niet, en dat zit op een ander stoppencircuit.'

'We need a flashlight.'

'Au.'

'Sorry.'

Mensen begonnen te bewegen. Ik voelde Joeri langs mijn

benen glippen, anderen tegen me op botsen. En de stemmen bleven overal vandaan komen, klonken voor me, achter me, achter in de keuken, dan weer naast me. Het lukte me niet te bepalen wie waar stond. Of waar ik zelf stond. Ik greep iets vast waarvan ik vermoedde dat het het aanrecht was en dacht aan skiërs die worden bedolven onder een lawine; aan hoe die soms wel honderd keer over de kop gaan en eenmaal tot stilstand gekomen niet meer weten wat onder en boven is. 'Dan moet je spugen,' had een alpinist me ooit verteld. 'Loopt het spuug over je kin, dan is beneden onder je. Maar loopt het langs je bovenlip over je neus, dan weet je dat je een probleem hebt.' Ik werd misselijk.

Met uitgestrekte armen zocht ik de tafel. Mijn hand gleed langs het tafelblad tot mijn pols een stoel raakte. Ik ging zitten. Dat hielp, het donker stopte met draaien. Al had ik nog steeds het gevoel dat er ieder moment iets in mijn gezicht kon springen dat ik alleen kon vermijden door mijn ogen dicht te knijpen.

'Verdomme,' hoorde ik Leo mompelen. Ik probeerde in te schatten hoe ver hij van me af stond en schrok toen ik opeens een hand op mijn hoofd voelde. De hand was warm en groot, gleed omlaag langs mijn achterhoofd. Vingers liepen over mijn nek, alsof iemand mijn wervels telde. Ze gingen mijn vest in, de vingers. Gleden richting mijn schouderblad. Daar stopten ze. Alsof de eigenaar plots twijfelde.

'Ik ben het,' zei ik.

Meteen schoot de hand omhoog: mijn shirt uit, het niets in.

'Shit, sorry,' hoorde ik Barry mompelen.

Ik vroeg me af voor wie zijn hand bedoeld geweest was.

‘Wat is dat, dáár op de gang?’

‘Kijk mama, een koplamp!’

Het licht was zo fel dat we niet konden zien van wie of wat het kwam. Als een voertuig dat je op een smalle landweg nadert; het kan een bromfiets zijn, maar ook een vrachtwagen. Je kunt dus maar beter stil blijven staan tot het voorbijgereden is.

Niemand zei iets. Het licht kwam steeds dichterbij en scheen nu recht in onze gezichten. Om niet verblind te raken keek ik omlaag. Witte vlekken dansten in het donker.

Toen ik opkeek, had het licht de keuken bereikt.

Had Kaylem de keuken bereikt.

Hij moest meteen na de black-out naar de meterkast gelopen zijn, wetend dat daar een zaklamp lag. ‘Kaylem!’ riep Leo: ‘Our hero!’

We zetten de zaklamp in een beker op tafel zodat hij het plafond bescheen. In het weerkaatste licht zaten contouren: zes bovenlijven en hoofden, Natalie moest Joeri op schoot hebben genomen. Een voor een zeiden we iets als jeetje. Daarna bespraken we wat er zou gebeuren als de lampen niet meer aan zouden gaan.

Zonder licht zouden we iedere avond vanaf een uur of zeven in complete duisternis komen te zitten. Geen elektriciteit betekende bovendien geen televisie, radio of computers, waardoor we niet meer zouden kunnen nagaan of de uitzendingen en internet al terug waren. Ook zouden we de koelkast, de oven, en de koffiezetapparaten niet meer kunnen gebruiken. En er was een kans dat de verwarming het zou begeven.

‘Misschien valt het allemaal wel mee.’

Ik weet niet wie daarmee kwam, maar toen het eenmaal gezegd was, zeiden we het allemaal na.

'Misschien valt het allemaal wel mee, ja...'

Aan de radio, televisie en computers hadden we nu óók niets, en dat internet eerder terug zou zijn dan de elektriciteit, leek ons onwaarschijnlijk. De keukenapparaten gebruikten we bovendien nooit, en zonder verwarming konden we onze kleren niet drogen, maar dan moesten we ze maar minder vaak wassen. Dat kon best, ze waren zelden écht vies. Het voordeel van nauwelijks eten: nooit vlekken op je kleding. Dat we minder licht zouden hebben, was op zich vervelend, maar hé: we hadden een zaklamp. En misschien konden we voortaan wat eerder opstaan, zodat we meer hadden aan het licht dat van buiten kwam: het daglicht dat we nauwelijks zien, maar dat er tussen zeven en zeven wel degelijk is. 'Joh,' zeiden we tegen elkaar, 'zóveel verandert er nou ook weer niet.'

Ook ik knikte. Maar meteen bedacht ik: dit is wat mensen doen. Daalt de levensstandaard, dan verzinnen we van alles om de nieuwe situatie acceptabel te maken. Maar acceptatie is vaak een kwestie van zelfbedrog. En dat er wel degelijk dingen zouden veranderen, bleek toen Joeri naar de wc moest.

Natalie nam de zaklamp mee, wij bleven in het donker achter. Niemand zei iets. Maar ik denk dat we allemaal hetzelfde dachten. Het donker had ons niet alleen afhankelijk gemaakt van de zaklamp, maar ook van elkaar. We zouden het ding moeten delen en dat ging alleen als we bij elkaar in de buurt bleven. De vrijheid die we ons met het innemen van eigen lokalen hadden toegeëigend, zouden we nu dus weer

moeten inleveren: iedere dag, vanaf een uur of zeven, zou die ene lamp ons aan elkaar ketenen.

'Dat ging prima hoor,' zei Natalie, terug van de wc. Joeri droeg de zaklamp. Hij scheen ons een voor een in het gezicht, lachte als we met onze ogen knepen.

Natalie zei: 'Misschien is het allemaal niet zo'n ramp?' Nee, mompelden sommigen van ons. 'Geen ramp, nee.' Maar toen de tl-buizen tien minuten later plotseling aanschoten, verraadde ons blije geschreeuw dat we dat geen van allen hadden gemeend.

Het was elf uur, de black-out had twee uur geduurd.

'Wat betekent dit nou?' vroeg Natalie. 'Dat alles nu zomaar weer aangaat?'

'Het betekent dat er, ergens, nog andere mensen zijn,' zei Leo. 'Mensen die nog steeds hun werk doen.'

Ik vroeg me af wie die mensen waren. Of ze achter bureaus zaten en nog luisterden naar hun bazen. Of ze hun telefoons konden laden en er dan spelletjes op deden. Of ze dingen uit hun kantine aten en wanneer die dingen op zouden raken.

'We mogen er niet van uitgaan dat dit zo blijft,' zei Kaspar. 'We moeten ons voorbereiden. Fakkels maken, kaarsen verzamelen.' Hij wees naar de zaklamp op tafel: 'Daar zitten D-batterijen in. Die heb ik hier nog niet gevonden.'

Leo knikte. 'Kaspar heeft gelijk. We moeten ons erop instellen dat we binnenkort zonder elektriciteit zitten.' Hij keek nu naar Kaspar. 'Morgen maken we een plan, oké? En dan helpen we allemaal mee.' Kaspar lachte breed: blijk van verzoening of ergernis, het kon allebei. 'Zullen we dan maar gewoon gaan slapen?' vroeg Natalie.

De anderen verdwenen richting hun lokalen. Ik wilde

hetzelfde doen. Maar er was iets: er was iets niet. Het besef desoriënteerde me, net als wanneer ik vroeger, onderweg naar een afspraak, soms plots ontdekte dat ik mijn telefoon had thuisgelaten: weten dat je iets bent vergeten slaat een gat in je wezen.

Ik had mijn vest niet meer aan. Ik moest het tijdens de black-out hebben uitgedaan.

Ik liep de gang door, ging de trap op, rende bijna.

Mijn vest lag inderdaad op de keukenvloer, onder een stoel, in een prop.

Ik voelde meteen in de zakken: geen medicijnkokertje.

Ik kroop onder tafel en keek achter stoelpoten, voelde in mijn rok en nog een keer in mijn vestzak, schoof mijn vingers in de spleet onder de koelkast, hield mijn vest ondersteboven, keek opnieuw achter stoelpoten en vond een vlindertje gedroogde pasta.

Ik stopte het in mijn mond en zoog.

'Het is óf onder de oven gerold, óf door iemand meegenomen.'

'Laat het toch gaan, lief,' zei Barry. Hij lag al op zijn mat. 'Het is halftwaalf, ik wil slapen, jij wilt slapen, en we hebben inmiddels andere problemen om over na te denken.'

Hij nam een slok water uit een glas dat op een stoeltje stond, ging liggen en trok zijn tafelkleed over zich heen: 'Doe je het licht uit als je gaat?'

Ik wilde het licht niet uitdoen. Ik wilde niet eens gaan. Ik wilde bij Barry komen liggen en verder praten over waar het kokertje gebleven was.

Maar ik begrijp wat hij bedoelde. We hebben inderdaad

andere problemen om over na te denken. En met problemen is het als met liefdesverdriet; zoals hartzeer in één klap verdwijnt met de komst van een nieuwe liefde, zo is een probleem slechts een probleem tot er zich een nieuw probleem aandient.

'21.00 – 23.00 uur: Black-out,' schreef ik zojuist in Melissa's agenda.

Het is nu slechts een kwestie van niet terugbladeren.

DAG 105

Ik droomde dat ik wakker werd met een mes tegen mijn slapen. Ik zag wie het vasthad en wist ook wat hij van plan was: hij wilde met mij doen wat hij met Barry gedaan had.

Maar ik droomde erbij dat ik niet bang was. Dat ik de top van mijn wijsvinger op de punt van het mes zette, dat ik het langzaam wegduwde, dat ik werd geprikt, als een van de doornroosjes op het memoriespel dat we nooit meer spelen omdat we liever geen dingen meer onthouden die we net zo goed kunnen vergeten.

'Ik ben niet bang,' droomde ik dat ik zei, 'ik ken dat mes, het is bot en roestig, want Kaspar heeft het gebruikt na het ongeluk.' Om het te bewijzen pakte ik Melissa's agenda en bladerde terug. En weer vooruit toen ik niet vond wat ik zocht. Het hielp niet. Ik vond niets. Het ongeluk niet, de knal niet, en ook niet wat er met Barry en Kaspar en Natalie gebeurd is, want de blaadjes die ik omsloeg lieten los en schoten omhoog: mijn lokaal door naar het plafond, waar ze bleven hangen als vaantjes, maar ik lachte, want ik wist dat dit allemaal heel normaal was: cijfers en letters zitten in je linkerhersenhelft, dromen doe je met rechts.

Misschien was ik al wakker toen ik dat laatste dacht. En als er nog mensen waren zouden ze zeggen: 'Andermans dromen zijn pas interessant wanneer we er zelf in voorko-

men.' Maar je hoeft nu niet te knikken want je kwam erin voor, en nu ga ik weer slapen want het is nog lang geen middag.

DAG 24

Er is iets raars met mijn dromen. Ze gaan niet meer over vroeger. Ik bedoel: ze gaan niet meer over mijn huis, mijn vrienden, de mensen van de redactie of dat ik naakt over een bos vlieg. Droom ik nu, dan gaat het over hier: de gang, de lokalen, Barry, Leo, Natalie. Wanneer ik wakker word zijn ze er nog steeds: de gang en de lokalen en de anderen. Ik had dus net zo goed kunnen blijven slapen, denk ik steeds vaker.

Vanochtend werd ik wakker van Joeri. Hij huilde, in het lokaal naast me.

Joeri huilt wel vaker, ik kan het inmiddels zien aankomen. Wanneer hij heel moe is en zijn zin niet krijgt, pruilt hij en begint hij zachtjes te dreinen. Meestal is dat voorbij zodra Natalie hem optilt, tegen haar schouder drukt en over zijn achterhoofd strijkt. Aanvankelijk verbaasde ik me over het gemak waarmee Joeri zich liet troosten; alsof zijn tranen slechts een voorwendsel waren om aan zijn moeders haar te mogen ruiken. Maar vanochtend was anders. Joeri huilde niet alleen, hij krijste.

'Neee-ieeeeeh!'

Als een meisje.

Ik voelde onder mijn mat, zocht de bolletjes Play-doh die ik in mijn oren stop wanneer ik wil slapen op momenten dat de anderen geluid willen maken. Tot ik zag hoe laat het was.

Halftwaalf. Waarom had Leo me niet wakker gemaakt?

'Joeri nee!' schreeuwde Natalie. Er viel iets om in het lokaal naast me.

In de deur van Natalies lokaal zit glas. De onderste helft is mat, zodat kleine kinderen niet naar binnen kunnen kijken. Of naar buiten.

Door het glas zag ik dat de vloer van het lokaal bezaaid lag met monopolygeld en oranje vouwblaadjes. Het had op een vreemde manier iets feestelijks.

Natalie zat op haar knieën op de mat, haar handen omhoog. Ze zei iets, maar ik hoorde niet wat. Haar handen hield ze nu voor haar gezicht, of ze het ergens tegen wilde beschermen. Tegen nog meer monopolygeld misschien.

'Ik haat jou!'

Er klonk een knal, de deur vloog open. Joeri rende het lokaal uit, de gang door, de trap op.

Ik wachtte een paar tellen voor ik naar binnen ging.

Nu zag ik pas goed wat een rotzooi het was. Omgevallen tafels, stoelen ondersteboven, overal puzzelstukjes, monopolypionnen, vouwblaadjes, memoriekaartjes.

'Hè,' zei Natalie. Haar gezicht was rood, blonde plukken plakten tegen haar slapen. Ik hoopte dat ze niet zou merken dat ik merkte dat ze gehuild had.

'Sorry,' zei ik. 'Ik vroeg me af waar Leo is. Weet jij waarom hij ons niet wakker gemaakt heeft?'

'Kaspar wilde kaarsen zoeken.'

Natalies stem klonk onvast, ze moest iets wegslikken om verder te kunnen praten: 'Hij wilde meteen beginnen vanochtend. Leo is met hem mee.'

'Ah,' zei ik, 'de jongens zijn weer op de padvinderstoer.' Natalie glimlachte, waarschijnlijk opgelucht dat ik een grapje maakte. Om haar de gelegenheid te geven haar wangen droog te vegen en haar haar uit haar gezicht te halen, keek ik het lokaal rond. Natalie interpreteerde mijn blik anders. Ze zei: 'Ik weet het, wat een zooi hè?', greep een roze doosje en begon memoriekaartjes op te rapen. Haast automatisch speurde ik met haar de vloer af, naar de rest van de kaartjes. Eentje lag vlak bij de deur. Er stond een prinses op met een blauwe jurk, tiara en taille niet veel breder dan haar bovenarm. Ik raapte het op en gaf het aan Natalie.

'Dank je,' zei ze zonder me aan te kijken. Moest ik gaan of blijven?

Natalie stopte een kaartje met een zeemeermin in het doosje. 'Joeri wilde tafelvoetballen,' zei ze. 'Maar dat hebben we al zo vaak gedaan. Ik dacht: We doen een keer iets anders.' Ze knikte naar een kaartje in de verste hoek van het lokaal: 'Je ziet het resultaat.'

Nu boog Natalie haar hoofd. Ze staarde naar het deksel van de memoriedoos; naar vijf prinsessen die een punt van hun jurk optrokken zonder te laten zien wat eronder zat.

Even zwegen we. Tot Natalie zei: 'Eigenlijk ben ik helemaal niet zo.' Ze keek nog steeds naar het deksel in haar handen. 'Een moeder die tegen d'r kind krijst. Zo wil ik helemaal niet zijn.' Met haar wijsvinger volgde ze de contouren van een gele baljurk. 'Hij heeft natuurlijk gewoon honger. Dat snap ik ook wel. Elke keer dat hij om eten vraagt doet pijn.' Nu gleed haar vinger langs het golvende haar van de zeemeermin. 'Iedere keer dat ik zelf eet, denk ik: wat doe ik? Waarom geef ik dit niet aan hem? Waarom duw ik mijn lepel

niet in zíjn mond? Ik zie toch dat hij lijdt. Dat de porties niet groot genoeg zijn. Hij is het belangrijkste in mijn leven en ik laat hem gewoon verhongeren. Welke moeder doet dat?'

Natalie schudde haar hoofd, deed het deksel op de doos. En keek me voor het eerst aan.

'Jullie vinden het ook, hè?' zei ze. 'Jullie vinden me een slechte moeder.'

'Nee,' zei ik. 'Helemaal niet. Ik vind dat je het juist goed doet.'

Ik voelde dat ik moest blijven praten. Nu zwijgen zou wat ik tot nu toe gezegd had ondermijnen. Dus zei ik: 'Jij moet eten om een moeder te kunnen zijn. Als jij niet eet, zijn jullie allebei slechter af.'

'Vind je dat?'

'Dat vind ik.'

'Ik ben blij dat je dat zegt.' Natalie zuchtte. 'Dat meen ik echt.'

Om zich op te trekken van de mat greep ze de hoek van een tafelblad.

'Ik heb hoofdpijn, joh,' zei ze terwijl ze omhoogkwam. 'Jullie hebben ook geen aspirines meer, hè?' Ik schudde mijn hoofd, dacht: Volgens Natalie hoor ik bij een 'jullie'.

'Tadaa!'

We hadden ze niet horen aankomen en nu stonden ze naast elkaar in de deuropening. Kaspar met twee plastic tasjes, Leo met wat rode kaarsen die hij vasthield alsof het bloemen in een boeketje waren. Ze grijnsden allebei. Hoe ze daar stonden, lachend, in alleen hun slaaphemd, met een blik of zij iets wisten wat wij niet wisten, viel het me opeens

op hoeveel ze de afgelopen dagen op elkaar waren gaan lijken. Allebei ingevallen wangen, allebei een donkere baard die zich lastig laat trimmen met scharen die gemaakt zijn om crêpepapier en vouwblaadjes te knippen.

Terwijl Kaspar de inhoud van zijn tasje op tafel legde, vroeg ik me af hoe vanochtend verlopen was.

Had Kaspar Leo meegevraagd? Of had Leo hem zijn hulp zelf aangeboden? Hoe dan ook, Leo was van de routine afgeweken voor iets wat Kaspar wilde. Misschien had Kaspar dat als welkome knieval gezien. Maar ik dacht ook aan iets wat Leo me ooit zei toen ik vroeg waarom hij altijd, overal, tegen iedereen zo aardig bleef: 'Nederigheid maakt machtig hè.' Hij had erbij geknipoogd, alsof zijn uitspraak een bekende quote was. Al kwam ik er nooit achter van wie. En of hij het nou zelf had bedacht of niet, de uitspraak klopt niet. Nederigheid maakt niet machtig. Nederigheid maakt machtigen slechts machtiger.

Kaspars tasje was nu leeg: op tafel lagen een zak waxinelichtjes, twee pennen, een pop en iets wat op een sleutelhanger leek maar ook een aansteker kon zijn.

'Stelletje padvinders,' zei Natalie. Ze knipoogde naar me.

Kaspar pakte de pop; een soort clown waarvan ik me kon voorstellen dat peuters er bang van worden wanneer hij hen 's nachts vanaf hun kinderbureautjes aanstaart. Hij drukte op de buik: 'Doe het licht eens uit.'

Er zweefde een groene bol door het lokaal. De buik van de clown gaf licht, blijkbaar.

'Hmm,' zei Kaspar, 'valt toch een beetje tegen.'

'Maar kijk deze!' Dat was Leo. Hij hield de aansteker of sleutelhanger naast zijn gezicht. Er zat een lampje in dat zijn

kin bescheen: ‘Hier kunnen we wel wat mee.’

Ondertussen hoorde ik Kaspar zachtjes grinniken. Verwachtingsvol, als een kind dat stiekem het wachtwoord van zijn vaders telefoon veranderd heeft. Ik zag nu ook waarom hij lachte: er danste een rood stipje over Natalies buik. De pennen uit het tasje, dacht ik. Laserpennen.

Leo begon nu ook te lachen, op dezelfde manier als Kaspar. Ook op mijn buik zat nu een rood stipje: het schoot over mijn borstkas via mijn hals naar mijn kin en weer terug.

‘Jongens, hou ’ns op!’ zei Natalie. Het klonk niet of ze het meende. Ik dacht aan vrouwen die roepen dat ze niet in het zwembad geduwd willen worden, om vervolgens vlak voor de rand te gaan staan.

Kaspar bleef rondjes met het laserlichtje maken. Over Natalies buik, haar gezicht. Ik keek omlaag, naar mijn eigen lichaam. Het rode puntje dat mijn borstkas had beschenen, was al weer verdwenen.

Leo ritselde nu met het tweede plastic tasje; ik hoorde hem er iets uit halen. Iets zwaars, dat even tegen de tafel ketste. Er zoemde iets, er klikte iets, een plastic klepje tikte ergens tegenaan: het geluid van techniek.

En daar stond Natalie. In het felle licht van iets wat op een zaklamp leek, maar een camera bleek. De camera van Lotteke.

Lotteke had een digitale Canon XL H1S bij zich gehad. Een relatief goedkope lichtgewichtcamera met een breed audiobereik dat een geluidsman overbodig maakte. Nadeel was de erg lichtgevoelige lens, waardoor opnamen snel over- of onderbelicht waren. Daarom had Lotteke er een lampje bij gekocht; een soort flitser, die werkte op de accu van de camera.

Na de knal had ik geen moment meer aan het ding gedacht.

'Lag op een kast in de lerarenkamer,' zei Kaspar. 'Ik heb hem vorige week al even bekeken. Vanwege de accu. Maar daar kon ik toen niets mee.'

'Wat staan jullie hier in het donker, hé?'

Barry deed het licht aan. Naast hem stond Joeri, met een boek tegen zijn buik gedrukt.

'Wat heb je daar?' vroeg Natalie.

'Zeg ik niet!' riep Joeri. Hij had zich in zijn woede vastgebeten en leek niet van plan los te laten.

Barry wees nu op de camera: 'Jezus! Lag die hier nog?' Hij nam het ding van Leo over en begon op knopjes te drukken. Ik keek mee over zijn schouder. Het schermpje lichtte op, Barry drukte op PLAY. 'Jezus,' zei hij nog eens. 'Alles staat er nog op!'

We hóéfden niet te kijken. Rationeel gezien was het misschien zelfs beter als we niet keken. Met iedere minuut beeld verspilden we een minuut licht. Licht dat later misschien waardevoller zou zijn dan dat de beelden nu waren. Maar we wilden ze zien. En bij gebrek aan rationele argumenten om ze te bekijken, zeiden we dingen als: 'Doen we weer eens wat anders.' En: ''t Is even wat afleiding.'

Er was één ding dat we niet zeiden.

Ik hoop dat de knal erop staat.

Volgens mij dachten we dat allemaal. Maar hoop uitspreken maakt kwetsbaar. Blijkt de hoop tevergeefs, dan is dat een nederlaag. Ik denk dat we geen zin hadden onze nederlagen met elkaar te delen. En daarom over ons ware kijkmotief zwegen.

We zetten de camera op het grote bureau in Natalies lokaal en gingen er in een halve kring omheen zitten. Op kinderstoeltjes. Comfortabel was het niet, maar zo zaten we laag genoeg om het videoschermpje allemaal te kunnen zien. Opnieuw drukte Barry op PLAY.

We zagen een baby.

Het kindje lag in een wieg en greep met haar handjes naar de plastic wolken van een boxmobiel. De wolkjes draaiden, de baby graaide, de camera zoomde in op haar oogjes, de kleine pupillen die onrustig heen en weer schoten. Dit moest het buurmeisje van Lotteke zijn; we hadden deze beelden onder het verhaal van een hoogleraar genetica willen zetten.

Onze eindredacteur wilde zo min mogelijk talking heads in het programma, en ook qua MRI-beelden zaten we volgens hem 'aan onze taks'. Hij zei: 'Als mensen iedere week dezelfde rode hersengebiedjes zien oplichten, geloven ze het op een gegeven moment niet meer.' Wát de mensen niet meer zouden geloven, heb ik nooit gevraagd. Maar ik voelde dat onze eindredacteur gelijk had: zie je keer op keer hetzelfde, ga je er vanzelf aan twijfelen. Ander probleem met deze uitzending was dat de hoogleraar genetica niet prettig praatte. Hij gebruikte veel jargon, stopte midden in zinnen om iets toch op een andere manier uit te leggen, en vergat steeds weer onze vraag in zijn antwoord te verwerken. We wisten niet of de baby zijn moeilijke verhaal kon compenseren en volgens Barry werd het sowieso een helse montageklus.

Een helse montageklus. Onze taks qua MRI-beelden. Een onprettig pratende hoogleraar genetica.

Het leek zo ver weg allemaal. Niet alleen qua tijd, vooral qua plaats. Mijn werk lijkt nu deel van een andere wereld.

Een wereld zo anders en afgelegen dat ik er steeds minder van begin te begrijpen. En toen ik vanmiddag naar de baby keek, die de plastic hemellichamen aan haar mobiel probeerde te pakken en steeds wanhopiger ging kijken toen ze bleef misgrijpen omdat de sterren en wolken en halve maantjes veel te hoog hingen en bovendien draaiden, dacht ik: Misschien is het niet erg dat ik dit niet meer snap. En even wist ik niet eens meer zeker of ik het ooit begrepen had.

Na de baby ging het beeld even op zwart. Stil wachtten we af. Toen verscheen het hoofd van Leo: de luistershots die in mijn lokaal waren gemaakt.

'Laten we dit maar doorspoelen,' zei Leo.

We waren het er allemaal mee eens, zelfs Kaylem knikte mee. Barry liep al naar de camera, maar Kaspar zei: 'Nee.'

'Waarom niet?' vroeg Natalie.

'Vooruitspoelen kost heel veel energie.'

'Volgens mij kost laten lopen net zoveel energie,' zei Leo.

'Is dat zo?' vroeg Kaspar nu aan Barry. Die haalde zijn schouders op. 'Geen idee eigenlijk.'

'Weten jullie dat niet eens?' deed Kaspar nu. 'Het is jullie eigen apparatuur.' En hij lachte het lachje dat hij vaker lacht wanneer hij aan wil geven dat hij ergens niet om kan lachen.

'Prima,' zei Leo, 'dan laten we hem lopen.'

We keken naar de Leo op het schermpje. Hoe hij knikte, lachte, luisterde naar niets. Soms zei hij 'hm', of 'ah', of stelde hij een korte vraag: 'Wanneer ontdekte je dat je goed kon rekenen?' Daarbij klonk hij net iets anders dan normaal. Hij praatte lager, trager. Dit was niet de stem van Leo. Dit was de stem van Leo, de presentator. Even kalmerend als hypnotiserend. Misschien is dat wat hem zo goed maakte;

zijn vermogen mensen met die stem te bezweren.

'Tegen wie praat je daar?' vroeg Joeri. Hij zat op de grond, zijn rug tegen Leo's benen.

'Tegen niemand,' antwoordde Leo. 'Deze beelden zijn gemaakt om later in ons interview te plakken, zodat we ons tijdens het echte gesprek helemaal op jou konden richten.'

Kaspar liet opnieuw een lachje ontsnappen. 'Ah,' zei hij, 'dus waar we naar kijken is een staaltje geveinsde interesse.'

Ik zag Leo nu zijn kiezen op elkaar klemmen en zijn kaakspieren aanspannen. Om meteen daarna lachend zijn wenkbrauwen op te trekken.

'Ja,' zei Leo, 'eigenlijk wel.'

Ik vroeg me af hoeveel moeite hem dit kostte. En hoeveel moeite vanochtend hem had gekost. Om de routine te negeren. Om kaarsen te zoeken. Om enthousiasme op te brengen voor een lichtgevende pop. Om te lachen om laserlichtjes die buiken beschenen.

De Leo in het schermpje van de Canon trok nog één keer zijn wenkbrauwen op. Precies zoals de Leo in het lokaal dat net gedaan had.

En opnieuw ging het beeld op zwart.

'Is het nu afgelopen?' vroeg Joeri.

Ik knikte.

Ik dacht: Het staat er niet op. Natuurlijk staat het er niet op. Lotteke was niet aan het filmen, we dronken vast koffie, ja, tijdens de knal was Lotteke in de weer met zelf meegebrachte zoetstofsticks.

'Nee wacht,' zei Barry, 'niet!'

Het stond er toch op.

Vijf takes, zes minuten en vier seconden. Er gebeurde niet

veel in. Maar hoe langer ik erover nadenk, hoe meer ik vind dat ik heb gezien.

Het liefst had ik de beelden meteen nog een keer afgespeeld. Maar op het moment dat we de camera definitief uitzetten was het daar de sfeer niet naar. Natalies ogen waren dik, Kaspars gezicht grauw. Hij wreef over zijn voorhoofd, zat aan zijn baard, zei: 'Ik ga even', en verliet het lokaal. De kaarsen, lampjes en lichtjes die hij had verzameld liet hij achter op tafel.

Zelf ben ik ook snel naar mijn lokaal gegaan. In Melissa's agenda heb ik de laatste camerabeelden zo exact mogelijk beschreven. Om ze niet te vergeten. Bij me te hebben wanneer de accu straks leeg is.

Take 1
Kaspar loopt door de gang. Je ziet alleen zijn rug. Aan het einde van de gang draait Kaspar zich om. Hij loopt terug. Even kijkt hij vragend naar iemand (Lotteke?) achter de camera. Hij luistert naar iets. Daarna draait hij zich weer om en loopt opnieuw richting het einde van de gang. Dit keer met zijn handen uit zijn zakken.

Take 2
Joeri loopt door de gang. Je ziet alleen zijn rug. Aan het einde van de gang draait hij zich om, roept hij iets en rent hij terug. Onderweg struikelt hij. Hij valt op zijn handen. Hij staat meteen weer op. Hij lacht.

Take 3
Joeri en Natalie lopen samen door de gang. Je ziet alleen hun rug. Halverwege pakt Natalie Joeri's hand. Joeri trekt zich los. Natalie en Joeri draaien zich nu allebei om. Ze kijken vragend in de richting van de camera.

Take 4

Joeri en Natalie lopen hand in hand door de gang. Je ziet alleen hun rug. Aan het einde van de gang draaien ze zich allebei om, en lopen ze samen terug.

Take 5

Kaspar en Joeri lopen naast elkaar door de gang. Je ziet alleen hun rug. Halverwege vallen ze allebei op de grond. Nog geen seconde later valt ook de camera. Je ziet de vloer van de gang. In de verte liggen Joeri en Kaspar. Ze staan niet op. Ze ellebogen zich richting iets dat waarschijnlijk een tafeltje is. Kaspar kruipt onder het tafeltje, het beeld uit. Joeri gaat hem achterna. Daarna zie je alleen nog zijn benen onder het tafeltje uitsteken.

De camera begint nu te trillen, het beeld schokt, er lopen wat grijze lijnen doorheen. Joeri's benen lijken niet te bewegen. De camera stopt met trillen. Joeri beweegt nog steeds niet. Hij en Kaspar blijven blijkbaar onder het tafeltje zitten. Even lijkt het of het beeld op pauze staat. Maar de opnametijd loopt boven in beeld door. Een minuut. Twee minuten. Drie minuten. Vier minuten gebeurt er helemaal niets. Dan zie je twee benen, hakken, voeten: iemand rent de gang door. Het is Natalie. Ze bukt bij de tafel, trekt Joeri eronder vandaan en drukt hem tegen zich aan. De camera wordt opgeraapt. We zien Lottekes trui. De camera gaat uit.

Ik las het een paar keer over. Misschien hoopte ik dat het dan meer zou gaan betekenen.

En dat deed het ook.

Hoe vaker ik voor me zag hoe Natalie, Joeri en Kaspar de gang door liepen, hoe beter ik begreep waarom Natalie had gezegd: 'Jullie hebben ook geen aspirines meer hè', en Kaspar had geroepen: 'Snappen jullie je eigen apparatuur niet?'

Natuurlijk voelde ik allang dat er een 'wij' en een 'zij' is. Dat voelen we allemaal. Maar de oorzaak heb ik misschien niet goed ingeschat.

Het is niet omdat Leo, Barry en ik bij de televisie werkten en Kaspar en Natalie niet. En ook niet omdat Barry, Leo en ik elkaar al kenden voor we dagenlang samen opgesloten werden. Nee, er is iets anders dat ons bindt én scheidt.

Er zijn slachtoffers: zij.

En er zijn daders: wij.

Ja, hoe je het ook bekijkt: zij zitten hier vanwege ons. Wij zijn de oorzaak dat Natalie en Joeri niet bij Erik zijn. Dat Kaspar nu niet thuis is, met zijn eigen dvd-collectie, telefoonlader, en voorraadkast mueslirepen die hij met niemand hoeft te delen.

Wíj hebben hen overgehaald om op hun vrije zondag naar een bedompt schoolgebouw te komen.

Wíj verwachtten dat zíj uren met ons zouden praten zonder per ongeluk in de camera te staren.

Wíj hebben ze gedwongen vijf keer op en neer door een lege gang te lopen om wat tussenshots te kunnen maken.

En het enige wat zij ervoor terug zouden krijgen, was aandacht. Onze aandacht, en, op langere termijn, de aandacht van driehonderdduizend kijkers en nog eens twintigduizend terugkijkers. Maar vanwege de knal hebben Kaspar, Natalie en Joeri die aandacht niet gekregen. Waarschijnlijk voelen ze dat ze er nog steeds recht op hebben. Misschien voelt Leo dat ook. Probeert hij daarom zo krampachtig het jullie op te heffen.

En deed hij daarom wat hij deed tijdens het eten, later vanavond. Al had ik liever gehad dat hij het niet gedaan had.

Joeri wilde niet naast zijn moeder zitten. Hij klom op een stoel aan het andere uiteinde van de tafel. 'Prima,' zei Natalie. Ze pakte haar mok, stond op, ging alsnog naast hem zitten. Met mes en vork sneed ze zijn pasta: drie staafjes penne werden er zes en toen twaalf.

'Hou op!' riep Joeri. 'Je denkt dat ik dom ben, hè? Maar ik zie toch dat het zo niet meer wordt.' Joeri schepte wat stukjes pasta op zijn vork: 'Het is maar één hap! Eén hap maar!'

Ik keek naar Natalie, die nu verslagen naar Joeri's mok staarde.

'Ik heb nog steeds honger!' riep Joeri. Natalie keek nu naar haar eigen mok. Ik dacht aan ons gesprek van vanochtend. Zag haar twijfelen terwijl ze een stukje pasta op haar vork prikte. En het uiteindelijk toch in haar eigen mond stopte.

Joeri's vork kletterde op de grond.

'Ik eet dit niet. Dit is vies en weinig!'

Natalie raapte de vork op en legde hem zonder Joeri aan te kijken op tafel.

En toen gebeurde het.

Soms zie je iemand iets doen waarvan je meteen weet dat het geen goed idee is. Een peuter die het piepbeest van de hond de autoweg op gooit. Een wankel meisje dat ja knikt wanneer een vreemde man haar een zesde baco aanbiedt. Een man die een hongerig kind voert nadat zijn moeder heeft besloten dat niet te doen. Maar dat je weet dat het geen goed idee is, betekent niet dat je kunt ingrijpen.

'Hier,' zei Leo. 'Neem de mijne maar.' Hij schoof zijn mok naar Joeri. Er zaten nog twee penne in. Ze plakten aan elkaar.

Even keek Joeri verbaasd. Toen begon hij vlug te eten; of

hij bang was dat iemand hem zijn extra penne alsnog zou afnemen.

Ik keek naar Natalie. Hoe zij naar haar kauwende zoontje keek. In haar vork kneep. Naar Leo keek. En toen, opeens, naar mij.

'Lekker dan...' Ze zei mijn naam niet. Ze spuugde hem uit alsof het iets bedorvens was. 'Lekker dan, *Merel*.'

Daarna stond ze op en tilde Joeri van zijn stoel. Gewillig sloeg hij zijn handen om haar nek: uitgegeten. Of in ieder geval moegestreden.

We hoorden de deur van Natalies lokaal dichtslaan, de klap echode door de gang.

'Jezus,' zuchtte Barry, 'wat is er met haar?'

Ik zei: 'Beetje moe waarschijnlijk', maar dacht opnieuw aan vanochtend. Op de een of andere manier hing Natalies woede samen met ons gesprek. Dacht ze dat ik de actie van Leo had kunnen voorkomen? Of dat ik hem juist had bedacht? In het eerste geval was ik laks, in het tweede geval een verrader.

'Toch vind ik het nog steeds een overdreven reactie,' zei Barry toen we vannacht samen op mijn mat lagen. Hij draaide op zijn buik om me aan te kunnen kijken.

'Misschien hadden we dus toch gelijk.'

'Waarover?' vroeg ik.

'Die medicijnen. Ze zijn vast van Natalie. Ze doet zo hysterisch.'

'Gisteren zei je nog dat we ons er niet zo mee bezig moesten houden.'

'Ja,' zei Barry, 'maar dat meende ik niet.'

'Waarom zéí je het dan?'

'Om jou rustig te houden.'

Ik had het kunnen weten. Barry liegt zolang hij gelooft dat dat het beste is. Dat is doorgaans best lang.

Even viel ik in slaap. Ik droomde dat ik met Natalie door de gang liep. Bij het horen van de knal rende zij haar lokaal in en verschool ik me onder een tafel. Leo schoof zijn mok naar me toe. 'Hier, neem de mijne maar.'

Toen ik wakker werd was Barry weg en ging het licht niet aan.

DAG 29

De elektriciteit is wéér uitgevallen. Dit keer rond een uur of vijf. Ik vraag me af hoelang het zo blijft. Misschien gaan de lampen zo weer aan. Maar misschien ook niet.

DAG 93

In het begin hadden we elektriciteit. Dat betekende dat er dingen gebeurden wanneer je ergens op drukte. Dat er diep in een apparaat iets ging draaien, een lamp uit- of aanging. Maar na een tijdje gingen de lampen ook uit zonder dat iemand ergens op drukte. Op de laatste keer na gingen ze ook telkens weer aan, al verschilde de tijd die tussen uitvallen en aangaan zat. Soms bleef het een halfuur donker. Dan weer een hele dag.

Moesten we tijdens een black-out naar de wc 's nachts, dan pakten we de zaklamp van het tafeltje op de gang. Had een ander die al gepakt, dan gingen we op het tafeltje zitten en zagen we niets tot die ander terug was.

In onze lokalen legden we spullen nu op vaste plekken, zodat we ze ook in het donker konden vinden. Mijn laken op de mat. Melissa's agenda eronder. Mijn slaaphemd op het grote bureau en rechts op het aanrecht de pannenlap waarmee ik mijn gezicht was.

Viel de elektriciteit in de avond uit, gingen we vroeg slapen. Maar begonnen de tl-buizen aan het einde van de middag al te knipperen, dan brachten we het donker samen door. Om een tafel met waxinelichtjes en lange rode kaarsen die ze hier ooit met kerst in groene schuimblokken staken. Het gekke was: de voorgaande weken hadden we het aan

tafel vooral over vroeger gehad, maar wanneer de lichten uit waren, praatten we opeens over later.

Dan vroegen we ons af of de lampen dit keer weer aan zouden gaan.

'Ik denk het niet, want zag je hoe snel de oven dit keer uitviel?'

'Misschien is de oven kapot, de tl-buizen knipperen wel gewoon.'

Speculeerden we over het uitvallen van de verwarming.

'Cv is een ander systeem.'

'Ander systeem, zelfde energiecentrale.'

En noemden we soms de waterleiding.

Al was geen water een onderwerp waar we nooit te lang over doorgingen. Zeker niet waar Joeri bij was. In zijn bijzijn hadden we het ook nooit over wat er zou gebeuren als het eten op zou raken voor we gevonden waren.

Wel verzonnen we soms hoe er op een dag hard op de deur zou worden gebonkt.

Joeri zou de deur opendoen en een mannetje aantreffen: iemand van de gemeente of een toevallige voorbijganger die had gezien dat bij ons de gordijnen nog dicht waren.

'Het is voorbij!' zou het mannetje roepen. 'De lucht is helder, de mist trekt op; wat zitten jullie hier nou nog?'

Voorzichtig zou Joeri een arm naar buiten steken. Gewoon: even testen. Gebeurde er niets, dan zou hij de school weer in gaan, iedereen roepen. Samen zouden we onze lakens en matten verbranden. Daarna zouden we de spullen pakken die we voor de knal bij ons hadden, en voorzichtig, heel voorzichtig, het gebouw uit, de zon in stappen.

'Ik zou rennen, man!' zei Joeri, de eerste keer dat we dit

bedachten. 'Meteen naar Burger King, vier Whoppers achter elkaar nemen. Wat zouden jullie als eerste eten?'

We noemden burgers, specifiek belegde broodjes die we vroeger in onze favoriete lunchtentjes aten, ovenschotels die ouders en oma's maakten, en een heleboel gerechten zonder rijst. 'Als die dan nog te krijgen zijn,' zeiden we er voorzichtig bij.

'Dan kopen we ze toch in de supermarkt?' zei Joeri.

'Tuurlijk, lieverd,' zei Natalie. 'Als de supermarkt tenminste open is,' zei Kaspar tegelijkertijd.

Joeri beet op zijn onderlip, kneep zijn ogen een beetje dicht: 'Denken jullie dat de scholen meteen weer opengaan?'

'Niet meteen, denk ik,' zei Leo.

'En hoef jij dan ook niet naar je werk?' vroeg Joeri.

Leo haalde zijn schouders op.

'We zullen allemaal moeten helpen opruimen,' zei Kaspar toen. 'Opruimen wat kapot is en bouwen wat er niet meer staat. Iedereen.' Hij keek Leo aan. 'Wij allemaal.' Nu keek Kaspar ook naar Barry en mij. We knikten allebei.

Maar ik dacht: Zodra we weer naar buiten kunnen, willen we journaals, extra uitzendingen en de hele dag livecasts. Mensen zullen die beelden moeten maken. En ook als er geen televisiezenders of internet meer waren, dan nog zou men behoefte hebben aan informatie. De mensen die die informatie zouden overbrengen, waren waarschijnlijk degenen die dat voor de knal ook al deden. En dus geloofde ik niet dat ik ooit zou moeten bouwen.

'En wie willen jullie dan het eerst zien?' vroeg Joeri. Hij keek naar zijn moeder. Een tikje uitdagend. Alsof hij een strikvraag gesteld had. Of nee: alsof hij wilde dat zij begreep

dat hij begreep dat er een reden tot het stellen van een strikvraag was.

'Papa natuurlijk,' zei Natalie zacht.

Als die er dan nog is, schoot het door me heen.

Zo dacht ik dus, die eerste weken. In toekomstscenario's en mogelijkheden. Zo dachten we allemaal. Omdat we dat gewend waren. Een overblijfsel van de oude situatie.

Want de tijd voor de knal, de tijd dat het leven nog werk of vakantie was, stond in het teken van later, ja: iedereen was met de toekomst bezig. Altijd. Overal. Eigenlijk bestond de oude situatie bij de gratie van speculatie. Ik deed er zelf ook aan mee.

Ik praatte met mijn vrienden over huizen kopen en er wel of niet met iemand anders wonen. Over een jaar ertussenuit, over wisselen van baan of woonplaats. Sommige vrienden hadden het over kinderen nemen, anderen over kinderen krijgen, en allemaal hadden we het over nadenken over de dingen die we echt wilden. Blijkbaar deden we dingen die we niet echt wilden. Al wilden we ze misschien toch een beetje, want we deden ze.

Ondertussen werden onze visioenen gevoed door mannen en vrouwen die zo mooi waren dat ze de toekomst bij ons mochten aanprijzen. Op televisie en billboards roerden ze in pannen, wasten ze hun haren, brachten ze make-up aan en stoeiden ze op nieuwe banken. Ze lachten er de hele tijd bij, een lach die zei: ooit zullen jullie net zo hard lachen als wij, later, na de aanschaf van deze shampoo, pastasaus, hypotheek of mascara. En zo kregen we overal waar we luisterden of keken een toekomst aangeboden.

Speculatie was nou eenmaal ons favoriete tijdverdrijf, en de toekomst de beste remedie tegen het heden, op sudoku's na.

Tot de toekomst daadwerkelijk aanbrak. Dat gebeurde. Ik heb het mensen zien overkomen. De toekomst begon op het moment dat iemand vaker over vroeger dan later praatte. En was de toekomst eenmaal begonnen, dan was hij ook meteen verdwenen. Het einde van de speculatie, het begin van een leven vol verveling. In die zin was 'later' iets dat je moest vrezen. Misschien hield het ons daarom zo bezig.

Zo was het althans in de oude situatie.

Inmiddels hebben we het niet meer over vroeger of later. Omdat zulke gedachten hier nog nooit iets hebben opgeleverd. Er is geen mannetje aan de deur gekomen, we zijn niet gevonden, er is geen zicht op Whoppers. In plaats daarvan kampten we met verliezen en ongelukken en nog veel meer dingen die we niet van tevoren hadden verzonnen. En nu moeten we onze krachten sparen. Dus speculeren we alleen nog wanneer het écht nodig is. Wanneer we een vraag of probleem hebben en er een beslissing moet worden genomen. De laatste keer dat dat gebeurde, was al weer een tijd geleden. Maar ik heb het gevoel dat er weer een aankomt. Een probleem. De noodzaak tot speculatie.

DAG 31

Het was dus definitief. Het licht gaat niet meer aan. En de verwarming ook niet.

Vandaag fluisterde Leo: 'Shit, ik heb het niet meer zo koud gehad sinds... nou ja: North Dakota.'

DAG 136

'Goedemorgen schoonheid.'

'Goedemorgen. Ga je me niet vertellen wat voor dag het is?'

'Zondag.'

'Ah. Vandaag ontbijt op bed dus.'

'Hmm.'

'Wat?'

'Er is iets. Ik weet niet...'

'Wat?'

'Niet schrikken.'

'Leo? Wat is er?'

'Er komt geen water meer uit de kraan.'

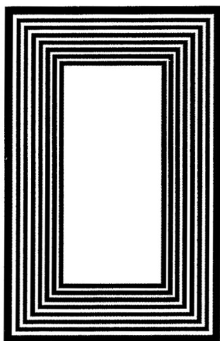
'Echt niet?'

'Niks.'

'Dan drinken we iets anders.'

'Merel...'

'Dan drinken we eggnog.'

DAG 41

Joeri slaapt en hij slaapt diep. Ik hoor het aan zijn ademhaling. Langzaam en regelmatig. Hij kan het nog. Ik niet.

Het is mijn tandvlees. Ontstoken halve maantjes die een kloppende pijn in mijn mond veroorzaken: de scheuten schieten door mijn hele gezicht.

Het is ook de kou, denk ik. Mijn lichaam stookt zichzelf niet warm meer. Gewoon stil onder mijn laken liggen voelt of ik zonder slaapzak aan een winderig meer kampeer.

Nu de verwarming niet meer aangaat houd ik ook 's nachts weer al mijn kleren aan. Het onderscheid tussen dag en nacht wordt sowieso steeds vager. 's Nachts probeer ik in slaap te vallen, overdag probeer ik wakker te blijven: het lukt allebei niet.

Soms, wanneer ik niet kan slapen, masturbeer ik. Daarna kan ik nog steeds niet slapen, maar heb ik het wel iets minder koud.

Ik kon het altijd goed. Masturberen. Ik kwam snel klaar, meestal meerdere keren achter elkaar. Maar nooit zonder verhaal. Toen we hier nog niet zo lang zaten, dacht ik gewoon waaraan ik de afgelopen jaren dacht wanneer ik vingerde of onder een vreemde jongen lag. Dat verhaal was: ik sta in een lift.

Het is een chique lift. Met gouden knopjes in vier rijen

naast elkaar, en een belletje dat pingt wanneer de deur opengaat. De lift stopt, ik hoor het belletje, er komt een man binnen.

Het is een chique man. Met dik donker haar, een doublebreasted pak en een baardje dat nonchalant oogt, maar ongetwijfeld het resultaat van kritisch trimmen is.

De chique man komt naast me in de chique lift staan. Even kijken we elkaar aan. We zoenen kort, dan gaat zijn hand onder mijn rok. Met zijn twee vingers duwt hij mijn slip wat omlaag. Dan begint hij me te bevredigen.

Vaak kom ik klaar nog voor we bij de veertiende verdieping zijn. En lukt dat niet, dan gaat het belletje nog een keer en komt er ook een vrouw binnen. Maar meestal lukt het wel en blijft de liftdeur de hele rit dicht.

Natuurlijk, het was een banaal verhaal: het diende een praktisch doel en ál het praktische is banaal. Zolang het werkt is dat niet erg. Maar na de knal nam de impact van het verhaal iedere nacht een beetje af.

Ik denk dat het aan de lift lag. Aan de knopjes, het belletje, de deuren en de veertiende verdieping van het warenhuis of kantoorpand waar de lift voor gemaakt was. Ik vind het alsmaar moeilijker in al die dingen te geloven. Dus wanneer ik de lift in stapte, dacht ik steeds vaker: Hou maar op, dit is zelfbedrog. En ja, zelfbedrog leidt meestal tot genoegen. Maar nu er misschien wel geen liften meer waren, en ook geen getrimde baardjes en al helemaal geen monden vol gezond tandvlees, verloor het zelfbedrog zijn geloofwaardigheid. Werd het verhaal een farce en bleef ik het koud hebben, de hele nacht.

Gelukkig gaat het nu weer beter. Klaarkomen. Ik hoef

er in ieder geval geen dingen die er niet meer zijn voor te verzinnen. Ik hoef alleen te denken aan wat ik hier gezien heb.

Ik had de hele ochtend gelezen: mijn hoofd zat vol ridders en hun missies en nu wilde ik weten wat de anderen deden. Op de gang was niemand, alle deuren zaten dicht, er kwam geen geluid uit de lokalen. Het had opeens iets vervreemdends, die stille lange lege gang. Alsof hier niemand woonde, dit een willekeurig leeg schoolgebouw was, zoals de wereld daar ooit mee bezaaid was op zondagen. Ik hoorde mijn voetstappen echoën, holler dan normaal leek het.

Op de trap kwam ik Kaylem tegen.

'Hey.'

Kaylem keek of hij verwachtte dat ik nog iets zou zeggen. 'I'm looking for Barry,' zei ik daarom. 'I don't know,' zei Kaylem.

Ik snapte toen nog niet waar dat een antwoord op was.

Ook boven zaten alle deuren dicht. Maar door het geruite glas van zijn lokaal zag ik meteen dat Barry niet alleen was.

Ze stonden tegenover elkaar maar keken elkaar niet aan. Barry had zijn ogen dicht, Leo tuurde over hem heen, richting het schoolbord waarop we de dag daarvoor een tekening hadden gemaakt. Joeri had er vreemde namen bij geschreven: Ray Kon, Hillary, Hiro Granger.

Leo leek ze niet te lezen, de namen. Hij keek alsof hij zich ergens anders op concentreerde, tuurde bijna; de blik van een sprinter in de startblokken.

Had Barry één stap naar voren gedaan, dan had zijn voorhoofd Leo's borstkas geraakt. Maar de mannen bleven

tegenover elkaar staan, hun schouders een paar centimeter van elkaar. Alleen Leo's elleboog bewoog. Hij bleef naar het schoolbord kijken, tot Barry's gezicht vertrok.

Barry's mond viel open, zijn ogen sloten. En toen ik Leo zag glimlachen, dacht ik aan de hand die ik tijdens de eerste black-out in mijn nek gevoeld had. Ook dacht ik: nederigheid maakt machtig.

Sindsdien verandert mijn lift 's nachts in het lokaal van Barry. Voor het schoolbord staat de man met dik donker haar, maar nu heeft hij een lange, slecht bijgehouden baard. Zijn hand glijdt onder de rok die ik dag en nacht draag. Soms komt er een tweede, kleinere man bij. En soms ga ik het lokaal niet in maar blijf ik kijken, voor de geruite ramen, hoe de mannen elkaar aanraken.

Ook vannacht ging het verhaal zo. Maar voor ik kon beslissen of ik het lokaal wel of niet in zou gaan, hoorde ik mijn naam.

'Merel?'

Ik weet niet hoe vaak Joeri het al gefluisterd had. Ik hoop dat dit de eerste keer was.

Toen ik me omdraaide bescheen hij met de zaklamp zijn eigen gezicht; we hebben inmiddels geleerd dat het geen zin heeft de ander te verblinden.

'Merel,' fluisterde Joeri, 'slaap je?'

'Nee,' zei ik, 'niet echt.'

'Ik heb gedroomd,' zei Joeri. 'Dat ik verdwaald was. In de sneeuw. In de bossen van North Dakota...'

Joeri was nooit eerder naar mijn lokaal gekomen. Tenminste: niet in zijn eentje. Wanneer we een spelletje spelen

of lezen, zijn er altijd anderen bij. En wil Joeri met iemand tafelvoetballen, dan vraagt hij eerst Natalie, dan Leo, dan Barry, en uiteindelijk Kaspar. Omdat alleen Natalie Joeri dingen lijkt te mogen weigeren, zegt er altijd iemand ja. Dus heb ik nog nooit tegenover hem aan de tafelvoetbaltafel gestaan. Ik vind dat niet erg. Joeri's aanwezigheid maakt me ongemakkelijk. Als hij binnenkomt, passen de anderen zich meteen aan: ze lachen even naar hem, geven hem een aai. Vervolgens formuleren ze hun zinnen net iets makkelijker of juist ingewikkelder, zodat Joeri wel of juist niet meekrijgt wat ze betekenen. Dat omschakelen lijkt ze makkelijk af te gaan, alsof het een natuurlijk, instinctief proces is: zoals een hond vanzelf gaat hijgen wanneer de temperatuur begint te stijgen, zo conformeren anderen zich moeiteloos aan de aanwezigheid van Joeri. Mij lukt het niet. Wat ik ook tegen hem zeg – 'Schud jij de kaarten?', 'Op welke bladzijde waren we gebleven?', 'Dat moet je even aan je moeder vragen' –, het voelt alsof ik teksten uit een slecht toneelstuk opdraag. En iedereen dat doorheeft. Het is het weten dat anderen weten dat me benauwt. Dat me doet dichtklappen in Joeri's aanwezigheid. Het verbaasde me dan ook dat hij net plotseling naast mijn mat stond.

'Ik dacht,' fluisterde Joeri, 'misschien wil jij me voorlezen?'

Ik wilde niet voorlezen. Toch hoorde ik mezelf oké zeggen. Ik kwam al overeind toen Joeri zei: 'Het kan alleen niet. Mijn boek ligt bij Kaspar.'

'Wil je dat ik het ga halen?'

'Nee.'

'Zullen we iets uit mijn boek lezen?'

'Nee.'

'Nee?'

'Nee.'

Joeri wilde iets. Ik begreep alleen niet wat. Ik dacht aan katten die blijven miauwen nadat je hun bakje met brokjes gevuld hebt.

'Mama is bij Kaspar,' zei Joeri. 'En nou kan ik niet slapen.'

Hij liet de zaklamp zakken; nu pas zag ik dat hij het rode kleed bij zich had.

'Mag ik bij jou liggen?'

Ik aarzelde. Was het vreemd dat Natalie Joeri alleen had achtergelaten? Misschien was het maar voor even, kwam ze nog terug vannacht. Ik betwijfelde of ze het prettig zou vinden als Joeri dan bij mij lag. Aan de andere kant: misschien was Natalie bij Kaspar in slaap gevallen. Nu was haar zoon alleen en wie weet hoe bang en koud. Natalie vindt het vast fijn als iemand hem opvangt, besloot ik. Ook omdat het meer energie zou kosten Joeri weg te sturen dan hem te laten blijven.

'Kom maar,' zei ik.

Om plaats te maken rolde ik naar de rechterzijde van de mat. Ik had verwacht dat Joeri op de linkerzijde zou gaan liggen, maar in plaats daarvan legde hij zijn rode kleed over mij heen. Hij kroop zelf ook onder de deken, drukte zijn rug tegen mijn buik en trok mijn arm om zijn middel heen. Zijn ademhaling werd snel regelmatig. Al duurde het even voor ik hem los durfde te laten; bang hem wakker te maken. Hem te laten schrikken door zijn moeder niet te zijn.

Ik zou hem nu kunnen optillen en naar zijn eigen lokaal dragen. Maar de deken is warm. Joeri is warm. En als ik lang

genoeg naar hem luister ga ik misschien vanzelf weer begrijpen hoe het moet. In slaap vallen.

DAG 50

Ze hebben hem op de lerarentafel gelegd. Kijken we naar binnen, zien we alleen hun ruggen. Soms beginnen de schouders van Natalie te schokken; dan legt Kaspar er een arm om en dat helpt dan niet.

Vanmiddag kwam er nog gehuil uit het lokaal. Van Natalie maar ook van Joeri. Nu is het alweer een paar uur stil en vragen we ons alle drie iets af wat we niet durven uit te spreken.

'Hij zou toch niet...'

'Hij kan toch niet...'

'Wat als hij...'

We weten het niet. Natalie laat ons niet binnen. Ze heeft geschreeuwd, gekrijst, gescholden, vooral tegen mij. 'Gevoelloos,' noemde ze me. Stomme trut, kille bitch, gevoelloze idioot. Ik heb niets teruggeroepen maar ik dacht: Je hebt ongelijk. Ik voel een heleboel.

Ook ik huiverde toen ik hem zag liggen. Niet alleen om hoe het eruitzag: zijn nek in die gekke knik, het spaakbeen dat uit zijn elleboog stak alsof het de stok van een omgewaaide tent was. Ik huiverde ook, misschien wel vooral, omdat het Joeri was.

Er is een ongeluk gebeurd.

Al denken Kaspar en Natalie daar anders over. Volgens

hen zijn er daders en een ongeluk met daders is geen ongeluk maar een misdaad. Ongeluk of misdaad: schuld is een kwestie van oorzaak en gevolg. Het gevolg is duidelijk: een kind dat misschien op sterven ligt. De oorzaak vind ik lastiger te bepalen.

Rijdt een automobilist een fietser aan, is dat dan de schuld van de automobilist? Of van de barman die de automobilist toch dat laatste glas bier gaf? En ligt dat dan aan de caféeigenaar die de slordige barman aannam? Of aan de man die eeuwen geleden ontdekte dat mout bier wordt als je het lang genoeg laat gisten?

Hoe verder je teruggaat, hoe meer daders. In die zin zijn we allemaal schuldig. Als iedereen schuldig is, is er misschien wel niemand schuldig. En als er niemand schuldig is, is er sprake van een ongeluk. Vind ik. Maar Kaspar en Natalie dus niet. Volgens Kaspar is Leo de barman. Volgens Natalie ben ik de automobilist. En eigenlijk werd ik dat al vóór het ongeluk gebeurde; de nacht dat ik Joeri bij me liet slapen. Had ik dat niet gedaan, was alles misschien anders gegaan.

Joeri lag nog steeds met zijn rug naar me toe. Zijn haar leek wat stug maar lang niet zo vettig als het mijne. Het rook naar handzeep en het parfum van Natalie. Ik vroeg me af waar ik naar rook en of Joeri daar de afgelopen nacht last van had gehad. Voorzichtig trok ik aan het krulletje in zijn nek. Het schoot terug als een springveertje. Ik legde mijn hand op zijn achterhoofd, woelde wat door zijn haar. Het was zacht en ik weet nog dat ik dacht: Ik heb al heel lang niemand meer aangeraakt.

'Hé,' zei ik toen Joeri zich met een ruk omdraaide. Hij keek verbaasd, leek niet te begrijpen wat hij op mijn mat deed.

'Je hebt hier geslapen vannacht, omdat –'

'Dat weet ik. Omdat mama weer bij Kaspar was.'

Joeri was nog niet uitgesproken of de deur kraakte open.

'Jezus,' zei Natalie. 'Wat doe je hier? Ik heb je overal gezocht!'

Met drie grote stappen stond ze naast ons. Ik wist dat ik moest opstaan, mijn excuses maken, uitleggen wat er aan de hand was; waarom Joeri hier geslapen had. In plaats daarvan bekeek ik Natalies blote voeten, de hielen zwart van het stof. Ze moest al een tijdje door de gang hebben gelopen, waarschijnlijk had ze eerst bij Barry en Leo gezocht. De voeten stonden nu vlak naast mijn hoofd. Ze hoeft maar één stap te zetten, dacht ik. Eén stap, één trap, één schop...

Ik stond op.

'Wat doe je hier?' vroeg Natalie weer. Ze had haar armen over elkaar. Naar mij keek ze niet, ze praatte alleen tegen Joeri.

'Wat doe jíj hier?' zei die.

'Ik was je kwijt, ik was bezorgd!'

Ook Joeri sloeg zijn armen nu over elkaar: 'Ik was jou kwijt!'

'Je wist waar ik was.'

'Ja, jij was weer bij Kaspar.'

Weer. Dat was wat Joeri zei. Ik had het dus toch goed verstaan, de eerste keer. Blijkbaar had Natalie verschillende nachten bij Kaspar doorgebracht. Al die keren was Joeri niet naar mij toe gekomen. En terwijl ik naar Natalie keek, hoe

ze daar stond, haar armen streng over elkaar maar in haar ogen een blik die opluchting verraadde, begon ik te begrijpen waarom Joeri vannacht wél naar mij toe gekomen was. Niet omdat hij het koud had of bang was, nee, Joeri had op mijn mat geslapen om zijn moeder iets duidelijk te maken. En ze leek de boodschap te hebben begrepen.

Natalie zei niets, pakte Joeri's hand en kneep erin. Voor ze ging, draaide ze zich nog één keer om: 'Het lijkt me het beste als jij voorlopig bij mijn zoon uit de buurt blijft.'

Ik knikte maar het was al te laat. Joeri had gezien dat het werkte. Dat er een middel was om zijn moeder te straffen voor de nachten dat ze niet bij hem was en ook niet aan zijn vader dacht. Hij had dat middel nu succesvol ingezet en bleef dat doen, de afgelopen dagen, zodra hij de kans kreeg.

's Ochtends: 'Hé Merel, wil jij mijn veters strikken?' Tijdens het eten: 'Nee, Merel moet snijden want zij kan het beter.' Onder het voorlezen: 'En nu Merel, want haar stem is mooier.'

Vaak greep Natalie op tijd in. Dan sneed ze of strikte ze nog voor ik kon reageren. Maar soms was Natalie er niet. Omdat ik wist dat ze er elk moment wel weer kon zijn, zei ik een paar keer per dag tegen Joeri: 'Dat moet je maar met je moeder doen.'

Vanochtend heb ik dat ook gezegd, ik weet het zeker: 'Zullen we je moeder vragen of zíj het spel wil spelen?' Ik wou dat ik erbij was gebleven.

Het mattenspel is een bedenksel van Leo en het gaat zo: je sleept een mat de trap op, gaat erop zitten, pakt de voorste

hoeken vast, en roetsjt de trap weer af. Het is een beetje een vreemd spel; je kunt niets winnen en toch zijn er regels. Ook die regels heeft Leo bedacht:

– Til de mat niet hoger dan het tussenplateau op een derde van de trap.

– Speel het spel altijd met een volwassene erbij.

– Pas op dat er niet net iemand de trap op komt op het moment dat jij eraf glijdt.

– Ben je kleiner dan één meter vijftig, ga dan niet in je eentje op de mat zitten.

‘Nee,’ zei ik. ‘Het mattenspel lijkt me niet zo’n goed idee.’

‘Waarom niet?’ vroeg Joeri.

‘Ik vind het geen leuk spel, geloof ik.’

‘Maar heb je het dan wel eens gedaan?’

Ik schudde mijn hoofd.

‘Tegen wat je niet kent, kun je geen nee zeggen!’

Nu klonk Joeri als Natalie. Zij had precies hetzelfde gezegd toen Joeri weigerde Kaspars risotto – te lang gekookte rijst met Completa – te eten. De tragiek van het kind zijn: degene tegen wie je je het meest wil afzetten, is tevens je belangrijkste voorbeeld.

‘Zullen we je moeder vragen of zíj het mattenspel wil spelen?’

‘Wil ze niet.’

‘Leo dan?’

‘Die is aan het trainen.’

‘Zullen we Barry zoeken?’

‘Ik wil het met jou spelen!’

Joeri was begonnen de trap te beklimmen, hij stond al op

de tweede trede. Met zijn linkerarm trok hij zich op aan de leuning, in zijn vrije hand had hij een punt van de mat. Ik dacht: Hij komt niet ver. De mat was zwaar en bijna twee keer zo groot als Joeri. Maar Joeri leek vastberaden het ding de trap op te tillen, beklom nog een trede, en nog een.

De treden glansden, zag ik nu pas. Kaylem moest gedweild hebben, dat betekende dat de trap nog nat was.

Nog glad was.

Het kostte Joeri moeite zijn evenwicht te bewaren: hij wankelde en zijn rechterarm trilde. Tegen de vijfde trede hing Joeri hijgend over de leuning.

Het leek alsof hij hier zou opgeven, de mat zou loslaten en midden op de trap in elkaar zou zakken. Maar Joeri gaf niet op. Hij zette nog een stap, kreunde zachtjes, trok de mat met een ruk op heuphoogte. En helde nu gevaarlijk achterover.

'Kom terug!' riep ik. 'Joeri dat is gevaarlijk!'

En terwijl ik mezelf hoorde roepen, dacht ik: Weer het slechte toneelstuk.

Joeri luisterde dan ook niet. Hij klom nog een trede hoger, en opnieuw trok het gewicht van de mat hem bijna achterover. Zou hij nu vallen, dan zou hij tien treden lager met zijn achterhoofd op de harde vloer terechtkomen.

'Blijf staan!' schreeuwde ik.

'Ik hou het niet,' piepte Joeri.

Ik rende de trap op.

Pakte de andere punt van de mat en omklemde met mijn vrije hand de leuning. Joeri lachte dankbaar, zijn ogen waterig van inspanning.

Zo liepen we samen de trap op: de mat tussen ons in, ieder een hand op een leuning.

'Oké,' zei Joeri toen we op het tussenplateau stonden. 'En nu leggen we hem neer. En dan ga jij er als eerste op zitten, ja?'

Ik schudde mijn hoofd. 'We gaan het mattenspel niet spelen.'

Joeri's gezicht betrok. 'Maar waarom hebben we hem dan helemaal omhoog getild?'

Ik keek achterom. De trap was breed. Steil ook, maar misschien moest ik het gewoon doen. De mat neerleggen, erop gaan zitten, Joeri tussen mijn benen nemen, mijn armen om zijn middel. Alleen: als ik hem nu zijn zin gaf, zou hij me de komende dagen waarschijnlijk niet met rust laten. Het kinderbrein werkt efficiënter dan dat van volwassenen: zeg je vier keer nee en één keer ja, onthoudt een kind alleen die ja. Omdat het alleen dáár wat aan heeft.

'Nee,' zei ik. 'We doen het niet.'

Joeri pruilde.

'Sorry,' zei ik, 'sorry, Joeri.'

Het hielp niet. Natuurlijk hielp het niet. Sorry maakt de dingen vaak alleen maar erger; sorry zeggen is toegeven dat het verdriet echt is. Bij echt verdriet hoort huilen. Joeri's kin schrompelde en zijn onderlip begon te trillen. Bij echt verdriet hoort ook troosten: ik probeerde een arm om Joeri heen te slaan. Het lukte maar half, we hadden allebei de mat nog vast: 'Weet je wat we doen, we smijten dat stomme ding gewoon lekker de trap af.'

Het was een gok. De mat wegwerpen was natuurlijk niet hetzelfde als erop zitten en naar beneden sjezen. Maar ik heb Joeri eens gummen van het bovenste plateau zien gooien en vermoedde dat het vallen van dingen een zekere

aantrekkingskracht op hem had. Misschien is die aantrekkingskracht wel universeel. Wanneer ik vroeger in mijn vensterbank at, wierp ik ook altijd stukjes paprika uit het raam. De zwaartekracht laat zich niet vaak bewonderen. Blijkbaar grijpen we iedere gelegenheid aan.

Joeri knikte langzaam.

'Ja?' vroeg ik.

'Ja.'

We draaiden ons om de beurt om, zodat we met onze rug naar het plateau kwamen te staan. Nog steeds hadden we ieder een leuning vast, en een hoek van de mat.

'Op drie laten we los,' zei ik.

Joeri knikte opnieuw.

'Eén,' zei ik. 'Tel je mee?'

'Twee,' zeiden we samen.

'Drie!' schreeuwde ik in mijn eentje.

We lieten allebei los. Ik gaf de mat een extra duw zodat hij flink zou stuiteren. Hijgend keek ik het ding na.

Toen realiseerde ik me dat Joeri niet de mat, maar de leuning had losgelaten.

Hij moest de mat nog hebben vastgehad toen ik de extra duw gaf; zijn val leek eeuwig te duren. Als wanneer ik vroeger op tv een wedstrijdskiër na een verkeerd ingeschatte schans een berg af zag rollen: steeds opnieuw die ski's in de lucht, wéér een smak in de sneeuw. En telkens wanneer ik dacht dat het voorbij was, stuiterde zo'n skiër toch weer een nieuwe koprol in; alsof de val maar doorging ómdat ik ernaar keek. Opdat ik dan waar voor mijn gestaar kreeg.

Een paar keer zag ik Joeri's hoofd tegen de trap klappen. De laatste paar treden bonkte hij op zijn rug naar beneden

terwijl zijn ledematen rare hoeken maakten.

En toen hij eenmaal aan de voet van de trap lag – bewegingsloos, stil, zijn arm in een stand die anatomisch gezien onmogelijk leek – overviel me een gevoel dat ik in mijn leven maar een paar keer eerder heb gehad.

Op Koninginnedag, toen er een auto over mijn voet reed en ik mijn wreef hoorde kraken. In Jakarta, het moment dat een carjacker een pistool tegen mijn voorhoofd plaatste. Op school, de dag dat ik te laat was voor mijn laatste eindexamen. En thuis, als achtjarige: de dag dat ik mijn moeder op een ochtend naakt in een keukenkastje aantrof. Het waren momenten waarop ik besefte: vanaf nu wordt alles anders. De uren, dagen, misschien wel maanden hierna, zullen in het teken van deze ene gebeurtenis staan. Het waren ook momenten waarop ik dacht: Ik wou dat ik de uren, dagen, en maanden hiervóór wat minder in de bek gekeken had.

Ik keek naar mijn handen, hoe ze de leuning omklemden. Misschien hoopte ik dat ze daarvan minder zouden gaan trillen. In de verte hoorde ik Joeri nu gillen. Het klonk verschrikkelijk maar ik dacht: Gelukkig, iets doet het nog.

Daarna gingen de dingen snel. Ik weet niet meer wanneer ik de trap af ben gelopen of waar de anderen vandaan kwamen. Ik weet alleen nog dat we opeens met zijn allen om Joeri zaten. Dat Natalie schreeuwde en vroeg of ik wel zag hoe Joeri erbij lag. Dat Leo Joeri wilde optillen en dat Kaspar dat geen goed idee leek omdat we niet wisten of zijn ruggengraat intact was. Dat Natalie huilend gilde dat ik op moest rotten. Dat Kaspar riep dat Leo geen recht van spreken had omdat hij dit idioot gevaarlijke spel had bedacht. Dat Kaspar daarna ook nog riep dat Leo Joeri al sinds we

hier zaten levensbedreigende stunts aanpraatte. En dat Barry toen voor iedereen glaasjes water ging halen.

Uiteindelijk heeft Kaspar Joeri's onderarm met rekverband uit de EHBO-doos afgeknoopt. Leo zei dat dat het beste was, maar Kaspar deed het pas toen Barry mompelde dat hij ook ooit iets dergelijks gelezen had. Kaspar, Barry en Kaylem hebben Joeri daarna heel voorzichtig naar Kaspars lokaal getild.

Barry is het lokaal nog één keer in geweest om onze laatste aspirines aan te bieden. Hij zegt dat Joeri toen nog wakker was.

En nu zitten we en wachten we af. Iets anders doen lijkt ongepast. We zouden ook niet weten wat. Wel vroegen we ons rond zes uur af of we niet moesten gaan eten. Het zou snel donker worden. Natalie en Kaspar hebben de camera en zaklamp meegenomen. Maar in het donker zouden we niet kunnen koken.

De knoop werd doorgehakt door Kaylem, die om halfzeven een pan op het vuur zette. Hij heeft Kaspar en Natalie hun porties gebracht.

'How was Joeri?' vroegen wij achteraf.

Kaylem zei: 'Alive.'

DAG 53

We wachten nog steeds. Op stoeltjes om een tafel in de gang. We zeggen niet veel. Soms maken we een krampachtig grapje waar we dan krampachtig om lachen terwijl we allemaal denken: Wat lachen we krampachtig. Het voelt of we in een ziekenhuis zijn. Of er ieder moment een arts het lokaal uit kan komen, met een neutraal gezicht waarvan wij proberen af te lezen of het nieuws dat hij komt brengen goed of slecht is. Maar we zijn niet in een ziekenhuis: er groeien geen witte stoeltjes uit de muur, er is geen koffieautomaat met spuitje waar ook soep uit komt, er zijn geen neutrale gezichten, en Kaspar en Natalie weten misschien wel niet veel meer over Joeri dan wij. Ze staan alleen wat dichterbij.

Toch blijven we wachten. Waarop weet ik niet zeker, ik denk vooral op het moment dat het wachten voorbij zal zijn.

Ondertussen proberen we niet te vaak naar binnen te kijken. Het is ook niet nodig, we weten al wat er te zien valt. Natalie naast de lerarentafel. Kaspar naast de lerarentafel. Natalie en Kaspar samen naast de lerarentafel. Of Natalie op de grond, haar armen om haar opgetrokken knieën.

Zien ze ons naar binnen gluren, dan kijken ze boos terug. Barry begreep niet waarom ze ook zo naar hem keken. 'Ik heb niet eens iets gedaan,' zei hij. 'Niet dat jullie dat wel hebben. Maar ik al helemáál niet, zeg maar.'

Alleen Kaylem gaat nog Kaspars lokaal binnen. Om eten te brengen, en een keer om Leo's jas aan te bieden. Het eten nemen ze aan, Leo's jas sloegen ze af.

Kaspar zelf is tot nu toe één keer naar buiten gekomen. Eergisteren.

Hij passeerde ons zonder iets te zeggen, liep met grote passen door de gang, richting de trap. Even keken we elkaar aan. Toen stonden we alle drie op en liepen Kaspar achterna, de trap op, de keuken in.

Kaspar trok kastjes en laatjes open en kieperde het afdruiprek ondersteboven. Een broodmes pakte hij, en een dunschiller, hakmes, zakmes: alles wat een lemmet had stopte hij in Natalies shopper.

'Hoe is het nu?' vroeg Barry.

'Slecht,' zei Kaspar. Hij opende een keukenkastje en sloot het weer zonder er iets uit te pakken. 'Zijn arm moet eraf.'

'Jezus,' zei Barry, 'weet je het zeker?'

Kaspar knikte, zijn hand nog steeds op het handvat van het keukenkastje. 'Zijn onderarm is helemaal zwart,' zei hij terwijl hij het kastje opnieuw opentrok. 'Het moet eraf, anders sterft zijn bovenarm ook af.'

Dat laatste zei Kaspar niet zoals we van hem gewend waren. Het klonk niet vastberaden, eerder vragend.

'Zullen wij niet heel even naar hem kijken?' vroeg Leo voorzichtig. 'We willen allemaal het beste voor Joeri. Met z'n allen komen we misschien sneller tot een oplossing.'

Er klonk een knal door de keuken. Kaspar had het kastje met kracht dichtgegooid. Hij draaide zich om en zei, nu weer op besliste toon: 'Tot nu toe heeft jullie bemoeienis met Joeri niet veel opgeleverd.' Hij sloeg de shopper om zijn

schouder: ‘En mag ik er nu misschien even langs?’

We stapten opzij zodat Kaspar de keuken kon verlaten. Omdat we hem niet opnieuw achterna wilden lopen, bleven we met zijn drieën naast de deur staan.

Barry wees omhoog, naar een plint waar verf vanaf bladderde. ‘Heeft iemand nog een blikje Histor hoogglans liggen?’ We lachten niet. Ook Barry niet.

Die middag kwam er weer geschreeuw uit Kaspars lokaal. Vooral van Natalie, al dachten we soms ook Joeri te horen. Het huilen werd steeds overstemd door andere geluiden: gekreun van Kaspar en de trillende poten van de lerarentafel die vast krassen in het laminaat maakten.

’s Ochtends vonden we het broodmes in de keukengootsteen. Aan de kartels kleefde iets bruinigs; het leek ketjap maar wij wisten beter.

Waarom had Kaspar het mes niet schoongemaakt? Misschien was er te weinig licht op het moment dat hij het in de gootsteen legde. Maar waarschijnlijk wilde hij dat wij het zouden zien. Zodat we zouden beseffen wat hij had moeten doorstaan om Joeri te redden. En dat wij dat lijden hadden veroorzaakt. We wisten het alleen al; tijdens het wachten keken we elkaar nauwelijks aan. Barry bleef zijn bril maar aan zijn shirt afvegen, Leo trommelde met zijn vingers op tafel. Ik maakte vlechtjes in mijn haren die ik er meteen weer uit haalde. Soms vroeg iemand: ‘Waar is Kaylem?’ Dan wees een ander omhoog en zwegen we verder.

We hadden ruim een uur niets tegen elkaar gezegd toen Barry opeens vroeg: ‘Waarom ben je niet gewoon met hem op die mat gaan zitten?’

‘Wat?’

‘Met Joeri. Dat wilde hij toch? Waarom heb je het niet gewoon gedaan?’

‘Hij wilde het niet écht,’ mompelde ik, en ik begon een nieuw vlechtje.

Barry trok zijn wenkbrauwen op, ook Leo keek me nu vragend aan.

‘Hij wilde het mattenspel alleen doen om Natalie dwars te zitten. Met mij, bedoel ik.’

‘Ik begrijp het niet,’ zei Barry.

‘Joeri was boos op Natalie, dus wilde hij per se van alles met mij doen, omdat hij wist dat zij dat niet fijn vond. Jullie hebben toch gezien hoe hij de hele week om mij riep? Het was manipulatie.’

Ik hoorde zelf ook wel hoe het klonk. Maar ik had geen ander antwoord.

‘Jezus, Merel,’ siste Barry. ‘Het is een kind. Een kínd. Die denken zo niet.’

Eigenlijk wilde ik niet met Barry in discussie. Niet nu het kind om wie het ging een paar meter van ons af op een harde koude tafel lag te vechten voor een leven dat misschien al voorbij was. Toch fluisterde ik: ‘Jullie zagen toch wel dat hij de hele tijd om mij vroeg afgelopen week? Terwijl hij daarvoor niets met mij had?’

‘Niets met je had?’ riep Barry nu. ‘Man, hij was gek op je. Het was altijd Merel dit, Merel dat, als je er niet bij was.’

‘Afgelopen week, ja.’

‘Nee, áltijd al. Steeds wanneer jij niet wilde basketballen, vroeg hij waarom niet. Als je weer alleen in je lokaal zat, wilde hij weten of je soms verdrietig was. En *Ronja de rovers-*

dochter, zijn lievelingsboek; als ik dat voorlas zei hij altijd: dat is Merel, Merel is mooi hè, Merel is slim, Merel zou nooit in de bossen verdwalen! Jezus, je was zijn heldin...'

Ik keek naar Leo. Door zijn zwijgen begreep ik dat hij het met Barry eens was.

'Hm,' deed ik. Daarna begon ik het nieuwe vlechtje uit te halen.

Vannacht dacht ik alleen nog aan wat Barry had gezegd. Ik kon me moeilijk voorstellen dat hij gelijk had. Maar wat als het wel zo was? Misschien had Joeri zijn nacht bij mij niet gezien als manipulatiemiddel, maar als doorbraak; het begin van de hechtere band waar hij al weken naar verlangde.

Als ik dit niet goed had gezien, wat zag ik dan nog meer niet?

Ook Leo kon niet slapen. Ik hoorde hem door zijn lokaal lopen. Leo ijsbeert als hij nadenkt. Ik vroeg me af waarover. Dat zei ik tenminste, nadat ik op zijn deur geklopt had.

Een waxinelichtje naast mijn gezicht: 'Ik hoorde je ijsberen. Ik vroeg me af waar je aan dacht.'

Op Leo's lerarentafel brandden twee kaarsen, blijkbaar was hij niet eens van plan geweest te gaan slapen.

'Ik dacht daaraan,' zei Leo. Ik vermoedde dat hij naar Kaspars lokaal wees.

'Aan dat ik gewoon naar binnen wil. Hem even wil zien. Stel je voor dat er toch iets is wat ik kan doen en ik doe het niet.'

'Het is hun kind.'

'Natalies kind!'

Dat laatste klonk feller dan Leo waarschijnlijk had gewild.

En terwijl ik mijn waxinelichtje weer naast mijn gezicht hield zodat hij kon zien dat ik knikte, besefte ik dat Joeri inderdaad niet méér van Kaspar dan van Leo was.

'Het was gewoon zo'n slím kind ook,' fluisterde Leo.

Hij kwam wat dichter bij de lerarentafel staan; de kaarsen beschenen nu zijn lichaam. Ik had deze torso niet meer naakt gezien sinds we samen in de gymzaal sliepen. Leo was niet alleen flink vermagerd, hij had ook spiermassa verloren; zijn schouders leken smaller, zijn bovenarmen eerder pezig dan massief. En er was iets met zijn houding. Licht voorover gekromd, zijn rug een halve maan, of er een hap uit hem genomen was. Leo leek te voelen wat ik zag. Vlug rechtte hij zijn rug, trok zijn schouders wat naar achteren. Zijn borstkas verbreedde maar ik keek naar beneden, naar zijn lenden, die, ook door de afwezigheid van buikvet, prominent uit zijn boxer staken.

'Ís een slim kind.'

'Wat?'

'Ik zei wás,' zei Leo, 'ik bedoelde ís.' Ik hoorde hem slikken. Hij stond nu achter de lerarentafel, waardoor de kaarsen zijn schaduw op de muur maakten. En terwijl hij mompelde dat hij dit een shitsituatie vond, veranderde de schaduw weer in de halve maan.

Voorzichtig liep ik naar hem toe. Ging voor hem staan, legde een hand op zijn blote rug.

Trok zijn warme lichaam tegen me aan.

Ik geloof dat ik hem wilde troosten. Maar zodra we zo stonden legde Leo een hand op mijn achterhoofd en drukte hij me net zo lang tegen zijn borst tot ik niet langer degene was die aan het troosten was.

'Ik voel me gewoon...' deed ik opeens.

'Sssht,' antwoordde Leo.

Hij begon over mijn rug te wrijven. Met beide handen, krachtig: als een ouder die zijn kind afdroogt nadat het door het ijs gezakt is. Ik wilde wat zeggen maar er kwam alleen een gek geluid dat niet klonk of het van mij was.

'Het is oké,' fluisterde Leo, 'het is oké.'

En hoe langer hij mij tegen zich aan drukte en zei dat het allemaal echt niet aan mij lag, hoe meer ik ging inzien dat dat wel degelijk zo was.

Ik wilde iets doen. Móést iets doen. Iets om de gedachte te verjagen.

Ik zei: 'Ik ga slapen.'

Het chloor loste slecht op de volgende ochtend. Waarschijnlijk omdat het water te koud was. Ik zette de emmer onder aan de trap, ging op mijn knieën zitten en luisterde. Niets. De anderen sliepen dus nog. Ik doopte de spons in het sop. Eigenlijk vreemd, dacht ik, dat niemand anders de vloer schoongemaakt heeft. De vlek was niet groot maar duidelijk te zien wanneer je de trap op liep. Een bruinrode waas op wit zeil: iets wat ons constant herinnerde aan wat er gebeurd was.

Toen ik eenmaal bezig was begon ik te vermoeden dat iemand hier wél al eerder op zijn knieën had gezeten. Het bovenste deel van de plek was wat lichter; vervaagd, waarschijnlijk omdat Kaylem er al tig keer met zijn microvezeldoek overheen was gegaan. Dat had dan weinig uitgehaald, zoals ook mijn poging weinig uithaalde.

Ik poetste, streek, veegde, depte, spoot extra chloor op de

vlek, op de spons, in de emmer, schrobde tot er rode barstjes in mijn knokkels kwamen. Wat ik ook deed: de vlek bleef.

Ik ging rechtop zitten en keek naar de trap: er dwarrelde gele confetti vanaf. Toen ik mijn ogen dichtkneep, was de confetti er nog steeds. Te veel inspanning op een lege maag, de chloorlucht ook, waarschijnlijk.

Het duurde even voor de vlekjes verdwenen, dus twijfelde ik of ik zag wat ik nu dacht dat ik zag. Daar, onder aan de trap, in het donker van de onderste trede, was iets. Ik knipperde nog eens met mijn ogen. Er lag een medicijnkokertje.

Het kokertje dat ik was kwijtgeraakt, dacht ik. Maar toen ik het eenmaal in mijn hand had, zag ik dat het dekseltje lichtgeel was, en niet wit zoals bij het kokertje uit mijn afvalbak. Ik bekeek het etiket: zelfde middel, zelfde aanbevolen dosis. Andere houdbaarheidsdatum.

Wie weet had de eigenaar nog veel meer pillen bij zich. Drie, vier extra kokertjes: voor het geval dat.

Het geval dat wat eigenlijk? Dat we wekenlang vast zouden komen te zitten in een leeg schoolgebouw?

Nee, waarschijnlijk was dit tweede kokertje een reservevoorraad geweest. En was iemand daar nu dus doorheen. Maar wat deed het hier, onder aan de trap?

Ik herinnerde me dat Kaylem de trap op de dag van het ongeluk gedweild had. Als het kokertje er toen al lag, zou het hem zijn opgevallen. Hij zou het hebben opgeraapt, in zijn zak hebben gestoken of weggegooid. Het was dus aannemelijker dat het kokertje hier ná Joeri's val terechtgekomen was.

Of: tijdens Joeri's val.

Het lag niet ver van de vlek; het kon zo uit zijn zak geval-

len zijn toen ze hem optilden. Of daarvoor al. Wie weet was het trede voor trede met hem mee naar beneden gestuiterd, tot het onder aan de trap in een hoek gerold was.

Ik bekeek het kokertje om te zien of het gebutst was. En ontdekte nu dat er nog iets in zat. Het leek een stofje; het bolletje van een wattenstaafje aan een grijzig flossdraadje. Ik schroefde de dop eraf. En vond een dode hooiwagen.

'Zie je nou!' zei Barry, zijn gezicht nog gezwollen van het slapen. 'Natalie, Natalie, Natalie.' Hij wreef in zijn ogen, zette zijn bril op om het kokertje beter te kunnen bekijken.

'Hoeft niet,' zei ik.

'Maar alles wijst erop. Joeri heeft die spin natuurlijk in dat buisje gestopt. Bij wijze van huisdier, Spiderman, zoiets. Tijdens de val is het uit zijn zak gerold...'

'Ja,' zei ik, 'dat denk ik ook. Maar dat zegt toch nog niets over Natalie?'

'Van wie heeft hij het anders gekregen?'

'Hij kan het toch hebben gevonden?'

Barry schudde zijn hoofd. 'Er is nog iets. Ik heb haar vannacht horen praten. En het klonk echt niet oké.'

Barry vertelde dat hij vannacht, op weg naar het toilet, langs het lokaal van Kaspar was gelopen. Dat de deur op een kier gestaan had, dat ze blijkbaar alleen wilden luchten wanneer wij niet in de buurt waren.

Barry zei ook dat hij had staan luisteren. En dat Natalie wartaal uitsloeg over opgetrokken mist, helder licht, iets wat uit haar dromen was gegleden en haar nu achternazat.

'Ik heb niets gehoord,' zei ik.

'Nee,' zei Barry, 'jij was bij Leo.'

'Hoe weet je dat?'
'Ik zag jullie.'
We wisten allebei dat de route naar de toiletten niet langs Leo's lokaal liep. Juist daarom besloot ik niet verder te vragen.
'Wat doen we nu?' vroeg ik.
'We wachten,' zei Barry.

DAG 54

Het wachten is voorbij.

We wisten het zodra de klink omlaagging. Kaspar kwam het lokaal uit, wij stonden tegelijkertijd op alsof er een rechter binnenkwam. We zeiden niets. We hadden alleen vragen, en vragen stellen helpt niet bij iemand die het geven van een antwoord als daad van onderdanigheid ziet. Kaspar wachtte tot we hem alle drie aankeken en zei toen langzaam, plechtig haast: 'Wij gaan.'

'Gaan?' vroeg Barry. 'Als in...'

'Als in: weg. Naar buiten.'

Ik keek naar de bruinige spetters op Kaspars broek en dacht aan het vuile broodmes. We hadden het niet schoongemaakt maar weggegooid; het leek ons onwaarschijnlijk dat we hier ooit nog iets groots zouden snijden.

'Het gaat niet goed met Joeri,' ging Kaspar verder. 'Hij redt het niet als we hier blijven. Daarom gaan we, vanmiddag zijn we hier weg.'

'Wow,' zei Barry. 'Echt?'

We hebben het vaak over gaan gehad. Maar we gingen nooit. Want steeds weer kwamen we tot dezelfde conclusie.

'Als buiten zijn mogelijk was dan waren we al gevonden,' zei Barry.

'Of niet,' zei Kaspar nu. 'Misschien heeft men hele andere

prioriteiten dan het uitkammen van willekeurige gebouwen om te checken of er soms nog wat angstige mensen verstopt zitten.'

'Uiteindelijk zal ook dan íémand ons vinden,' zei Barry.

'Vast,' zei Kaspar. 'Maar daar kunnen wij dus niet op wachten.'

Leo schudde nu zijn hoofd. 'Het is nogal een risico.' Hij zei het zachtjes, ik hoorde dat hij zich inhield. Dat hij eigenlijk nog andere dingen wilde zeggen. Dingen die Kaspar hoogstwaarschijnlijk weer in zijn lokaal zouden doen verdwijnen.

'Het is anders dan eerst,' zei Kaspar. Een moment leek het alsof hij twijfelde. Toen zei hij, zelfverzekerd uiteindelijk: 'De lantaarnpalen branden weer. Natalie heeft het vannacht gezien: ze brandden allemaal en de mist was anders, niet meer zo dik. Eigenlijk eerder dauw dan mist. En als de lantaarnpalen het weer doen, wie weet wat het dan nog meer doet. Wie weet hoelang ze al bezig zijn de boel weer draaiende te krijgen.'

Brandende lantaarnpalen. Ik probeerde me voor te stellen wat dat inhield.

Lantaarnpalen zijn er zodat mensen 's nachts buiten kunnen zijn zonder te botsen of elkaar aan te rijden. Lantaarnpalen zijn er ook om angst te bestrijden. Angst om te botsen of elkaar aan te rijden. Angst om bij het botsen een mes tussen de ribben te krijgen. De bestrijding van zulke angsten leek me niet per se een prioriteit. Niet zolang er geen voertuigen waren om tegenaan te rijden, geen anderen om tegenop te botsen, geen werkende mobieltjes om gestolen te worden. Als die er wel waren, hadden we dan niet allang claxons, motoren of ringtones moeten horen?

'Heb jij ze ook gezien?' vroeg Barry.

Het was geen aanval. Toch klonk Kaspar of hij zich verdedigde: 'Ik sliep even.' We knikten, maar Kaspar ging door: 'Ik was al twee dagen wakker. En nachten. Al zestig uur of iets. En Joeri's arm... Het was echt niet makkelijk. Ik was kapot.'

'Oké,' zei Barry. 'Maar heb jij de lantaarnpalen ook gezien?'

Kaspar schudde zijn hoofd.

'Wacht dan nog een nacht,' zei Leo.

'Ja,' zei ik, 'en als ze dan vannacht wéér branden –'

'Dan wat?' onderbrak Kaspar. 'Dan branden ze en zijn we weer een dag verder en is Joeri nog zieker, of erger.'

'Maar als ze niet branden...' probeerde Barry.

'Ze branden,' zei Kaspar kort. 'Natalie is toch niet gek?'

Nu keek ik naar Barry, zocht oogcontact; een blik van verstandhouding. Maar Barry keek niet terug, hij voelde in zijn zak: 'Nou, eigenlijk...'

'Ik hoor dat jullie het over mij hebben.'

Als in een reflex deed Kaspar een stap opzij. Daar stond Natalie. En voor het eerst in drie dagen zagen we ook haar gezicht. Ze moest veel hebben gehuild en weinig hebben geslapen: haar ogen waren dik, de klieren in haar nek opgezet. Daardoor leek haar gelaat ontdaan van contouren, als bij mensen die een hersenbloeding hebben gehad.

'Ik hoorde mijn naam,' siste ze.

'We hadden het erover dat jij vannacht hebt gezien dat de lantaarnpalen aan waren,' zei Kaspar. Hij sprak voorzichtig, de toon waarop Leo zojuist tegen hém had gepraat.

'We dachten,' zei Leo, 'misschien moeten we even af-

wachten of ze vannacht wéér branden.'

'Waarom?' vroeg Natalie. 'Ik heb ze toch vannacht al gezien?'

'Maar wij niet,' zei Barry.

'Wat heb ik daarmee te maken?' zei Natalie. 'Ík weet wat ik gezien heb, ík trek mijn conclusies, dus ík beslis dat ík ga.' Ze veegde een pluk haar uit haar gezicht. We zagen allemaal haar hand trillen: 'Met míjn kind.'

Kaspar knikte, niemand zei iets.

'Waarom geloven jullie me niet?' vroeg Natalie.

Opnieuw voelde Barry in zijn zak. Dit keer haalde hij er ook iets uit. 'Om dit.'

Ik wilde dat ik het medicijnkokertje zelf bij me gehouden had.

'Wat is dat?'

Kaspar en Natalie bekeken het potje. Die typische manier waarop stellen soms dingen bekijken: hij een arm om haar schouders, zij het object van interesse in haar handen, allebei voorovergebogen, precies tegelijkertijd fronsend: naar het schermpje van zijn fotocamera, of naar de stipjes op haar zwangerschapstest, een brief van zijn werk, de gebruiksaanwijzing bij haar medicatie. Het is niet zomaar kijken. Dat kijken verraadt een samenzijn waarin geen plaats is voor geheimen. Een enkeling vindt dat bedreigend. De rest noemt het liefde.

'Wat de fuck,' mompelde Natalie zodra ze begreep wat ze in haar handen had.

'Is het van jou?' vroeg Barry.

'Nee!' riep Natalie. Ze liet het kokertje zakken. 'Wat denken jullie nou?'

Leo en Barry mompelden tegelijkertijd iets waardoor ze allebei onverstaanbaar waren.

'Nou Merel?' vroeg Natalie nu. 'Denk jij ook dat ik gek ben?'

Om haar niet aan te hoeven kijken, concentreerde ik me op haar mond: de volle lippen die ze de eerste dagen na de knal iedere ochtend was blijven stiften. Nu oogden ze uitgedroogd. Blauwig, vol velletjes: gebarsten door het grillige klimaat in de lokalen. Of kapotgezoend door Kaspar.

'Nou?'

'Ik weet het niet.'

Natalie knikte woest, alsof ze had zien aankomen dat ik dit antwoord zou geven.

En toen, toen begon het. Het schreeuwen.

'Nee!' riep Natalie. 'Dat ga jij natuurlijk niet zeggen. Jij hebt geen mening, jij houdt je afzijdig. Maar ondertussen denk je wel van alles en zit je de hele tijd dingen op te schrijven. Waarom mogen wij nooit weten wat jij vindt, Merel? Zijn wij het niet waard? Voel je je soms verheven omdat je zogenaamd zoveel weet? Ik kan je vertellen: je weet misschien iets over hormonen en biologie en wat er gebeurt als je lang niet eet, maar volgens mij begrijp jij van de meeste dingen niets. Heb jij eigenlijk wel door wat er aan de hand is? Hallo?'

Hier wapperde Natalie met haar hand voor mijn gezicht.

'Hoor je me wel? Voel jij wel iets? Weet je eigenlijk überhaupt wat dat is? Voelen? Verdriet? Emoties?'

Ik denk dat ik hier stopte met luisteren en alleen nog maar hoorde. Woorden als 'makkelijk', 'apathisch', 'egoïstisch'.

Nu ik eraan terugdenk, vraag ik me af wat de anderen

ondertussen deden. Of ze fronsten, wegkeken. Of juist hun best moesten doen om niet mee te knikken.

'Word wakker, Merel!' hoorde ik Natalie in de verte roepen. Ik geloof dat dit was waar Leo ingreep: 'Oké Natalie, zo kan ie wel weer.'

Maar Natalie liet zich niet afkappen. Als een roofdier dat met een muis speelt maar dan plotseling, vlak naast zich, een sappig konijn hoort knagen, zo draaide Natalie zich van mij af toen ze Leo hoorde praten. Ze bekeek hem van top tot teen, kneep haar ogen tot spleetjes. En viel toen aan: 'O ja joh? Kan ie zo wel weer? Omdat jij dat beslist? Omdat jij altijd alles beslist? Alles verdeelt, alles bespeelt. Waarom doe je dat eigenlijk, Leo? Zodat we je dan allemaal dankbaar zijn? Tegen je opkijken? Weet je hoe dat heet, iemand die dat nodig heeft? Een narcist. Ja, zonder applaus ben jij helemaal niets. Alleen dáárom maak je ons 's ochtends wakker, alleen dáárom vraag je hoe het met ons gaat. En ondertussen vertel je stoere verhalen over North Dakota, en doe je iedere dag push-ups zodat we je ook om je borstkas kunnen blijven bewonderen. Misschien lukt dat bij hen...' Kort knikte Natalie naar mij en Barry. 'Maar bij ons werkt het dus niet. Wij zien hoe jij in elkaar zit. En dat dát onze verering niet waard is.'

'Ik begrijp dat je boos bent,' zei Leo, nog altijd rustig, 'maar laten we proberen hier op een normale manier over te praten.'

Natalie luisterde niet. Want Natalie keerde zich nu tegen Barry. 'En wat sta jij nou te knikken, hé? Met altijd maar je grapjes, zo charmant, zo schattig. Maar ik weet het heus wel, hoor. Dat je dezelfde grapjes ook over mij maakt, achter mijn rug over me praat. Zoals je achter hun ruggen over hén

praat.' Natalie keek weer naar mij. 'Dat wisten jullie zeker niet? Van allemansvriend Barry. Maar weet je: een allemansvriend is niemands vriend. Vannacht nog, hier, op de plek waar we nu staan. Ik kom hem tegen en hij begint meteen over jullie, en wat jullie daar deden.' Nu wees Natalie naar Leo's lokaal.

Barry werd rood.

'Laf. Zo vreselijk láf zijn jullie!' besloot Natalie.

Voor ze zich omdraaide, gooide ze het kokertje de gang in. Het raakte mijn buik, stuiterde een paar keer voor mijn voeten. Toen ik opkeek hadden Kaspar en Natalie de deur van hun lokaal achter zich dichtgetrokken.

Maar Natalies woorden bleven echoën. Ze kaatsten van de muren tegen de dichte deuren via het systeemplafond dóór onze hoofden.

Natuurlijk, wat ze had gezegd was slechts een interpretatie. Een mening.

Eén mening is een mening. Maar een gedeelde mening kan zomaar omslaan in waarheid. Dus schudden we onze hoofden, en zeiden we dingen als: 'Jezus, ze is echt ver heen,' en: 'Nou, dat sloeg echt nergens op hè.' Zo stonden we een tijdje Natalies interpretatie te bestrijden. Omdat we geen van drieën wilden dat Natalies woorden waarheid zouden worden.

Het was Leo die het kokertje opraapte.

'Wat is dit dan?'

'Iets wat Natalie hoort te slikken,' zei Barry.

'Hoe weet je dat zo zeker?'

Barry zuchtte veelbetekenend. 'Omdat ik vannacht echt geen wóórd met haar heb gewisseld.'

DAG 55

Ze hadden gewoon kunnen vertrekken.

Lokaal uit, gang door, deur open, naar buiten, deur dicht, door de nooduitgang desnoods. Wij zaten boven; we hadden er niets van hoeven merken. Maar blijkbaar hadden Kaspar en Natalie behoefte aan afscheid. Of ze voelden dat wij dat hadden en wilden het ons niet ontzeggen. Kaspar moet zijn handen om zijn mond gelegd hebben: 'We gaan!'

Meteen sprongen we op, renden de keuken uit, de trap af, Kaylem achter ons aan. We zagen ze beneden al staan: Kaspar droeg de shopper, Natalie had Joeri vast.

Het was de eerste keer dat ik Joeri zag sinds hij vijf dagen geleden, precies van de plek waar ze nu stonden, weggetild was. Natalie droeg hem in een soort draagzak gemaakt van vuilniszakken. Hoewel het ding stevig oogde drukte ze Joeri met twee handen tegen haar borstkas. Alleen zijn hoofd stak uit het zwarte plastic. Het was onmogelijk te bepalen waar zijn ledematen zaten.

'Nou,' zei Kaspar zodra we allemaal beneden stonden: 'We gaan dus.'

De hele middag had hij spullen verzameld. Touw, pleisters, petflessen, lucifers, bankbiljetten uit het brandkastje in de lerarenkamer. Maar van alles nam hij slechts een beetje mee: één petfles, drie pleisters, een handje lucifers,

tien euro vijftig. Ook weigerde hij meer dan drie porties pasta in te pakken. 'Dit is van hier,' zei hij. 'Dit is van de school. Wij kiezen er vrijwillig voor dit gebouw te verlaten, dus het zou raar zijn als we het zouden leegroven.' Nobel, vond Barry. En dat vond ik ook. Alleen: nobel is een oordeel en geen reden. De reden dat Kaspar meer eten weigerde was misschien dat het niet vers zou blijven. Maar ook omdat het niet strookte met waarop Kaspar en Natalie hoopten. Dat was, vermoedde ik, dat ze snel anderen zouden tegenkomen. Mensen die hen naar een ziekenhuis konden brengen. Een ziekenhuis met een noodaggregaat, of, nog beter: een ziekenhuis dat allang weer elektriciteit had omdat het door een wederopbouwcommissie als prioriteitszone aangewezen was. Een ziekenhuis ook, met eten, aangeleverd door vrachtwagens die van en naar loodsen vol bevroren vlees en ingeblikte bonen reden. En een ziekenhuis met werkende telefoons, waarmee Kaspar zijn ouders zou bellen en Natalie Erik, al was het alleen om te zeggen dat zijn zoon nog leefde. Ja, dat was wat er moest gebeuren. En dan het liefst voor de avond viel; vóór de lantaarnpalen weer aangingen.

Als Kaspar en Natalie nu méér dan drie porties pasta zouden meenemen, wees dat erop dat ze verwachtten langer dan drie dagen rond te moeten dwalen. Maar als ze na drie dagen nog steeds geen mensen tegengekomen waren, nou ja: dan waren er vast ook geen doktoren, prioriteitszones of ziekenhuizen met catering. Meer eten meenemen zou dus betekenen dat ze niet geloofden in hun eigen plan. En als ze er niet in geloofden, waarom zouden ze dan gaan?

'Nou,' zei Kaspar nogmaals. 'Dat was het dan. Of, ik

bedoel, dat was het dan voor ons. Voor ons híér, bedoel ik. Voor ons in dit gebouw...'

Iedereen knikte, maar niemand zei iets.

En terwijl we daar zo stonden, zwijgend tegenover elkaar, wachtend tot iemand het ritueel zou starten met een zoen of een hand of desnoods een zwaai, bedacht ik: Dit is waarom het afscheid némen heet. En niet: afscheid geven. Of: afscheid krijgen. Afscheid vergt handeling, actie, daadkracht. Uiteindelijk was het Kaspar die als eerste afscheid nam en ons daarmee iets gaf. Hij zei: 'Als we anderen vinden, sturen we ze hierheen.'

Leo knikte. 'Dat zou fijn zijn, man.'

De mannen gaven elkaar een hand, waarbij Leo Kaspar tegen zich aan trok en hem een klap op zijn rug gaf. Barry deed hetzelfde: 'Succes man', en daarna Kaylem: 'All the luck to both of you', en ik, als laatste: 'Dag Kaspar.'

Ondertussen omhelsde Leo Natalie. Maar zodra hij zich over Joeri boog, deinsde ze naar achteren.

'Sorry,' zei Leo.

'Nee,' fluisterde Natalie, 'het is oké.' Ze helde wat voorover zodat Leo Joeri kon zien, even door zijn krulletjes kon woelen, een hand op zijn voorhoofd kon leggen.

'Hij slaapt,' zei Natalie.

Leo knikte. 'Ja, hij slaapt.' En fluisterde: 'Dag Joeri.'

'Dag stoere man,' zei Barry nu ook. Natalie gaf hij een zoen op haar wang. 'Hou je taai, vrouw.' Daarna zette hij een stap opzij, zodat ook ik afscheid van Natalie en Joeri kon nemen.

Maar hoe?

Ieder afscheid kent zijn eigen taal. Van tijdelijk: 'Fijne

reis, we mailen, tot ziens', tot definitief: 'Vaarwel, leuk je gekend te hebben, laten we anders Facebookvrienden worden.' Omdat ik het resultaat, de ware aard van dit afscheid niet kende, wist ik niet wat ik moest zeggen.

'Sorry,' fluisterde ik uiteindelijk. 'Sorry voor Joeri, sorry voor alles eigenlijk.'

Natalie keek omlaag, naar de zak aan haar buik. Ze streek erover, slikte, en zei toen: 'Je bedoelde het niet zo, je deed het niet expres. Dus sorry dat ik zo tegen je geschreeuwd heb.'

Misschien waren het de omstandigheden. Natuurlijk waren het de omstandigheden. Maar ik kan me niet herinneren dat ik ooit zo blij met een antwoord ben geweest.

Ik keek nu ook naar de draagzak. 'Doe maar, hoor,' zei Natalie.

Voorzichtig legde ik mijn hand op de zak, zoals ik vroeger mijn hand wel eens op de buik van een zwangere collega of vriendin legde. 'Ja hoor,' zei ik wanneer ze dan vroegen of ik hun kindje voelde, 'ja hoor, ik voel het.' Ook wanneer dat niet waar was.

De draagzak voelde hard. 'Dag Joeri,' zei ik.

Er volgde opnieuw een korte stilte, waarin iedereen naar de zwarte cocon aan Natalies buik staarde.

'Joh,' fluisterde Natalie, 'over een tijdje zien we elkaar allemaal weer, ja toch?'

Iedereen knikte.

'Nou,' zei Kaspar, 'dan gaan we nu maar.'

Zwijgend keken we ze na.

Hoe ze zich omdraaiden, de gang door liepen. Halverwe-

ge de gang gaf Kaspar Natalie een arm waardoor de shopper van zijn schouder gleed en ze even moesten stoppen zodat de tas kon worden verhangen. Daarna liepen ze door, steeds sneller, steeds vastberadener, tot ze aan het einde van de gang een hoek omsloegen.

We hoorden een deur opengaan.

En daarna even helemaal niets.

'Shit,' zei Barry, 'ze doen toch wel de...'

We hoorden een deur dichtslaan.

Ik denk niet dat we ze hadden kunnen tegenhouden; Lotteke konden we ook niet tegenhouden. Toch was dit vertrek anders dan dat van haar. Bij Lotteke deden we er alles aan haar te laten blijven. Maar Kaspar en Natalie lieten we – wij allemaal – vrij makkelijk gaan, bedacht ik toen de deur eenmaal was dichtgeslagen.

Misschien beseften we, diep vanbinnen, dat het vertrek van Kaspar en Natalie ons voordelen zou opleveren. Bovendien waren ze hier ongelukkig, en wie weet, ja: wie weet zouden ze buiten vinden wat ze zochten. Aan de andere kant: als dat niet gebeurde, was Joeri daarvan het slachtoffer.

En opeens begreep ik dat er maar één reden kon zijn waarom Leo de draagzak niet van Natalies buik had gerukt.

'Ik hoop echt dat ze het redden,' zei Barry. 'Fuck, ik hoop het echt.'

Ik keek naar Leo. Die schudde zijn hoofd.

'Was hij al...' fluisterde ik.

'Ja,' zei Leo. Zijn stem sloeg over. 'Joeri was al dood.'

DAG 57

We deden het nog de avond van hun vertrek, hoe moe we ook waren. Alles om niet over Joeri en Natalie te hoeven praten.

We maakten een nieuw overzicht vol cijfers en streepjes, en besloten een extra stopdag in te lassen. In plaats van om de twee dagen één dag vasten, zouden we voortaan ook het hele weekend niets meer eten. Dankzij deze maatregel, en met het extra voedsel dat we nu tot onze beschikking hebben, houden we het ruim een maand langer uit dan oorspronkelijk berekend. Over wat er daarna zal gebeuren, praten we niet; het is niet de bedoeling dat daarna ooit aanbreekt.

Zodra het schema af was, begonnen we de voedingswaarde van Completa te bespreken. En toen we precies wisten hoeveel suikers één lepel koffiepoeder bevat, vroeg Barry: 'En wat doen we daarmee?'

Hij wees naar het aanrecht, op de fles rode wijn die na de eerste rantsoenering was overgebleven.

'Openen?' vroeg Leo.

'Dan zijn we ervan af,' zei Barry.

Misschien voelden we alle vier dat er, ondanks alles, ook iets te vieren viel. De herrantsoenering, die zonder ruzie of discussies was verlopen. Maar, vooral: dat er iets veranderd was. En dat was ons al heel lang niet meer overkomen.

Leo trok de fles open. We klonken onze theekopjes. Bij de eerste slok sloot Barry zijn ogen. 'Stel je voor!' zei hij. 'Dat er inderdaad lantaarnpalen zijn. Dat ze ons dan gewoon komen halen. Dat dit morgen of overmorgen allemaal afgelopen is.'

Leo knikte, ik zei niets.

Hier zijn we al geweest, dacht ik. Dit hebben we al gedaan. En opeens had ik er geen zin meer in: fantaseren over wat ik als eerste ga eten, wie ik het eerste ga bellen, wat ik, als we hier ooit uit komen, allemaal voor leuks ga doen met mijn leven. Nu Barry dat wel deed, en het alweer over broodjes pastrami en zijn moeder had, voelde het of ik hier met een stel vrienden van vroeger zat. Vrienden met wie je alleen nog een verleden deelt; een geschiedenis vermomd als een reeks anekdotes die, de ene keer per jaar dat je elkaar ziet, steeds opnieuw worden aangehaald omdat het heden het bespreken niet waard is.

Ook hier, aan tafel met Kaylem en Leo en Barry, zaten we zulke verhalen op te halen. Zij het niet over een gedeeld verleden, maar over een gedeeld vooruitzicht. Ja, de toekomst was een herinnering geworden. Eentje die we keer op keer oprakelden.

Leo schonk onze wijn bij. Allemaal nog een half kopje, toen was de fles leeg.

'Als alles weer is zoals het was,' zei Barry ondertussen, 'dan ga ik echt bewuster leven. Blij zijn met kleine dingen; met iedere zonnestraal, met iedere rijstkorrel.'

Ik keek naar zijn paarse wijnlippen, zag dat hij het meende, maar: wanneer alles weer is zoals het was – áls alles ooit weer wordt zoals het was – zijn we vast nooit meer zo blij

met drie korrels rijst als dat we nu zijn. Of met meer dan drie uur slaap. Of met anderhalf theekopje wijn. Misschien is dat wat ik het meest mis: de luxe om niet blij te hóéven zijn met kleine dingen.

Maar dat bedenk ik nu, achteraf, terwijl ik het nieuwe rantsoenschema in Melissa's agenda overschrijf. Op het moment dat Barry het zei knikte ik, roezig van de wijn. Zoals ik ook knikte toen Kaylem vrij plotseling mompelde: 'I wonder how they are now.'

'Uh-uh,' deed ik.

Het duurde even voor ik begreep dat hij niet over rijst of zonnestralen praatte, maar over Kaspar en Natalie. En zo hadden we het opeens toch over het onderwerp dat we de hele avond zo krampachtig hadden vermeden.

'Denken jullie dat Natalie het wist?' vroeg Barry.

Leo knikte. Slikte. Zei: 'Hij was al helemaal koud.'

'Jezus.'

Nog een slok wijn.

'En toch wilden ze hier niet blijven...' hoorde ik mezelf mompelen.

'What?' vroeg Kaylem.

'They couldn't live with us.'

Kaylem trok een wenkbrauw op: 'They can't live without us.' Hij reikte naar de fles, maar trok zijn arm terug zodra hij besefte dat de fles leeg was.

'Dat is een liedje,' zei Barry: 'A song. U2.'

Kaylem knikte. En deed toen iets wat niemand had verwacht.

Hij begon te zingen:

See the stone set in your eyes. See the thorn twist in your side.

I'll wait... for you.

Het klonk warm, zuiver... *on a bed of nails she makes me wait...* met uithalen die een groot gevoel voor muzikaliteit verraadden.

I'll wait... for you!

Barry lachte; het ongemak van iemand die niet vreemd wil reageren op iets vreemds. Maar Leo begon met een vinger de maat te slaan op het tafelblad. En zong mee.

With or without you... viel Leo bij.

With or without you, zong Kaylem.

Leo drumde nu met beide wijsvingers op tafel, Kaylem zong maar door, kende de hele tekst.

Through the storm we reach the shore. You give it all but I want more...

Nu gaf ook Barry zich gewonnen: *And I'm waiting, for you.*

With or without you, zong Leo.

With or without you... oh yeah, zong ik.

Oohoo hooo hoooo! Kaylem gooide zijn hoofd achterover, zong naar het plafond: *oooh hooo hoo hooow!* Barry, Leo en ik keken elkaar aan. En deden Kaylem toen na: *Oooh hooo hoo hooow*, loeiden we allemaal, huilende wolven zonder maan.

Dit ging allang niet meer over Kaspar en Natalie. Dit was gewoon een liedje; een bekend verhaaltje over liefde dat we ooit dagelijks door onze oordopjes vernamen, maar zó lang niet meer hadden gehoord dat we uitzinnig werden van het besef dat ze er gewoon nog waren: liedjes, verhaaltjes, verhaaltjes over liefde, zelfs líéfde misschien, en terwijl we zongen en dronken en Barry en ik met onze vuisten op tafel bonsden, sloeg Leo zijn armen om ons heen en drukte hij ons aan weerszijden tegen zich aan en zag ik Barry's vin-

gers door Leo's haar gaan en liet ik mijn hand langs Leo's rug omlaag glijden en even onder zijn shirt verdwijnen tot we het laatste couplet hadden gehad en Kaylem plotseling stopte met zingen, omdat het liedje in een gitaarsolo eindigt en er geen gitaren waren.

'A candle?'

Het was donker geworden. Er lagen genoeg waxinelichtjes in het keukenkastje om ons de hele nacht bij te schijnen. Maar de wijn was op en het liedje afgelopen, en ik zei: 'Let's call it a night.'

Ik had het al bedacht. Maar Leo zei het nu pas.

Hij zei: 'Nou zijn wij de enigen met een lokaal beneden.'

En ik zei: 'Ja, dat had ik al bedacht.'

In het donker de trap af lopen moet voorzichtig. We hebben inmiddels een techniek ontwikkeld: heup tegen de muur gedrukt, allebei de handen om de leuning, iedere trede eerst voelen met je tenen, en zo stapje voor stapje naar beneden.

Leo liep achter me. We zeiden niets maar ik hoorde de rits van zijn vest langs de muur schrapen.

Beneden pakte ik de zaklamp van het tafeltje. Knipte het ding aan, ging voor onze lokalen staan, liet de lichtbundel over beide deuren gaan. De mijne rechts, die van Leo links: er hing een plastic olifantje aan zijn klink.

Ik liep naar het olifantje. Nam het in mijn handen, bescheen het, bekeek het. Vreemd, dacht ik. Geen slagtanden. Toen duwde ik de deurklink naar beneden.

Stil volgde Leo me zijn lokaal in, ik hoorde alleen zijn ademhaling. Die leek zwaarder dan toen we de trap afdaalden.

Met de zaklamp scheen ik over stoelen en tafels tot ik de mat had gevonden. Leo's jas lag er opgevouwen naast, ik dacht: Hij wilde zijn bed opmaken en dit is hoe ver hij gekomen is.

Ik begon te lopen, draaide me pas om toen ik vlak voor de mat stond.

Leo was achter me aan gelopen, dus we stonden nu tegenover elkaar. Nog altijd zwijgend.

Ik liet de zaklamp zakken en bescheen Leo's spijkerbroek. Legde mijn hand op zijn kruis.

En deed de zaklamp uit.

Ik wist niet wat Leo op dat moment wilde, voelde of dacht. En ook niet wat hij dacht dat ik wilde, voelde of dacht. Maar ik was zijn lokaal binnengegaan. Hij was mij achterna gekomen. En daarmee wist ik genoeg.

De knoop ontbrak; hij moest hem zijn kwijtgeraakt, anders had Leo hem er wel weer aan genaaid. De rits gaf meteen mee.

Ik trok Leo's broek omlaag en stroopte de pijpen van zijn enkels. Zelf had hij zijn vest al uitgedaan.

Hij was begonnen zijn T-shirt uit te trekken toen ik mijn hand opnieuw op de bobbel in zijn boxer legde.

Even knipte ik de zaklamp weer aan. Langzaam liet ik het licht langs het lichaam omhoog kruipen: zijn knieën, zijn lenden, zijn buik, zijn borst. Mijn vrije wijsvinger legde ik op zijn sleutelbeen. Ik prikte zachtjes. En duwde hem zo de mat op.

Leo lag nu naakt op zijn rug.

Ik ging op hem zitten, knelde mijn knieën om zijn heupen en knoopte mijn vest los.

Zijn handen gingen inmiddels over mijn billen, zochten de rits van mijn rok. Ik duwde ze weg, de handen. Hees mezelf overeind. En trok mijn rok toen zelf omhoog, over mijn heupen, over mijn middel, over mijn borsten. Pas toen mijn rok naast de mat op Leo's jas lag, knipte ik het licht voor de laatste keer uit.

Voorzichtig voelde ik Leo's gezicht. Ik liet mijn vingers over zijn ogen, neus en wangen gaan, zoals blinden in films dat doen wanneer ze iemand net hebben ontmoet. Leo opende zijn mond zodat ik mijn wijsvinger naar binnen kon laten glijden: hij zoog terwijl ik vooroverboog. Ik zoende zijn nek en zijn kin, en ik zoende mijn eigen vingers. Toen beet ik in zijn lippen.

'Au,' zei Leo.

Voor hij kon terugbijten, gleed ik van hem af en draaide me om zodat ik met mijn rug naar hem toe lag.

Nu mompelde Leo iets. Ik verstond niet wat, maar het klonk als een vraag. Bij wijze van antwoord legde ik zijn handen op mijn heupen.

Ik kneep erin, iedere keer dat hij stootte.

En toen Leo even later hijgend naast me lag, fluisterde ik: 'Nu moet je me vingeren tot ik klaarkom.' Het was het eerste wat ik zei sinds we boven aan de trap stonden, het eerste sinds: 'Dat had ik al bedacht.'

DAG 94

Ik zal je vertellen over de eerste keer dat we vuur maakten: de dag waarop we Kaspars lokaal in gingen om de cameralamp te halen.

We wisten niet wat we zouden aantreffen. Daarom gingen we met zijn tweeën: wat je deelt is half zo vreselijk. Zoiets moet onze gedachte geweest zijn.

'Wow,' zei Barry. Hij trok zijn shirt over zijn neus en mond, als een kind dat besluit dat iemand een scheet gelaten heeft. Barry had gelijk: het stonk. De geur die vroeger in mijn keuken hing wanneer mijn onderbuurman weer eens muizengif had gestrooid.

Het lokaal was duidelijk in haast verlaten: overal kapotgescheurde vuilniszakken, reepjes plakband aan stoeltjes, het rode kleed in een prop onder een tafel.

Het duurde even voor we vonden waarvoor we gekomen waren.

De cameralamp zat vastgebonden aan een bezem, die schuin tegen de lerarentafel stond. Die tafel zelf oogde opvallend schoon, voor wat er waarschijnlijk op was gebeurd. Terwijl Barry de camera los begon te knopen, liep ik naar het raam.

'Moet je kijken,' zei ik. 'Er mist een stuk gordijn.'

Ik liet mijn vingers over de blootgelegde luxaflex glijden.

'Niet doen, lief,' zei Barry.
'Natalie heeft er toch ook doorheen gekeken.'
'Dat weten we niet zeker.'
Ik liet de luxaflex los, Barry klikte de cameralamp aan. 'Hij doet het nog.'
'Ja,' zei ik, een hand voor mijn ogen, 'hij doet het nog hoor.'
Barry lachte. 'Sorry.'
Hij wilde de lamp weer uitdoen, maar ik realiseerde me iets.
'Wacht!' Ik wees naar de camera. 'Dat ding; het schijnt op het raam.'
'Als je hem rechtop zet wel, ja.'
'Stel dat ik de luxaflex wegduw, en het is donker buiten...'
'Wat dan?'
'Dan weerspiegelt die lamp in de ruiten.'
'Dus?' vroeg Barry.
'Lantaarnpalen...' zei ik zachtjes.
Barry pulkte aan een knoopje in het touw om de bezem. Hij ging niet in op mijn constatering. Zei alleen maar: 'Shit, wat zit ie strak.'
Later pas bedacht ik waarom Barry me genegeerd had. Dit was zijn remedie tegen de 'als dan'-gedachten.
Als Barry het pillenkokertje niet aan Natalie had laten zien, dán hadden we rustig met haar kunnen praten. Als we met Natalie gepraat hadden, dán hadden we haar over kunnen halen nog een nacht te blijven. Als ze nog een nacht gebleven waren, dán hadden we samen uit het raam kunnen kijken. Naar de lantaarnpalen die er niet waren. Om vervolgens op de cameralamp te wijzen. Ja, als Barry de pillen in

zijn zak had laten zitten, dan waren de dingen anders gegaan. Al heeft geen van ons dat ooit uitgesproken. En toen ik die middag in Kaspars lokaal bij het raam bleef staan, zei Barry alleen: 'Waar is dat afgescheurde stuk gordijn eigenlijk?'

Opnieuw keken we om ons heen.

Opgestapelde stoelen zagen we. Een omgevallen tafel. Op het aanrecht het keukengerei dat Kaspar had gehaald. En daarnaast een vuilnisbak. Een vuilnisbak waar witte stof uitstak.

'Joe,' deed Barry, 'daar dus.'

Met een flinke ruk trok hij het stuk stof uit de bak. Onvoorzichtig. Maar ik begreep het. Je hebt mensen die áltijd aan het touwtje naast de deur trekken: zij die er diep vanbinnen van uitgaan dat er op iedere deurpost een emmer confetti voor ze klaarstaat. En steeds weer verbaasd zijn wanneer vervolgens slechts het licht uitgaat.

Barry stond nu met de stof in zijn hand naast de afvalbak. En opeens begrepen we waarom de lerarentafel zo schoon was gebleven. Het gordijn zat vol spetters, diepbruine vegen en rode vlekken die het doorweekten. Joeri moest er zijn laatste uren op hebben doorgebracht.

Ook snapten we nu waar de stank vandaan kwam. De bron had in het gordijn gewikkeld gezeten. En lag nu voor ons op de grond.

Kokhalzend gooide Barry het gordijn over de grauwe homp.

'We kunnen het niet laten liggen,' fluisterde ik bij het verlaten van het lokaal.

En zo zetten we die middag de vuilnisbak in de gymzaal.

Het gordijn hadden we er weer in gestopt, Joeri's arm legden we erbovenop. Met wat printpapier om alles goed te laten branden.

Ik weet nog dat er blaasjes op de arm kwamen die weer verdwenen zodra het weefsel zwart blakerde. Ook weet ik nog dat de gymzaal de rest van de nacht rook naar vlees. En dat ik daar honger van kreeg.

En nu maken we dus iedere dag het vuur aan. Sinds het printpapier op is, gebruiken we vouwblaadjes of boeken die we al hebben gelezen. En iedere keer als ik de vlammen zie, denk ik heel even aan Joeri, Kaspar en Natalie. En aan hoe anders het was toen zij er nog waren.

In het begin waren we, ergens, misschien licht opgetogen over hun afscheid. We voorzagen meer eten, minder ruzies en meer privacy. Dat eerste klopte; dankzij het vertrek van Kaspar en Natalie hebben wij nu nog pasta. Ook voeren we minder discussies. Maar er kwamen ook momenten dat we ze misten.

Missen is: dat de afwezigheid van iemand ondraaglijker blijkt dan zijn aanwezigheid. Voor Kaspar gold dat zelden. Voor Natalie pas sinds ik weet dat jij eraan komt, omdat ik graag met haar over jou had willen praten. Maar Joeri, Joeri misten we meteen. Of eigenlijk: zijn aanwezigheid, en wat die aanwezigheid met ons deed. Want missen is ook: verdriet om het verlies van wie jij bij iemand anders was.

Bij Joeri waren wij mensen die elkaar voorlazen. Die net zo lang dobbelstenen gooiden tot ze vier identieke schijfjes naar het uiteinde van een speelbord verplaatst hadden. Die soms een hele middag muizentrappetjes maakten en dan

tijd en omstandigheden vergaten. Joeri was van al die dingen een katalysator; hij initieerde ze of iemand initieerde ze bij hem. En toen hij er niet meer was, stopten we ermee. Omdat het ons te veel deed denken aan een arm met blaasjes en een zwarte draagzak. Maar ook omdat voorlezen en spelletjes spelen opeens niet bij onze leeftijd leken te passen.

Later beseften we: leeftijd is slechts een omstandigheid. Een van vele omstandigheden, die soms samen een uitzonderlijke situatie veroorzaken waar kinderachtig gedrag niet langer kinderachtig maar noodzakelijk is. En dus spelen we inmiddels weer spelletjes. Maar geen memorie meer of monopoly, eigenlijk alleen nog kaartspellen, en dan alleen kaartspellen die we Joeri nooit geleerd hebben. We pokeren veel, dezer dagen.

En dan was er nog iets waar we ons vlak na het vertrek van Kaspar en Natalie op verkeken hebben. We dachten: het wordt rustiger, straks zitten we minder op elkaars lip, minder mensen betekent meer privacy. We hadden het mis.

Zet acht mensen in een bankgebouw en de man achter de monitor weet niet waar hij moet kijken. Zet vier mensen in een bankgebouw en de man grijpt in zodra hij iemand een verdachte beweging ziet maken.

Minder mensen, minder privacy.

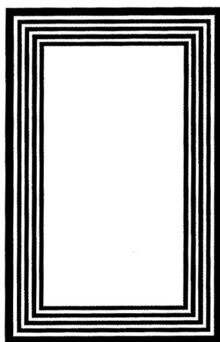
En sinds Kaspar en Natalie weg waren, voelde ik precies wanneer Leo de begane grond had verlaten. Dan vroeg ik me af waar hij was. En met wie. En wat ze daar deden, samen.

DAG 107

Ik droomde dat ik droomde. En in die droom – die ik droomde dat ik droomde – zaten we met zijn allen om het vuur. Leo, Barry, Kaylem en ik: we staken er stokken in, alsof we het hengelspel speelden en de vlammen plastic visjes waren met magneetjes in hun kelen. Er was de geur van rook en dingen die blakeren: de geur van barbecue, de geur van vakanties in Italië met mijn moeder tot ik acht was en geen moeder meer had.

En ik droomde dat ik droomde dat ik dacht: Barry is er nog bij, hij zit nog en hij praat nog, dus dit moet een droom zijn. En nadat ik dat had gedacht, begon Leo te preken: God zegene deze maaltijd die in de hemel zijt, en toen hadden we beet en trokken we onze stokken op om te zien wat eraan hing. Blaasjes, draden, pezen uit de arm van Joeri; iedereen een kwart, ik geloof dat ik een pols had. 'We moeten het op zijn minst proberen,' zei Kaylem, in een taal die ik niet kende en toch verstond. Daarna stopten we allemaal een stuk in ons mond en dropen er dingen over onze kinnen.

En toen droomde ik dat ik wakker werd. En dat alles maar een droom was. En toen werd ik wakker. En bleek het meeste toch gewoon echt.

DAG 70

'Blijf nou een keer.'

'Ik zoek mijn rok.'

'Die ga je nooit vinden in dit donker.'

'Dan doe ik een kaars aan.'

'Zonde van de kaars.'

'Lig jij erop?'

'Misschien.'

'Ga van mijn rok af!'

'Nee.'

'Dan ga ik zonder.'

'Ik zeg het je, daar gaan ze raar van opkijken op de zaak: een vrouw zonder rok bij de koffieautomaat.'

'Nee hoor, ze zijn wel wat gewend daar. Lily van de afdeling Personen en Parafernalia komt regelmatig op blote voeten opdagen.'

'Is dat de Lily die altijd wienermelange drinkt?'

'Met een zoetje, ja. En nu ga ik.'

'Je krijgt blaasontsteking op de fiets.'

'Ik neem de Maserati.'

'Kan niet. Ik heb de Maserati tegen een boom gereden.'

'Waarom?'

'Omdat ik dacht: Zonder Maserati kan ze niet ontsnappen. Trouwens, je kan ook niet met de fiets, want die zit in

de achterbak. Als ze hem er in de garage niet uit gejat hebben. Ze leken me niet per se te vertrouwen daar, en mountainbikes doen het goed op de Vogeltjesmarkt.'

'Op de Vogeltjesmarkt?'

'Op de Vogeltjesmarkt.'

'Dan ga ik nu naar de Vogeltjesmarkt lopen om mijn mountainbike terug te kopen.'

'Zonder rok over straat? Ze zullen je naroepen.'

'Kan me niet schelen.'

'Ze zullen je hoer noemen.'

'Prima.'

Ik stond op, Leo zuchtte. 'Hier,' zei hij, 'vergeet je deken niet.'

'Daar krijg ik niets voor op de Vogeltjesmarkt.'

Ik luisterde. Maar hoorde Leo niet lachen zoals hij om de andere grappen had gelachen.

Met het laken in mijn hand schuifelde ik door het donker naar de deur van zijn lokaal.

'Ik snap het nog steeds niet, hoor,' mompelde Leo. 'Je kunt toch net zo goed hier blijven liggen tot het licht is?'

Juist niet, dacht ik. En ik trok de deur achter me dicht.

Was ik gebleven, dan had ik nu misschien niet wakker gelegen. Leo blijft warm 's nachts, koelt niet af zoals ik. Betere doorbloeding, meer vet misschien. En met zijn armen om mijn middel, mijn kont tegen zijn buik, dwalen mijn gedachten vanzelf richting de dromen die ik de nacht daarvoor had; herinneringen als voorportaal van slaap.

De routine is nu: met zijn vieren eten, met zijn tweeën de trap af. Dan mijn lokaal in om het laken te halen, zijn lokaal in om het laken neer te leggen, seks, slapen. Echt slapen.

En: vóór zessen vertrekken. Dat laatste kwam er pas bij na de vierde nacht. Ik bedoel: de vierde nacht sinds de eerste nacht die ik met Leo doorbracht.

'Nee,' zei ik zodra we beneden waren. 'Vandaag slaap ik een keer alleen.'

'Oké,' antwoordde Leo, 'wat jij wilt.'

Ik wilde weer met hem mee. Maar ik dacht: Wat als ik dat morgen niet wil? Of volgende week niet, of over negentien dagen niet? Hoe vaker ik nu met hem meeging, hoe vreemder het zou zijn een keer niet mee te gaan. Want sliep ik íédere nacht bij Leo, dan werd het routine. Een routine verbreken betekent iets. Ik wilde niet dat dingen iets zouden gaan betekenen. Dus zei ik op dag vier nee, zodat 'vandaag een keer alleen slapen' óók onderdeel van de routine zou gaan uitmaken. Ik kreeg al snel spijt. Toen ik eenmaal alleen op mijn mat lag, verlangde ik naar Leo, of, in ieder geval, naar de routine. Misschien verwarren we verlangen naar een ander soms met een verlangen naar gewoonte.

En ik was ook gewoon geil. Ja, ik werd al opgewonden bij de gedachte dat Leo me vanachter zou vastpakken, tegen zich aan zou drukken en zijn kin op mijn schouder zou laten rusten. Oxytocine, wist ik; een van de meest verslavende stoffen die er is. Ik was de eerste weken na de knal, drieenvijftig dagen zonder aanraking, volledig afgekickt. Maar gebruik doet gebruiken; de essentie van iedere verslaving, waar lust slechts een symptoom is.

Dus masturbeerde ik, die vierde nacht. Niet met het gehoopte resultaat; waar ik ook aan dacht, welk verhaal ik ook verzon, ik kwam niet klaar. Want opeens zag ik mezelf liggen. Alsof ik in een klein helikoptertje van mijn eigen

voorhoofd opsteeg; daar was ik, wimpers wapperend in de wind van de propellers, koud en alleen, vingerend. En ik zag mezelf lachen. Daar moest ik, vanuit mijn helikopter, ook weer om lachen. Dus lachte ik omdat ik moest lachen omdat ik mezelf zag vingeren terwijl ik ook gewoon naast Leo had kunnen liggen. Maar ik lachte ook omdat dit alles betekende dat ik het spel weer speelde. Het spel dat ik vroeger startte zodra ik vond dat ik te lang alleen was geweest. Het spel van niet meteen mee naar huis gaan na de eerste date. Van pas wat terugsturen als hij iets gestuurd heeft. Van *taking it easy*, *hard to get*, niet willen zodat hij gaat willen: het spel van spelen dat je het spel niet speelt. Een stom spel, eigenlijk. Zeker hier, onder deze omstandigheden en na alles wat we meegemaakt hebben. Juist daarom moest ik lachen. Om de futiliteit van wat ik aan het doen was. Maar vooral ómdat ik het aan het doen was; ik speelde het oude spel weer, en dat maakte me blij. En hoewel het niet volgens de regels van het spel was, besloot ik die blijdschap te delen.

Ik stond op, griste mijn laken van de mat, vond mijn deur op de tast.

Leo's deur was dicht. Vreemd, dacht ik. Normaal slaapt Leo altijd met de deur open.

Ik keek naar binnen, zag niets maar hoorde een mannenstem.

Een tweede mannenstem.

Hijgen.

En terwijl ik mijn eigen lokaal weer in ging wist ik: vandaag heb ik het spel verloren. Omdat er, blijkbaar, nog steeds anderen meedoen.

Was het toeval dat Barry uitgerekend de nacht dat ik er niet sliep naar Leo's lokaal was gekomen? Of loopt hij er iedere nacht langs, om zich weer om te draaien zodra hij mij hoort ademen? Dat laatste is wat *ík* doe wanneer ik Leo in Barry's lokaal zie zitten. Zijn zij samen in de doucheruimtes, kies ik een ander tijdstip om mijn haar te wassen. En wanneer ik ze een hele middag kwijt ben, vraag ik 's avonds niet wat ze gedaan hebben. Daardoor weet ik niet of Barry en Leo weten dat ik weet. En ook niet of Barry weet. En of Leo weet of Barry weet.

Maar zolang geen van ons weet wat de ander weet, hoeft er ook niets te worden uitgelegd.

En dat is dus waarom ik Leo's lokaal verlaat voordat het licht is. Zodat alles blijft zoals het is.

Wie wil dat alles blijft zoals het is, is gelukkig.

Ik realiseerde het me eergisteren, we pokerden. Dat doen we de laatste tijd vaak, om prijzen in natura. Onze fiches – rondjes uit vier op 'n rij – staan voor een achtste stukje pasta, een massage, een nacht onder het dikke rode laken of, in Kaylems geval, een lied. U2, Bon Jovi, Springsteen; de beste prijs want we hebben er allemaal wat aan, en zolang we ons alle drie kunnen bedwingen mee te zingen, klinkt het fantastisch. Gelukkig pokert Kaylem slecht; waar hij vandaan komt heeft pokeren andere regels. Dat zegt hij tenminste. Misschien maakt hij fouten omdat hij gewoon graag wil zingen. Alleen Leo verliest nog net iets vaker dan Kaylem.

'Hoezo kun jij niet pokeren?' wilde Barry weten.

'Nooit geleerd,' zei Leo, 'mijn vrienden pokerden niet.'

Leo's eerste potjes gingen moeizaam. Leren vergt glu-

cose. Dat staat op iedere cornflakesdoos, maar dat betekent niet dat het niet waar is. Gebrek aan koolhydraten is funest voor het kortetermijngeheugen. En dus blééf Leo maar op het lijstje kaartcombinaties kijken, haalde hij full house en trips door elkaar, vergat hij dat er naast een flush ook een straight flush bestaat, blufte hij wanneer iedereen allang wist welke kaarten hij had. Dan ergerde hij zich zichtbaar. Aan poker, aan zijn kaarten, aan het feit dat hij niet wist wat hij met die kaarten aan moest. Hij perste zijn lippen op elkaar en klemde zijn kaken. En wanneer ik dat zie, Leo's vergeefse pogingen zijn frustratie te verbergen, dan voel ik iets. Vertedering. Genegenheid misschien.

Ik weet ook wel: het heeft alles met die oxytocine in mijn bloed te maken. Maar misschien zit het 'm ook in de aanblik van het falen. De aanblik van hulpeloosheid ervaren we vaak als affectie. Zie ik Leo stuntelen met zijn kaarten, dan voelt hij dichterbij dan wanneer ik 's nachts naast hem lig. Dichterbij dan wanneer hij in mij is.

Eergisteren dreigde Leo alweer te verliezen. Hij had nog nauwelijks fiches, zijn mondhoeken zakten bij mijn tweede carré, we hoorden hem allemaal 'rotkaarten' mompelen. Ondertussen keek ik naar Barry. Om op te maken wat hij in zijn hand had. Maar ik zag iets anders. Ik zag dat Barry naar Leo keek, zijn hoofd een beetje schuin; gedachteloze glimlach. En ik begreep ook wát Barry zag: hetzelfde wat ik zag wanneer ik naar Leo keek. En nu zag ik dat, precies dát, ook in Barry. En terwijl Kaylem zijn kaarten toonde, Leo 'yes yes' mompelde omdat die kaarten net iets slechter dan de zijne waren, Barry vertederd naar Leo keek, en ik mijn winnende hand neerlegde, dacht ik: Ik hou van jullie.

Ik hou van jullie alle drie en ik zou op dit moment nergens liever zijn dan hier.

DAG 135

'Goedemorgen schoonheid!'

'Jij klinkt enthousiast.'

'Ja, want het is zondag.'

'En wat gaan we doen vandaag?'

'Ik ga soep voor je maken...'

'En daarna?'

'Zeg jij het maar.'

'De sneeuwsterren van het raam schrapen?'

'Mwa, ik vind ze wel mooi zo.'

'Vooruit. Is er nog meatloaf?'

DAG 72

Ik had vandaag omcirkeld. Dat deed ik als puber ook altijd, meteen zodra ik een nieuwe schoolagenda kreeg. Eigenlijk vreemd. Ik zou de datum makkelijk onthouden zonder rode kring eromheen. 12 november. Mijn verjaardag.

In al die jaren dat ik mijn verjaardag omcirkelde, vierde ik hem zelden. Eigenlijk ging ik dat pas doen toen ik op de redactie van ons programma kwam te werken, voornamelijk omdat Cora van de omroep het bijhield; zij zorgde voor een versierde bureaustoel, schoteltjes en vorkjes. De gebakjes moest je zelf meenemen. Veel redactieleden sloegen die gebakjes vervolgens af: wie de hele dag met wetenschap en gezondheid bezig is, stopt niet snel een vettige klomp lege suikers in zijn mond.

Ik weet nog dat ik een jaar geleden, precies op dit tijdstip – halfvijf 's middags – in de trein zat. Dat ik een halfvolle doos cupcakes op mijn schoot had, en dacht: Het verschil tussen kind zijn en volwassenheid is dat je als volwassene alleen nog taart op ándermans verjaardag krijgt. Dat stuurde ik ook aan Barry, met een smartphonefoto van mijn zwetende cakejes erbij. Ik kreeg terug: 'Nee hoor Merel: wie zijn leven anders indeelt, krijgt ook op zijn achtentwintigste verjaardag nog cake.' Ik heb niet gevraagd wat hij bedoelde, omdat het antwoord me niet

feestelijk leek. En toen Barry me een paar minuten later een filmpje van een gekieteld katje stuurde, was ik de opmerking al weer vergeten.

Maar vanochtend dacht ik er weer aan. De trein. De cakejes. Mijn oude leven en hoe dat was ingedeeld.

'Goedemorgen,' zei Leo. 'Vertrek je alweer, Assepoester?'

'Ja,' zei ik, 'op naar de zaak.'

'En waarom zo vroeg vandaag?'

'Ik ben jarig.'

'Ahaaa.'

'Er moet gebak gehaald.'

'Oké,' zei Leo nu. Ik vroeg me af of hij me geloofde. 'Fair enough. Wat voor gebak?'

'Van die roze marsepeinen kubusjes.'

'Die haal je toch zo bij de supermarkt?'

'Nee, dat trekken ze niet op de zaak. Het zijn chique lieden hoor; die willen geen Maître Paul. En ik moet ook nog langs de natuurwinkel voor iets van zeewier, want Pascal van Human Resources heeft glutenallergie. Of misschien was het een koolhydraatfobie, ik ben het even vergeten, maar hij weigert dingen met deeg te eten.'

'Rot zeg.'

'Yep.'

Later vanochtend, in mijn eigen lokaal, vroeg ik me af of ik deze ene keer niet had kunnen blijven liggen; Leo's lippen op mijn hals wanneer ik vertelde dat ik daadwerkelijk jarig was. Nu ben ik blij dat ik dat niet heb gedaan. Want het was Barry die me wakker maakte.

'Goodmorning sunshine! Mee naar boven jij.'

Ik stond op, Barry pakte mijn hand en trok me de gang in, de trap op.

'Ogen dicht.'

Ik liet me de keuken in leiden.

'Doe maar open.'

Daar zat Leo. Aan de andere kant van de tafel, Kaylem naast hem, beiden grijnsden. Dat de keuken versierd was, zag ik in tweede instantie pas. Slingers van gekleurde stroken aan de keukenkastjes, bloemen van crêpepapier op het aanrecht.

'Tadáá!' riep Barry. Hij gaf me een zoen op mijn wang: 'Gefeliciteerd, lief!'

Leo stond op en omhelsde me. Hij had niet gedoucht, rook nog precies als vannacht; zweet met rubberen mat.

'Hoe wisten jullie...'

Leo knikte naar Barry. 'Die daar wist het.'

Gespeeld nonchalant haalde Barry zijn schouders op: 'Ach, het is makkelijk onthouden, hè. Twaalf november, nét geen Sint-Maarten.'

'Wauw...' deed ik. Verbaasd dat Barry mijn verjaardag wist. Nog verbaasder dat ook hij de data nog bijhield.

'En dit is voor jou.' Barry wees naar een schoteltje op tafel. Er lag iets glazigs op dat nog het meest op een doorgekookt stukje witlof leek.

'Wat is dat?'

'Taart!'

Ik lachte: 'A huh.'

Barry gaf me een vorkje, ik hakte een hoekje van het ding op het schoteltje.

'En?' vroeg Barry zodra ik het had doorgeslikt.

Ik proefde iets bitters. En in de verte iets zoets dat het bitter waarschijnlijk had moeten maskeren.

'Lekker,' zei ik, 'wat is het?'

Barry keek naar Leo, samenzweerderig. 'Gaan we het zeggen?'

Leo knikte. 'Bloembol,' zei hij. 'De hyacint uit de lerarenkamer.'

'Speciaal voor jou gesmoord in een verfijnde melange van Completa en gekarameliseerd in zorgvuldig ingekookte ketjap,' vulde Barry aan.

'Dankjewel,' fluisterde ik.

Maar ik kon het niet. Ik kon niet eten terwijl de anderen toekeken; dat voelde of ik voor hun ogen iets vermoordde. Met mijn vorkje deelde ik de bol in vieren. En hoewel ik zag dat de anderen twijfelden, wist ik dat niemand zou weigeren.

'Shit,' zei Barry bij de eerste hap. 'Best goor dit. Sorry.'

Ik schudde mijn hoofd: 'Nee hoor, beste taart ooit.'

De anderen lachten; het klonk ook als een grap. Maar ik meende het. Want deze bol had ik gekregen. Een gekrégen taart kunnen uitdelen: dat zijn de beste omstandigheden, tijdens een verjaardag, misschien zelfs tijdens het leven.

'In ieder geval beter dan die zeewiercake,' zei Leo toen de bol op was. 'Was Pascal daar nog blij mee?' Leo knipoogde, ik trok alleen een wenkbrauw op. Waarom deed hij dit? Een inside grap maken. Alles wat insluit, sluit uit. Dat weet iedereen.

'Zeewiercake?' vroeg Barry. 'Hoezo?' En, tegen Leo: 'Hebben jullie het hierover gehad? Je zei dat je niet wist dat ze jarig was.'

'Het is iets van vroeger,' zei Leo vlug.

'Wie is Pascal dan?'

'Iemand van het werk,' zei ik.

'Er werkte geen Pascal bij ons,' mompelde Barry langzaam. 'En ik zat er langer dan jij.'

Ik keek omlaag, naar het lege schoteltje op tafel; de bruine smeer die de bloembol had achtergelaten. En schaamde me omdat ik wist: Barry verdient een betere leugen dan dit. Gelukkig was er Kaylem.

'We haven't sung yet!'

Eerst 'Happy Birthday'. Daarna 'Lang zal ze leven'. 'Fijne verjaardag voor jou'. 'Twee violen, en een trommel, en een fluit'.

Ik deed wat de meeste mensen doen wanneer er voor ze gezongen wordt. Keek grijnzend om me heen: blijk van ongemak en waardering in één. En hoe langer ze zongen, hoe groter mijn grijns werd.

Ei ei ei, we zijn zo blij.

Hoera hoera, is de koffie nog niet klaar?

Nee nee, nee nee, geef me dan een kopje thee.

Ik vond het opeens hilarisch. Die teksten. Alsof we decennialang ergens in getrapt waren. Al wist ik niet precies waarin.

Na het zingen viel er een korte stilte. Het soort stilte als wanneer mensen net hun glazen geklonken hebben: wat valt er ná het proosten nog te zeggen?

Leo kuchte, Barry zuchtte, ik vroeg me af of er nog iemand aan Pascal dacht.

En weer was het Kaylem die de stilte doorbrak.

'I have a present for you.'

Het klonk of hij het ter plekke bedacht; misschien hadden de jongens hem niet bij de slingers betrokken en dacht Kaylem nu dat hij me iets verschuldigd was.

'Will you come to my classroom?'

Ik keek naar Leo en Barry. Ze stonden naast elkaar tegen het aanrecht en haalden tegelijkertijd hun schouders op.

Hoelang was ik niet meer in het lokaal van Kaylem geweest? Hij opende zijn deur voor me, maande me als eerste naar binnen te gaan.

'Ladies first, you go.'

Ik stapte de drempel over. Keek om me heen. En schrok zó van wat ik zag dat ik niet wist wat ik moest zeggen.

Kettingen. Overal hingen kettingen. Aan de muren, over het schoolbord, in de planten: tientallen kettingen, gemaakt van honderden kleine rijgkraaltjes. Ze hingen over en aan elkaar, soms wel vier, vijf kettingen aan één spijker, schroef of punaise. Geen enkel stukje muur was onbedekt: alles was draden en gekleurde kraaltjes.

'Wow,' hoorde ik mezelf mompelen.

En terwijl ik naar de kettingen staarde, dacht ik aan kousenbandslangen; aan hoe kousenbandslangen paren. Ik zag het ooit in een documentaire. Eén keer per jaar komen alle slangen uit de omgeving aan de voet van een rotsblok samen. Vijfhonderd mannetjes tegenover vijftig vrouwtjes. Ze wrijven hun lichamen tegen elkaar, kronkelen, krioelen, vormen één grote, ondoordringbare kluwen. Dagenlang houdt het gekronkel aan. Tot er vijftig vrouwtjes bevrucht zijn en vierhonderdvijftig mannetjes doodgebeten.

'Choose one,' zei Kaylem.

'O,' deed ik.

Hoe kies je iets wat je niet wilt hebben?

Door je voor te stellen hoe het zou zijn om het wel te willen hebben.

'That one,' zei ik. En wees op een ketting van blauwe en groene kralen. Want ik hou van groen. En ik hou van blauw.

Kaylem knikte, liep naar de ketting. Het ding was met een doppunaise aan de muur bevestigd, aan dezelfde punaise hingen nog twee andere exemplaren. Ik keek toe hoe Kaylem ze loshaalde. Hij deed het voorzichtig, met de precisie van iemand die een mikadostokje opwipt. Ik vroeg me af wat er zou gebeuren als een van de kettingen op de grond viel: welk spel er dan verloren werd en van wie.

'Here you are.'

Kaylem legde de ketting om mijn nek, ik liet mijn vingers over de kraaltjes glijden.

'Thank you.'

Kaylem knikte, ging op de punt van een tafeltje zitten en gebaarde mij hetzelfde te doen.

'So,' zei hij, 'how old are you now?'

'Twenty-nine,' zei ik.

'Almost thirty.'

'Almost.'

Wat deden we hier? In dit lokaal, tegenover elkaar, omringd door kleuren, kralen en kettingen die nu uit zichzelf leken te bewegen. Ja, het was alsof de draden vol kralen dingen deden draaien, ze maakten me duizelig. Om er niet naar te hoeven kijken fixeerde ik me op Kaylem. Op zijn ogen, toen vlug op zijn kin. Hij had zijn baard bijgeknipt.

'How old are you?' vroeg ik.
'Almost the same age.'
'Thirty?'
'Twenty-eight.'
'Okay.'
Dat laatste zei ik langzaam. Ik had Kaylem ouder ingeschat. Vijfendertig. Veertig had ik ook geloofd. Dat Kaylem en ik al die tijd even oud waren geweest, voelde vreemd.
'Are you surprised?' vroeg Kaylem.
'No. Yes. I just... didn't know it.'
'Because you never asked.'
Mijn ogen gleden omlaag. Uit de oksel van Kaylems T-shirt stak een blauw draadje, hij moest een gaatje hebben dichtgenaaid. Kaylem had de strijd tegen het slijten nog niet opgegeven.
'You're not wearing one,' zei ik, wijzend naar zijn hals en daarna op de kettingen.
'No,' zei Kaylem.
'Then why did you make them?'
Kaylem haalde zijn schouders op.
'Does it have to do with your religion?'
Nu gooide Kaylem zijn hoofd met een rukje naar achter. Hij maakte, nee: sláákte een lachje.
'Ha!'
Een diva, dacht ik in een flits. Een diva die duidelijk maakt dat iets te min voor haar is.
'I have no religion,' zei Kaylem.
'O,' mompelde ik.
En opeens begon ik te vermoeden waarom ik hier zat. Voor straf. Omdat ik zo lang niet in Kaylems lokaal geweest

was. Hem nooit naar zijn leeftijd gevraagd had – hem überhaupt nooit iets gevraagd had – en er ten onrechte van uitgegaan was dat hij een religie aanhing. Ja, ik zat hier voor straf, maar dus ook: om het goed te maken. Met aandacht, besloot ik. Iets vragen, iets aardigs.

'Where did you learn how to sing?'

Kaylem keek me wantrouwend aan. 'You really want to know?'

'Yes,' zei ik. 'Tell me.' Ik legde mijn hand op zijn knie: 'Tell me everything.'

'Well,' begon Kaylem, 'I have a mixtape...'

En zo kwam ik vanmiddag meer over Kaylem te weten dan in de afgelopen tweeënzeventig dagen. Alle dingen die ik nooit gevraagd had.

De mixtape was een cassettebandje dat Kaylems moeder voor zijn vader had gemaakt. Die draaide het altijd in de auto, toen ze nog in het land van zijn ouders woonden. Er stond veel Springsteen op het bandje. Maar ook vier nummers van Bon Jovi, wat U2, een beetje Guns N' Roses. Aerosmith zat op de klik: tijdens 'Love in an Elevator' moest het bandje worden omgedraaid en daardoor kende de vader van Kaylem het derde couplet niet. Verder zong hij altijd alles mee: volume op negen, raampje open.

Maar op een dag had hij het tapeje opeens aan zijn zoon gegeven.

'Hier,' zei hij tegen Kaylem. 'Voor jou nu.'

De auto had de vader van Kaylem verkocht. Ze hadden geld nodig, zei hij. Voor foto's.

Niet lang daarna werden Kaylem en zijn ouders gefoto-

grafeerd door een man met een koelkast vol paspoorten om de foto's in te plakken. Na iedere flits zei die man dat Kaylem niet zo moest lachen.

Toen Kaylem de volgende dag uit school kwam, waren zijn ouders verdwenen. Het bestek was weg en de slaapkamerkast leeg, alleen het cassettebandje lag nog steeds onder de grote matras. Kaylem was op de grond gaan zitten, zijn rug tegen de muur, het bandje in zijn walkman. Vier keer had hij het afgespeeld, acht keer had hij het omgedraaid. Tot hij werd gevonden door de man die de foto's had gemaakt.

Daarna waren er een boot en water en een heleboel lange dagen waarop Kaylem met niemand praatte. In een nieuw land stond een vrouw op de kade. 'Ik ben je tante,' zei ze. Daarna vroeg ze of Kaylem al gegeten had.

De rest van zijn jeugd had Kaylem bij haar doorgebracht. Ze woonden in een wijk waar nog veel meer mensen uit het land van zijn grootvader woonden, maar hier waren deze mensen anders dan daar. Ze droegen dichte schoenen, ze roddelden allemaal over elkaar. En hun kinderen lachten wanneer Kaylem niet wist wat een croque of putain was. Het kon Kaylem weinig schelen. Hij had zijn schoolwerk. En hij had zijn cassette. Iedere avond zette hij het bandje op, tot hij alle teksten uit zijn hoofd kende en zijn tante hem aan de dirigent van het kerkkoor voorstelde. Een tenor, zei die. Die hadden ze nog niet. En zo zong Kaylem jarenlang liederen over kerkdingen waarin hij niet geloofde. Het gaf niet. In de ballads van Bon Jovi geloofde hij ook niet. En toen Kaylem zestien was – een maand voor zijn eindexamen – reed de dirigent van het kerkkoor hem naar het conservatorium. Daar zong hij voor twee vrouwen en drie mannen die met starre

gezichten achter een lange tafel zaten. Maar tranen in hun ogen kregen zodra hij de hoogste noot van 'Always' raakte. Kaylem kon niet wachten zijn tante over die tranen te vertellen. Toen hij thuiskwam, lag ze op de grond. Haar vuisten gebald, een vreemde trek om haar mond.

Mensen vertelden hem dat ze een hersenbloeding had gehad. Mensen vertelden hem ook dat ze zijn tante niet was. En nu er geen geld meer was voor het conservatorium, en geen tijd meer voor eindexamens, moest Kaylem op zoek naar een baantje. Uitzendbureaus stuurden hem weg zodra ze zijn identiteitsbewijs zagen: het paspoort dat hij jaren geleden van de fotograaf had gekregen. In Nederland krijgen we wel werk, zei een jongen uit de kerk.

Ze gingen met de auto: Kaylems cassette op, volume op negen, raampje open.

In Nederland was geen werk. Wel een kamer van drie bij vijf meter, die ze met vier vreemden moesten delen. Vijf jaar zat Kaylem in die kamer. In die jaren kwamen en gingen de vreemden en viel er een heleboel regen. Soms zong Kaylem nog. Maar meestal keek hij uit het raam, naar de man die uit het raam van de barak aan de overkant keek. En toen Kaylem de Nederlanders er eindelijk van overtuigd had dat ze in het land van zijn grootvader zijn vingerkootjes zouden afhakken, gaven ze hem toestemming huizen schoon te maken. Van zijn eerste salaris kocht hij een boombox met cassettedeck en die gebruikte hij iedere avond.

'Right now, my music is the only thing that I miss,' zei Kaylem tegen me. 'Really, the only thing.'

Ik knikte.

En even was het of we ergens anders waren. Iemand anders waren. Twee vreemden in een bushokje, toevallig aan de praat geraakt. Schuilend voor de regen.

'And you,' vroeg Kaylem, 'what did you lose?'

Ik haalde mijn schouders op.

'A home?' vroeg Kaylem.

'I don't know.'

'Your mother?'

'She's dead.'

'I'm sorry. Father?'

'I don't know him.'

'He left your mother?'

'He never met her.'

Kaylem vroeg niet verder.

Zwijgend legde hij zijn hand op mijn borstkas, met duim en wijsvinger pakte hij mijn ketting vast. En terwijl hij met zijn vingers de kraaltjes volgde, dacht ik aan wat ik verloren had: een halfvolle doos gebak op mijn schoot. En aan wat ik daarvoor in de plaats gekregen had: een ketting, een hap bloembol. Even leek het me de beste ruil ooit.

DAG 79

De krampen komen in golven. Alsof iemand een pook tegen mijn buik houdt en om de paar minuten kracht zet. Het begon eergisteren en wordt steeds erger.

Misschien zijn het mijn darmen. Daar is al twee weken niets uit gekomen. Er is dan ook al twee weken nauwelijks iets in gegaan. Wát er in mijn darmen zat, moet inmiddels zijn verteerd. Misschien drukken de gassen die daarbij vrijkwamen nu tegen mijn darmwand.

Of heeft de pijn met mijn cyclus te maken? Ik had al lang ongesteld moeten zijn, mijn lichaam stelt de eisprong uit, als bij tengere turnmeisjes. Zij lijken hun lichaam getemd te hebben: houden het op ondergewicht, laten het de lastigste radslagen maken. Maar het lichaam slaat terug: onthoudt hen van menstruatie, weigert te baren. Alsof het wil laten zien wie de baas is.

Ik weet niet hoeveel ik ben afgevallen. Maar bij de anderen zie ik sleutelbeenderen en schouderbladen uitsteken. Wat zouden zij zien wanneer ze mij bekeken?

De grootste spiegel hangt in de meisjeskleedkamer, boven de wasbak op kinderhoogte. Sta ik er recht voor, zie ik alleen mijn schouders en kin. Om ook de rest te kunnen zien, ben ik vanochtend op een stoel gaan staan. Heupen zag ik

nu. En borsten en een heleboel ribben.

De heupen en borsten bewogen wanneer ik draaide, de ribben verdwenen wanneer ik uitademde. En toch voelde het of ze niet van mij waren. Alsof ik niet naar een spiegel keek maar naar een scherm: beelden van een meisje voor haar webcam. Wie inlogde kon haar laten dansen, al was dat niet per se een fraai gezicht. Knokige beenderen, tepels die omlaag wezen. Ribben die bij iedere beweging naar buiten puilden. En wanneer ze zich omdraaide, dit vreemde meisje, verscheen er een paar hangbillen voor de camera. Lusteloos en plat; klei dat met kracht tegen een tafelblad gedrukt was.

Dit was dus wat Leo zag wanneer ik naast hem lag. Terwijl ik van de stoel af stapte vroeg ik me af of hij wel wist dat mijn billen ooit rond en strak waren geweest. En waarom het me iets kon schelen wat hij dacht.

Ik plaatste de stoel wat verder van de spiegel, klom er opnieuw op.

De spiegel toonde nu mijn benen. Die leken weinig veranderd. Nog altijd slank, niet per se knokig. Ja, besloot ik: mijn benen mochten er nog steeds wezen.

Dat was het moment waarop het geklater begon. Het kwam uit de douches bij de jongenskleedkamer; de douches die we allemaal gebruiken zodat we maar één badkamer schoon hoeven te houden. Waarschijnlijk stond Leo er nu onder. Hij had zijn push-ups net gedaan en wast zich altijd meteen na het sporten.

Ik stapte van de stoel en liep in een paar passen naar de jongenskleedkamer. Zelfde bankjes, zelfde haakjes, zelfde lage wasbak als in de ruimte die ik net had verlaten. Enige verschil was het stuk badstof dat over de rand van de wasbak

lag: we hebben de handdoek laatst in vieren gescheurd, voor ieder één reep.

Voor ik het douchehok binnenging, stak ik mijn rechterbeen door de deuropening; mijn bekken drukte ik tegen de deurpost zodat het been extra lang leek. Nu begon ik mijn onderbeen op en neer te bewegen; als een cancandanseres maar dan langzamer. Het water stopte met klateren.

'Hé,' zei ik.

'Hoi,' klonk het terug.

'O,' mompelde ik toen ik besefte wie er had geantwoord.

Ik stapte de doucheruimte binnen.

'Mooi been,' zei Barry.

'Ja,' zei ik. 'Of nee...'

Barry had een fles groene zeep vast. 'Driehoek Zachte Zeep kent vele toepassingen,' las ik op de verpakking.

'Kom je ook douchen?' vroeg Barry. Het klonk raar. Meewarig haast. Maar nog vóór ik kon antwoorden hoorden we een deur openslaan.

We keken elkaar aan.

Iemand moest de kleedkamer zijn binnengekomen. Vlug drukte Barry op een doucheknop; koud water stroomde uit de kop. In plaats van eronder te gaan staan, liet Barry het water op de glimmende tegels klateren.

'Hé,' klonk het uit de kleedkamer. De stem van Leo: 'Ben jij er ook?'

'Ja,' zeiden Barry en ik tegelijkertijd.

Leo stapte de doucheruimte binnen. Naakt. Hij krabde aan zijn borsthaar, zijn torso net iets minder wit dan die van Barry.

'Jullie zijn er allebei,' zei hij.

'Ja,' zei Barry kort. 'We zijn er allebei.'

'Gezellig,' zei Leo: 'Mag ik de zeep even?'

Een voor een drukten we op een doucheknop. We zeepten onszelf in. Spoelden onszelf af.

Het water bleef ijskoud; we huiverden wanneer de stralen onze ruggen raakten. Tegen de tijd dat de douches weer afsloegen, hadden we kippenvel. Toch drukten we alle drie opnieuw onze knop in. Niet omdat we in de douches wilden blijven. Eerder omdat we anderen niet achter wilden laten. Samen. Dus bleven we staan kijken hoe het water uit onze haren liep en de druppels in onze navels parelden en Barry trilde en ik mijn armen over elkaar sloeg zodat ik niet ook zou gaan rillen.

'Zo,' zei Leo toen zijn douche voor de tweede keer afsloeg: 'Ik denk dat ik nu wel schoon ben.'

Barry knikte: 'Ik ook.'

'Ja,' zei ik, 'helemaal schoon.'

We stapten achter elkaar de doucheruimte uit. Over de rand van de wasbak lagen nu twee repen badstof. Ik keek omlaag, naar mijn eigen naakte lichaam. Kippenvel, druipend schaamhaar. 'Hier,' zei Leo, 'neem de mijne maar.' Zijn vuist raakte per ongeluk mijn buik toen hij me zijn stuk handdoek aangaf. En daar was het: de pook, de kramp.

'Au,' zei ik.

'Wat?' vroeg Leo.

'Niks.'

Maar vannacht kreunde ik opnieuw.

'Oeh.'

Leo lag op me. Ik had mijn vest onder mijn billen gescho-

ven zodat hij extra diep kon komen. Normaal vind ik dat fijn, nu deed het pijn. Er trok iets samen in mijn maagstreek, maar ik voelde het ook in mijn rug, mijn stuitje, mijn hele onderlijf. Foutje van een overprikkeld brein, waarschijnlijk.

'Oeh au,' fluisterde ik toen Leo mijn heupen greep, ik kon het niet tegenhouden, mijn gekerm kwam naar boven als braaksel.

'Shit,' zei Leo. 'Doe ik je pijn?'

'Nee. Niet jij.'

Leo gleed van me af, ik trok mijn vest onder me vandaan, een bliksemschicht schoot door mijn maag. 'Ah!'

'Wat is er? Wat voel je?'

Ik wilde het niet zeggen. Wat had ik eraan? Leo zou mijn pijn niet kunnen wegnemen. Hij zou me hooguit zien als zwakker wezen.

'Heb je last van je rug?'

Ik schudde mijn hoofd, meer voor mezelf dan voor Leo, die zag het in het donker toch niet.

'Schud je nou nee?'

'Ja.'

'Ja: nee? Of ja: je rug?'

'Ja: nee.'

'Nee: geen rug dus?'

'Nee.'

'Maar wat –'

'Niks.'

'Kom op...'

'Buikpijn, oké?'

'Oké.'

Eén woord, waarmee we allebei iets anders zeiden. Leo's

oké was vriendelijk, niet kribbig zoals het mijne. Dat Leo zijn oké ná mijn oké uitsprak, betekende wat. En toen deed hij iets wat hij nog nooit gedaan had. Tenminste, niet 's nachts, niet op de mat. De mat was voor seks, slapen, en praten over het kantoor dat we hadden bedacht. Maar nu legde Leo zijn hand op mijn hand. Liet zijn vingers tussen mijn vingers glijden. Vouwde zijn kootjes om mijn handpalm. Zette ons op slot.

'Ik wou dat ik jouw pijn kon overnemen.'

Overnemen: Leo's stem. Maar het klonk niet als iets wat hij had gezegd. Dit zeiden andere mannen tegen andere vrouwen onder andere omstandigheden. Ik hoefde er dus geen antwoord op te geven. En terwijl ik naar het donker staarde, probeerde ik voor me te zien hoe wij er nu bij lagen. Op onze rug, naast elkaar, hand in hand, ogen open, turend naar boven: ik kende dit beeld. Een bekende filmposter. *Eternal Sunshine of the Spotless Mind:* een vrouw laat haar geheugen wissen om van haar liefdesverdriet af te komen. Op de poster ligt de vrouw naast een man op een bevroren meer. De vrouw heeft blauw haar, maar daar kijkt de man niet naar. Ze staren samen naar de sterren boven zich.

'Gaat het?' vroeg Leo. Ook deze zin leek niet voor mij. En mijn gedachten sprongen van de filmposter naar mijn kinderkamer. Het wiebelende bureaustoeltje waar ik ooit op had gestaan om gele sterretjes op het plafond te plakken. Waterman, steelpannetje, maagd, de maan, ik had het voorbeeld op de verpakking zo nauwkeurig mogelijk nagemaakt. In het donker gaven de stickers licht, maar in de loop van de nacht verdwenen de sterrenbeelden weer. Wanneer ik als kind een donker plafond zag, wist ik dat ik te lang wakker

lag. Ik vond dat prettig. Het gaf houvast. Toen mijn moeder op een heldere nacht de echte sterrenhemel aanwees, keek ik niet. Omdat ik wist dat die sterren niet zouden doven. En als je kijkt naar iets wat er altijd zal zijn, hoe weet je dan nog waar je zelf bent?

'Merel,' zei Leo. Het klonk of hij iets ging vragen. Iets waarover hij lang had geaarzeld. Ik zag ons weer op de filmposter liggen. De sterren, mijn blauwe haren op het bevroren water, ergens in Amerika. Misschien wel North Dakota.

'Ja?'

Baf.

De deur viel dicht. Nee: sloeg dicht.

Leo schrok ook, liet abrupt mijn hand los.

'Wat was dat?' vroeg ik.

Leo zuchtte. 'In ieder geval niet de wind.'

DAG 98

Weet je, ik ben bang. Banger dan net na de knal, banger dan toen met Joeri, misschien wel banger dan ik in de nieuwe situatie ooit ben geweest. Omdat ik besef dat ik moet ingrijpen maar niet weet hoe. Het is Barry.

Zijn portie van gisteren stond er nog; ik had niet anders verwacht. Maar dat iets niet lukt betekent niet dat je het moet opgeven. Dus zette ik een nieuwe portie voor hem neer: 'Hier, lief.' Ik ging er niet van uit dat hij me hoorde; hij had het laken weer helemaal over zich heen getrokken. Barry sliep. Dacht ik. En ik wilde me net omdraaien toen ik zijn glas zag staan. Het glas dat ik zelf had ingeschonken. Er zaten bubbels in het water. Gasvorming door temperatuurstijging. Maar dat gebeurt pas na een uur of twaalf. Bovendien was het glas nog even vol als twee dagen geleden.

Dit is wat ik weet: een mens kan zes weken zonder eten, iets langer als hij het langzaam afbouwt. Maar dit is wat ik ook weet: een mens kan drie dagen zonder drinken. Daarna stoppen de nieren, verkrampen de spieren, daalt de bloeddruk. En vallen alle vitale organen een voor een uit.

'Barry,' fluisterde ik. 'Je moet even wakker worden nu.'

Barry reageerde niet.

'Je moet wat drinken.'

Voor mijn gevoel zei ik het rustig, maar ik hoorde mijn

stem trillen. En een moment dacht ik: Hij ligt er helemaal niet. Ik sta tegen een stuk stof te praten. Barry zit gewoon beneden, naast Leo bij het vuur, armen over elkaars schouders, wachtend op mij, om te kunnen beginnen met eten. 'Hè hè,' zou Barry zeggen wanneer ik erbij kwam zitten. 'Eindelijk je neus gepoederd?'

Soms denk je dingen waarvan je weet dat ze niet waar zijn. Om de dingen die wel waar zijn even uit te stellen.

Ik legde mijn hand op het laken, drukte voorzichtig op de stof. Iets hards. De ribbels van een ribbenkast. Vlug trok ik mijn hand terug.

'Barry?'

Ik moest het doen nu, het kon niet anders.

Voorzichtig tilde ik, met duim en wijsvinger, het laken op.

Barry's ogen waren gesloten. Zijn gezicht was grauw, de huid rond zijn ogen dun en blauw. In zijn mondhoeken zat wat speeksel: droog, wit. Schilferig. Met mijn pink raakte ik het voorzichtig aan. Ja, een mens kan drie dagen zonder water, schoot het door me heen. Maar niet als hij de afgelopen weken op een eenzijdig dieet van negen korrels rijst per dag heeft geleefd. En opeens wist ik het zeker.

Het was te laat.

We hadden het gewoon laten gebeuren. Toegekeken, niet ingegrepen. In plaats daarvan zíjn porties zelf opgegeten.

Ik werd misselijk. Proefde iets zuurs dat uit mijn slokdarm omhoogkwam, slikte, kokhalsde, wilde wegkijken maar bleef naar het speeksel in Barry's mondhoeken staren.

Wanneer was het aangekoekt?

Schreeuwen wilde ik, maar er kwam niets. Of iemand

een hand voor mijn mond hield en nu langzaam mijn neus dichtkneep. De gal uit mijn keel kon nergens heen, ik dacht dat ik erin zou stikken. Liggen moest ik, of even zitten, in ieder geval weg hier, weg van de lerarentafel, weg van Barry, weg van de schilfers die nu door het hele lokaal sneeuwden.

Ik moet mijn ogen hebben dichtgeknepen. Toen ik ze weer opendeed, had ik een glas vast.

Het glas was leeg: Barry's haar was nat.

Er klonk gehoest, het tafelblad schudde.

'O jezus,' zei ik, 'ik dacht...'

Barry had zijn ogen open maar keek me niet aan. Hij staarde langs me heen, happend naar adem, als een goudvisje dat per ongeluk uit zijn kom gesprongen was.

'Je moet wat drinken,' zei ik, en besefte dat het glas dat ik naar zijn mond bracht leeg was.

'Wacht,' riep ik, 'ik haal nieuw water!'

Toen ik terugkwam, lag Barry alweer onder het laken. Ter hoogte van zijn hoofd zat een donkere natte plek.

'Ik snap het gewoon niet,' zei ik tegen Leo. 'Twee weken geleden was alles prima, en nu kan hij opeens niets meer.'

'Misschien niet opeens.'

Ik keek opzij, zocht Leo's gezicht. Maar het vuur was bijna gedoofd: de vlammen verlichtten alleen nog zijn handen. Hij klemde ze om een lege mok. De mok die ik de dag ervoor naar Barry had gebracht.

'Hoezo: niet opeens?'

Leo antwoordde niet.

'Weet je iets?'

Nu wreef Leo met één hand over zijn knie, gedachteloos.

Meestal doen we dingen gedachteloos omdat we te veel gedachten hebben.

'Leo?'

'Nee. Ik weet niets. Ik denk gewoon...' Leo stopte met wrijven. 'Ik denk dat je moet willen om te kunnen.'

'Wat bedoel je daar nou weer mee?'

'Wat ik zeg.'

'Wat zeg je dan?'

Met een klap zette Leo de mok op de grond. Hij draaide zich niet naar me toe, bleef richting het vuur praten. 'Ik bedoel, Merel, dat hij er misschien wel geen zin meer in heeft.'

'Wáárin niet?'

Nu zuchtte Leo. Hij moest zich aan me ergeren. En daarom ergerde ik me nu aan hem.

'In dit niet,' zei hij, 'dit alles.'

Leo maakte een weids gebaar, als een makelaar die zijn cliënten voor het eerst de ruime zolderkamer toont. Maar hier, in het donker, was nauwelijks iets te zien. Alleen het vuur en de paar dingen die eromheen lagen: een mat, een stapel vouwblaadjes, een emmer. De rest van de gymzaal was een zwart gat. Waarschijnlijk was juist dát wat Leo met 'dit alles' bedoeld had.

'Ik weet het niet,' zei ik zacht. 'Ik vind het nog steeds niets voor Barry.'

Opnieuw wreef Leo over zijn been, dit keer greep ik zijn hand vast. Ik kneep erin; twee korte kneepjes.

Leo kneep terug. Eén keer.

DAG 84

Vandaag was een rare dag. Hij eindigde raar: met een blauwe plek en drie rode vegen in mijn nek. En hij begon raar: met Leo die me veel te laat wekte.

'Goedemorgen.'

'Hoe laat is het?'

'Halfelf.'

'Zo laat?'

'Ja, het is casual friday. Dus trek je korte broek en loafers maar aan!'

Barry stond al op de gang toen ik mijn lokaal uit kwam. 'Ik was al wakker, kon niet slapen,' mompelde hij zonder dat ik iets gevraagd had.

Ik wreef in mijn ogen, keek om me heen. De dingen voelden vreemd. Alsof ik naar een zoekplaatje keek: *Omcirkel de vijf verschillen.*

Eén: Barry is al wakker. Twee: ...

'Hing die klok gisteren ook al scheef?'

'Ja-haa,' zei Barry, 'neurootje.' Hij knipoogde.

's Middags speelden we poker. Het eerste potje won Barry. Kaylem, de verliezer, zong 'Born to Run' van Bruce Springsteen. Het tweede potje won ik, het leverde me een halve korrel rijst op. Het potje daarna speelden we om een massage.

Ik wist al snel dat ik opnieuw zou winnen; de eerste beurten legde ik een full house en een carré, met de overgebleven kaarten zou ik waarschijnlijk een straight flush kunnen verzamelen. Om niets te laten merken trok ik een pokergezicht: een neutrale blik, die, hoopte ik, ook iets zorgelijks uitstraalde. Zo nu en dan tuitte ik mijn lippen; geveinsde irritatie om de anderen overmoedig te maken.

Barry leek er niet in te trappen. 'Je gaat toch niet wéér winnen, hè,' zei hij met een grijns. Ik haalde mijn schouders op. 'Misschien.'

Leo hapte, zei: 'Ik geloof er niets van', en zette een extra fiche in. Vastberaden duwde hij het plastic rondje naar het midden van de tafel. Voor Leo zijn fiche losliet, wreef hij er een paar keer overheen. Zachtjes, met het topje van zijn wijsvinger, alsof hij een lieveheersbeestje kietelde. Al die tijd keek hij naar mij.

'Ik geloof het ook niet,' zei Barry plotseling. 'Volgens mij heeft Merel kutkaarten.'

Nu schoof ook Barry een fiche over tafel. En de volgende beurt nog één. En nog één.

Dit had ik niet verwacht. Ik dacht dat Barry me doorhad, dat hij begreep dat mijn onrust gespeeld was. Maar hij bleef maar inzetten, legde iedere ronde waardeloze kaartcombinaties: two pair, one pair, no pair.

'Heb je echt niets beters, Barry?'

'Nope, lief.'

Ook Leo speelde slecht. Ik probeerde van zijn gezicht af te lezen hoe zijn kaarten waren. Maar zodra Leo doorhad dat ik naar hem keek, begon hij naar me te glimlachen en wist ik nog niets. Het leek of alleen Kaylem écht zijn best deed.

Of nou ja: Kaylem speelde voorzichtig. Paste een paar keer achter elkaar, zette nauwelijks fiches in. Hij moet hebben geweten dat hij niet zou winnen, maar wilde duidelijk ook niet verliezen. Misschien vindt hij het niet fijn een massage te geven. Of vermoedde hij dat wij het niet fijn vinden een massage van hem te krijgen.

De laatste ronde, waarin we allemaal onze kaarten op tafel legden, trok Kaylem zich terug. Barry legde twee paren, veel te weinig om te winnen: kamikaze.

'Shit!' riep Leo toen hij Barry's kaarten zag. Zijn eigen kaarten waren hoger, maar niet beter dan de straight flush die ik inmiddels had verzameld.

'Shit?' vroeg Kaylem. Hij trok zijn wenkbrauwen op. 'He's the one playing shitty.' Kaylem knikte richting Barry. Die lachte alleen maar: 'Thanks a lot.'

Het leek of Barry het niet erg vond dat hij verloren had. Leo keek daarentegen of hijzelf de verliezer was.

En opnieuw overviel me het gevoel dat ik 's ochtends ook had gehad. Het gevoel dat er iets niet klopte, dat er een volgorde omgedraaid was waardoor de dingen nu niet langer logisch op elkaar aansloten. Je kijkt omlaag en vermoed dat je je sloffen verkeerd om aanhebt. Je trekt ze uit, verwisselt ze. En vervolgens zit je linkerslof rechts.

'Dus wanneer wil je?' vroeg Barry.

'Wat?' antwoordde ik.

'Je massage.'

Ik keek naar Leo. 'Nog één potje?'

'Nee,' zei hij, 'ik ben er wel weer een beetje klaar mee.'

'Knopen,' zei Barry vanavond, 'overal knopen.'

Ik zat achterstevoren op een stoeltje, het rugvlak tegen mijn buik zodat Barry goed bij mijn schouders kon.

'Het zit helemaal vast.'

'Ik ben wat stijf.'

'Hier?'

'Lager.'

'Zo?'

'Daar, ja.'

Met zijn duimen drukte Barry in mijn schouderbladen. 'Het blijft keihard, probeer te ontspannen. Denk maar aan een strand of iets.'

Dat laatste zei Barry licht sarcastisch. Het was ook een cliché. *Een strand of iets*. Blijkbaar dachten mensen ooit wereldwijd aan stranden wanneer ze zich probeerden te ontspannen. Zij het stranden zonder de vervellende ruggen, grote blote tepels of huilende baby's. Stranden waar ze, waarschijnlijk, nooit waren geweest. Wanneer het op ontspanning aankomt wint alles het van eigen ervaring.

Ik deed mijn ogen dicht, concentreerde me op Barry's handen. En dacht aan stranden. Dat wil zeggen: míjn stranden. Mijn stranden zijn snelwegen.

Ik, alleen in mijn auto, glijdend door het donker, langs wegrestaurants en lichtbakken op palen: gele McDonald's-bogen, rode Texacologo's, en honderdduizend lampjes in snoeren langs de weg gelegd. Een voet op het gaspedaal en de lampjes worden gouden strepen, snaren trillend licht. Wollen dobbelstenen dansen, een hondje op mijn dashboard, Dolly Parton uit de radio: *with flaming locks of auburn hair*, nog een keer het gaspedaal, de gouden banen kleuren

blauw, *with ivory skin and eyes of emerald green*, oranje flitsen, daarna paarse, *I cannot compete with you*, truckers zwaaien: Hey how are you? Volume omhoog: *He talks about you in his sleep, there's nothing I can do to keep...* stoplicht, tankstation... Hoe is het nou echt met je? *...from crying when he calls your name*, muntjes, koude koffieautomaten, *Jolene*, Hoe is het nou echt met je? *I had to have this talk with you...*

'Merel!'

Ik opende mijn ogen.

'Wat?'

'Ik vroeg hoe het nou écht met je gaat. De laatste tijd, zeg maar.'

'Wel oké,' zei ik.

'Slaap je goed?'

'Redelijk.'

'En je lijf? Los van de duizend knopen die ik hier voel?'

Ik dacht aan de krampen in mijn maag. 'Prima,' zei ik. 'Het gaat prima.'

Nu begon Barry met de zijkanten van zijn handen op mijn nek te tokkelen. 'Ooooooh,' deed ik, door het getokkel klonk het schokkerig: 'O. o. o. o. o. o.' We lachten, allebei.

'En jij?' vroeg ik. 'Hoe slaap jij de laatste tijd?'

'Goed hoor,' zei Barry. Hij stopte met tokkelen. 'Zeker nu jij er 's nachts niet meer bent, hè.'

Hij zei het veelbetekenend, ik begreep niet wat het betekende.

'Hoezo?'

'O gewoon,' zei Barry. 'Vroeger kwam je toch altijd kletsen?'

'Niet áltijd.'

'Wel vaak.'

Nog steeds wist ik niet zeker waar Barry heen wilde.

'Nu ga je altijd meteen na het eten naar beneden,' ging hij verder. 'Daarom vroeg ik ook hoe het met je gaat, daar heb ik op het moment geen idee van.'

Ah, dacht ik. Dit gesprek kende ik. Ik voerde het vroeger wel eens met vrienden, wanneer ze vonden dat ik ze niet snel genoeg terugbelde of nooit eens zelf een afspraak voorstelde. *Niet genoeg investeerde in de vriendschap.* Maar Barry zie ik iedere dag. Ik vond het dan ook vrij absurd dat ik dit gesprek nu met hém had; dit leek me niet de tijd of plek voor een discussie over de wenselijke invulling van vriendschap.

En daar was hij weer: de linkerslof aan mijn rechtervoet.

Barry kneedde mijn schouders weer. Maar anders dan eerst: sneller, steviger.

Hij vroeg: 'Hoe komt dat, denk je?'

Ik zei niets, Barry vulde het antwoord zelf in.

'Ik denk dat je aandacht iets is verlegd.'

'Hoezo?'

'Kom op.'

'Wat?'

'Naar het lokaal van Leo.'

'O.'

Hij wist het dus. Natuurlijk wist hij het. Misschien wel al die tijd, zoals ik het al die tijd van hem had geweten. Eigenlijk was het ook wel goed de situatie gewoon een keer te bespreken. Dacht ik. Even. Wanneer we maar één optie hebben, maken we onszelf soms wijs dat slechte ideeën goed zijn.

'Ik ben wel eens in Leo's lokaal.'

''s Nachts, bedoel je.'

'Ja.'

'Leuk.'

'Au!'

'Sorry, kneep ik te hard?'

Barry liet mijn schouders los. Ik hoorde hem zijn vingerkootjes knakken; gewrichtsbandjes op elkaar klappen. 'Ik snap het wel, hoor,' zei hij. 'Het enige wat ik je wil meegeven, is dat je moet oppassen.' Weer het geknak.

Ik keek om, zag dat Barry's voorhoofd glom en vroeg me af wat hem meer inspanning kostte: de grondige massage of dit gesprek.

'Oppassen?'

'Dat je niet wordt gekwetst.'

'Nah.'

'Nee, ik meen het: Leo is een goede jongen, maar jij...' Barry keek naar zijn hand, alsof hij een kootje zocht dat hij nog niet geknakt had. 'Ik heb het idee dat jij verliefd op hem bent.'

'Dat idee klopt niet.'

'Kom op,' zei Barry. 'Ik zie toch hoe je naar hem kijkt. Net nog, tijdens het pokeren: je zocht de hele tijd zijn blik.'

'Ja hallo, dat is het spel, hè.'

Was dit het? Was dit waarom Barry zich door Leo had laten verslaan net? Om mij al deze dingen te kunnen vertellen?

'Je felle reactie zegt genoeg,' hoorde ik hem zeggen, en ik voelde dat ik boos werd.

Het overviel me, ik was al heel lang niet boos geweest. Woede kost energie, energie verliezen is niet handig, hier. En dat ik nu tóch boos werd, maakte me nog bozer.

'Het is niet erg,' zei Barry, 'ik snap het wel. Ik denk alleen dat je moet uitkijken, Leo is niet bepaald... trouw.'

'Dat weet ik,' zei ik, afgemeten. 'Hij doet het ook met jou.'

'Ah.'

'En dat vind ik niet erg. Ik ben niet verliefd. En als ik het wel was, vond ik het ook niet erg.'

'Hm.'

Barry geloofde me niet.

Het is lastig iets te geloven wat je je zelf niet kunt voorstellen.

En opeens begreep ik het. Waarom ik voor Barry op een kinderstoeltje zat. Niet omdat hij me een massage wilde geven. Maar omdat hij niet wilde dat Leo me er een gaf.

'Vind jij het erg?'

'Nee,' zei Barry. 'Helemaal niet. Draai je maar weer om, lief.'

Ik zette het stoeltje weer achterstevoren. Barry legde zijn handen nu om mijn hals, vlak onder mijn oren.

'Ik vroeg me alleen af...' zei hij, 'hoe vaak, zeg maar...'

Zijn handen gleden langs mijn nek omlaag; de palmen van een pottenbakker om de hals van een draaiende vaas. Ik kende deze massagetechniek niet.

'Wekelijks?' vroeg Barry.

'Mwa.'

'Vaker?'

De handen gingen langs mijn nek omhoog nu.

'Ja.'

En weer omlaag.

'Maar je ligt bijna iedere ochtend in je eigen lokaal.'

Handen gleden omhoog.

'Bespioneer je me of zo?'
En omlaag.
'Nee hoor, ik ben gewoon wel eens eerder wakker dan jij.'
En terwijl Barry's handen weer omhooggingen, zag ik in wat ik vanochtend in het zoekplaatje had gemist.
Eén: Barry is al wakker. Twee: zijn eigen mat is al de hele ochtend leeg. Drie: Leo was de afgelopen uren niet alleen.
'Ik was vannacht nog bij hem,' zei ik vlug.
Meteen ging Barry harder wrijven. Ik begon het warm te krijgen, Barry's handen bewogen steeds sneller, mijn nek werd gloeiend heet nu, maar ik dacht aan vannacht, aan wat er allemaal gebeurd kon zijn nadat ik Leo's lokaal verlaten had.
'Iedere nacht,' zei ik.
'Wat?'
'Ik slaap iedere nacht bij hem.'
Barry stopte met wrijven.
Zijn handen lagen stil om mijn nek, geen van beiden zeiden we iets. Ik staarde naar een op en neer hoppend wijzertje. 'Je klok staat stil,' fluisterde ik uiteindelijk.
Toen begon Barry te knijpen.
'Hé!' riep ik.
Maar Barry leek me niet te horen. Hij kneep en bleef knijpen, ik voelde dat ik moest hoesten, maar er kwam alleen gepiep, zwarte vlekjes voor mijn ogen.
'Bar... Barry...'
Mijn achterhoofd tintelde, de zwarte vlekjes werden dikke wolken: ik zag nu niets meer, voelde alleen nog de handen van Barry, zijn vingers in mijn nek, nagels in mijn vel, hoe zijn greep verstevigde. En daar verschenen ze weer. De snelwegen.

De wegrestaurants, de logo's, de gouden randen, en, in de verte, rijen rode lampjes. Ze knipperden, de lampjes; ze knipperden als kapotte stoplichten en mijn stuur blokkeerde maar de wielen bleven draaien, claxons klonken, de gouden banen veranderden in lantaarnpalen, palen die steeds dichterbij kwamen, palen die ik niet mocht raken. Mijn voet gleed van het gaspedaal, mijn elleboog stootte naar achteren. En raakte Barry precies in zijn maag.

'Aaaah,' kreunde hij.

Ik greep naar mijn nek, het brandde. 'Jezus, Barry.'

'Shit,' hoorde ik achter me. 'Fuck.'

Voorzichtig draaide ik me om.

Barry zat op de grond, staarde wezenloos omlaag. Als een kind dat in zijn eentje een puzzel maakt en niet snapt waarom de laatste overgebleven stukjes niet in elkaar passen.

'Bar?'

Hij bleef naar de grond staren. Ik gleed van het stoeltje en kwam naast hem zitten.

'Je maakt me bang, Barry. Je doet raar.'

Barry knikte langzaam. Eerder om iets wat hij zelf bedacht dan om wat ik gezegd had, leek het. Met rode ogen staarde hij me aan. Daarna strekte hij traag zijn arm, zijn wijsvinger op mijn borst gericht. Verzoening, dacht ik: verzoening bij apen, alleen de gekrulde lippen ontbreken.

'Sorry, Merel. Het spijt me. Echt.'

Zijn vingers volgden mijn nek, streken voorzichtig door mijn haar. Stopten een dorre lok achter mijn oren.

'Sorry,' fluisterde Barry opnieuw.

Hij snoof, slikte, sloeg een arm om me heen en drukte zijn

gezicht tegen het mijne. Zijn snot plakte koud tegen mijn wang terwijl hij fluisterde: 'Het is ook gewoon zo'n vreemde dag vandaag.'

DAG 129

'Goedemorgen schoonheid!'

'Is de post al geweest?'

'Die komt niet, het is zondag.'

'Ah.'

'Verwacht je wat?'

'Een brief van Barry, over wanneer zijn vliegtuig aankomt.'

'Niet gezien. Morgen misschien?'

'Wie weet. Ik hoop maar dat de postbode sneeuwbanden heeft.'

DAG 99

Barry is Mickey Mouse. Híj was het, al die tijd. Het gebeurde voor mijn ogen en ik snap niet hoe ik het heb kunnen missen. Mijn lokaal heeft een systeemplafond, het is wit met grijze stippen. Ze hebben verschillende groottes, de stippen, en ze lijken willekeurig verspreid. Op de plafondplaat recht boven mijn mat bijvoorbeeld, raken drie stippen elkaar; één grote stip met twee kleintjes erbovenop; één hoofd met twee ronde oren: het Mickey Mouse-logo. Waarschijnlijk het product van een algoritme, bedacht om willekeur te simuleren. Gesimuleerde willekeur is geen willekeur, al zal het logo niet bewust op de plafondplaat zijn gespoten. Waar het om gaat: wekenlang heb ik iedere ochtend naar die stippen gestaard. Maar op de vijftigste dag zag ik pas dat ze het hoofd van Mickey Mouse vormen. Zo is het dus ook met Barry. Ik denk dat ik weet wat er aan de hand is, en nu ik dat eenmaal zie snap ik niet dat ik het ooit níét heb kunnen zien. Maar dat had ik al verteld, geloof ik? Sorry, ik schrijf voordat ik denk nu, dat moet andersom, anders snap jij het niet. Maar mijn gedachten zijn op dit moment mieren: ze lijken te krioelen maar stevenen wel degelijk op één helder doel af, ja, alles wat ik denk ondersteunt dit inzicht. Barry is Mickey.

Orde scheppen, ik zal orde scheppen. Alles op een rijtje zetten, zodat ik het jou kan uitleggen.

Goed. Zoals ik je eerder vertelde, waren we hier ooit met zijn zevenen. In die tijd, de dagen na de knal, vond ik een medicijnkokertje in mijn prullenbak. Er had Halopax in gezeten. Dat is iets wat mensen in de oude situatie slikten wanneer ze dingen voelden of zagen die ze niet wilden voelen of zien. Soms waren die dingen er ook echt, soms ook niet. Hoe dan ook, wanneer iemand stopte met die pillen veranderde hij in iemand die te snel of te langzaam dacht, of iemand die heel blij en dan weer heel somber was; sowieso iemand die hij niet wilde zijn, anders was hij nooit aan de pillen begonnen. En is iemand niet wie hij wil zijn, dan kan hij verdrietig worden. Of boos. Of allebei. Toen we een tweede kokertje vonden, vermoedden we dat de eigenaar een voorraad had gehad, waar hij of zij nu doorheen was. Ik geloofde dat die eigenaar Natalie was. Want Natalie trok zich terug, huilde steeds vaker, klaagde, had het over dingen die anderen niet zagen. En besloot na vijfenvijftig dagen Joeri de mist in te dragen. Allemaal vreemd gedrag, dat past bij iemand die niet normaal functioneert zonder medicatie. Tenminste, dat zei Barry. Ik heb er een lijstje van gemaakt in Melissa's agenda:

– Barry was de eerste die zei dat de pillen van Natalie konden zijn (dag 22)
– Barry geloofde niet dat ze van Kaylem waren (dag 22)
– Barry zei dat Joeri het tweede kokertje van Natalie gekregen moest hebben (dag 53)
– Barry zei dat Natalie 's nachts wartaal had uitgeslagen (dag 53), en dat ze loog dat hij met haar gepraat had (dag 54)

Ik geloofde Barry. Omdat ik geloofde dat hij het zelf geloofde. Maar nu denk ik iets anders.

Hij moet een bescheiden voorraad hebben gehad, die een paar weken na het vertrek van Natalie en Kaspar opgeraakt is. Dat is de periode waarin hij raar ging doen. Uitzinnig energiek rond mijn verjaardag, de dagen daarna kribbig en kortaf, en extreem wispelturig tijdens de laatste massage, de eerste en enige keer dat ik bang voor hem was. Dat was op dag vierentachtig. Vlak daarna lag hij opeens hele dagen op zijn lerarentafel.

Ik moet het hem vragen, weten of het waar is.

Leo snapt het niet. 'Ben je nou nog steeds met die pillen bezig?' zei die. En: 'Of ze van Barry zijn of niet, verandert niets aan de situatie.'

'Wel,' zei ik, 'dat doet het wel.'

We maakten onze dagelijkse looppronde, onder aan de trap bleef Leo staan. 'Het verandert iets aan jouw situatie ja. Jij krijgt antwoord op je vraag. Maar waarom wil je dingen weten waarvan het niet uitmaakt of je ze weet?'

'Wat kan het jou schelen?'

'Barry wil hier weg, Merel.' Leo knikte kort richting de trap, naar de tweede verdieping, waar Barry waarschijnlijk nog altijd onder het rode laken lag, de deur van zijn lokaal dicht.

'Maar misschien wil hij niet écht weg!' zei ik. 'Denkt hij dat alleen, omdat hij zijn pillen niet heeft.'

Leo greep de leuning en kneep. Misschien bang dat hij ergens anders in zou knijpen als hij dat niet deed. 'Zijn de gedachten die iemand zónder medicatie heeft niet júíst echt, Merel?'

Ik keek naar Leo's handen. Ze ontspanden, witte knokkels kleurden rood. 'Dat klonk als iets wat jíj had kunnen zeggen,' fluisterde Leo.

Ik knikte langzaam, hoorde Leo sorry mompelen en liet hem zijn handen op mijn heupen leggen. 'Ik meen het,' zei hij. 'Het spijt me. Maar soms snap ik je gewoon niet.'

Ik zei nog steeds niets, dacht na over wat Leo gezegd had. Misschien veranderde Barry confronteren inderdaad alleen mijn situatie. Maar dat leek me niet per se een reden om het te laten.

'Ga mee,' zei Leo, 'vuur maken.'

DAG 100

De brief zat op zijn deur met plakband. Het voorblad van *De gebroeders Leeuwenhart*, dubbelgevouwen, mijn naam erop. Ik las het meteen, op de gang. En laat het jou nu ook maar lezen:

Lieve Merel

Ik weet niet of je nog langskomt maar ik denk het wel, want tot nu toe kwam je steeds, ook al ben ik vreselijk tegen je en zeg ik steeds niets. Echt, ik wil dat je weet: ik vind het heel lief wat jij nu voor me doet. Echt fokking lief Merel. Het hoeft alleen niet. Tegen mezelf vind ik het makkelijk om nee te zeggen. Maar tegen jou niet. Daarom komt het er steeds niet uit, daarom zeg ik steeds niets.
Maar gisteren stond je hier opeens met allemaal vragen. Ik heb erover nagedacht. En ik wil niet dat je dingen over me denkt die niet waar zijn. Daarom maar zo, met deze brief.
Je vroeg weer wat er is. Waarom ik van de ene op de andere dag hier lig wilde je weten. Als een gek, dat zie ik ook wel. Maar we zitten gewoon te wachten Merel. Te wachten tot het voorbij is. Ze komen ons niet halen, er is daarbuiten niets meer. Dat weten we allemaal toch; de roze olifant in de kamer. En jullie spelen potjes poker en lopen rondjes om het wachten draaglijk te maken. Maar wat het wachten voor mij draaglijk maakte, is er nu niet meer. Het

is er zelfs nooit geweest. Niet écht tenminste. Ook al geloofde ik even, heel even, dat het er misschien wel was. Ik was een idioot, een IDIOOT *Merel. En dat jullie dat nu weten; om die gedachte voel ik me nu het best met een deken over mijn hoofd. Zodat niemand mij kan zien en zodat ik niemand hoef te zien. Want dat lukt me niet. En begrijp me niet verkeerd, ik gun het je. Ik bedoel, als ik het niet heb, laat tenminste één van ons het hebben. En ik geef fokking veel om jou dat weet je hè; zonder jou had ik het waarschijnlijk überhaupt niet zo lang volgehouden. Maar als ik je nu zie ga ik je haten en dat wil ik niet. Ik wil alleen nog dat het stopt. Je hoeft dus niets meer te komen brengen. Echt niet.*
En dan je andere vraag (waarvan je misschien dacht dat het een antwoord op je eerste vraag was?), die kokertjes (ben je daar nog steeds mee bezig?!): die waren niet van mij. Daar zou ik nooit tegen jou over liegen. Stel je voor, ik wil echt niet dat je dat denkt. Al die tijd, jij en ik: in hetzelfde team lief. Hetzelfde team. Tot nu.

Honderd kussen. Ik hou van jou oké?

B.

Zodra Kaylem naar bed was, gaf ik Leo de brief. Hij las hem in het flauwe licht van de laatste vlammen, de letters dicht op zijn gezicht.

Daarna zweeg hij, dacht na. Niet over mijn vraag; ik voelde dat hij het antwoord wist. Nee, hij zat te overwegen of hij mij dat antwoord zou geven.

'Hier,' zei ik, en weer wees ik op die ene zin: *En dat jullie dat nu weten.*

'Wat betekent dit? Wat weten we?'

Leo schudde zijn hoofd.

'Kom op,' zei ik. 'Wat bedoelt Barry? Ik zie toch dat je het weet!'

'Ja,' zei Leo nu, 'ik heb wel een idee.'

'Zeg het dan!'

'Sorry. Dat kan niet.'

'Hebben jullie gepraat?'

Leo zuchtte. 'Nee.'

'Hoe weet je het dan?'

Leo zuchtte opnieuw, trok een vouwblaadje van de stapel en maakte er een prop van. Met een boogje gooide hij hem in het vuur, meer om de handeling dan om het effect: de prop vatte geen vlam, het vuur was al aan het smeulen.

'Zeg het dan!'

Leo stond op, liep naar het uiteinde van de bank.

'Oké...' zei hij zonder om te kijken. 'Er was al eerder een brief. Aan mij, van Barry.'

We hadden het de afgelopen dagen zó vaak over Barry gehad, uren gespeculeerd over wat er met hem aan de hand was.

'En dan vertel je niets over die brief?'

'Het was een privébrief,' zei Leo. 'En meer zeg ik niet, dat vind ik niet fair tegenover Barry.' Leo bukte. Tilde de emmer op, doofde het vuur. Het siste zachtjes. De rook zagen we niet, maar we wisten dat als we bleven zitten onze ogen zouden gaan prikken. Zwijgend liepen we naar onze lokalen.

'Pak die brief,' zei ik toen we voor Leo's lokaal stonden.

'Nee,' zei Leo. Hij opende zijn deur, ging naar binnen. Ik bleef in de deuropening staan.

'Ga je mee?'

Hij had niet gelogen, hij had slechts iets verzwegen. Ik

begreep alleen niet waarom. 'Privé' leek me geen argument wanneer iemand heeft besloten te stoppen met eten. Privé is een luxe. Luxe laat zich niet met zaken van leven of dood verenigen. En opeens voelde ik me heel, heel ver verwijderd van de man die vlak voor me stond.

'Kom,' hoorde ik Leo zeggen, 'kom.'

Een hand om mijn middel, een arm onder mijn been. Leo droeg me over de drempel heen.

DAG 101

Dit is hoe ik het had uitgerekend: hij zou zich uitkleden (10 seconden), onder de koude stralen staan (2 minuten), afdrogen (1 minuut), daadwerkelijk droog worden (1 minuut), aankleden (10 seconden), en terug naar het lokaal lopen (40 seconden). Ik had dus vijf minuten, in totaal.

Zes minuten voor drie 's middags ging ik Leo's lokaal binnen. Ik keek eerst in de lade van de lerarentafel. Daar bewaart Leo zijn rijbewijs, portemonnee, sleutels, telefoon; de waardevolle zaken van de oude situatie. Ik klapte de portemonnee open, bekeek de pasfoto achter het plastic vliesje. Leo als puber: ingevallen wangen, vettige stekeltjes, zijn voorhoofd rood van de puisten. 'Daar kijk ik naar als ik me niet goed voel over mezelf,' vertelde Leo me ooit. Ik klapte de portemonnee dicht, wat ik zocht zat er niet in.

Vier minuten voor drie trok ik de laatjes van de andere tafeltjes open. Wéér die eeuwige schriftjes, houten vulpennen, plastic liniaaltjes. Zij het niet langer netjes op en naast elkaar gestapeld, maar door elkaar gehusseld; overhoopgehaald tijdens tochten waarop we andere dingen zochten. Na het zesde laatje gaf ik het op. Dit waren plekken waar oude dingen lagen, geen plekken om nieuwe dingen in te leggen.

Drie minuten voor drie: nog twee minuten voor Leo terug

zou kunnen komen. Opnieuw keek ik het lokaal rond. Gordijnen, lerarentafel, lagere tafeltjes, nog lagere stoeltjes, de mat, een tikkende klok: twee voor drie 's middags.

Eén minuut voor drie bedacht ik: onder Leo's kussen misschien. Dat kussen was ooit de grootste pop uit de kleuterklas, het hoofd en de ledematen trok Leo eraf, die waren te hard. Er klonk gestommel op de gang. Vlug tilde ik de poppenromp op: geen brief.

Om drie uur ging de deurklink omlaag. Ik was te laat. Leo kwam binnen, hij zou me vragen wat ik aan het doen was. Ik zat nu op mijn knieën, hoorde de deur al opengaan, dacht na. En tilde toen vlug de bovenhoek van de mat op. Drie vouwblaadjes, netjes aan elkaar geniet. Ik propte ze in mijn vestzak. 'Hé,' zei Leo één minuut over drie. 'Hé,' zei ik, 'ik zocht je.'

Leo's natte haar plakte tegen zijn slapen, kippenvel bedekte zijn bovenarmen. Maar hij lachte.

'Dan heb je me gevonden.'

Ik knikte. 'Ja. Hoera.'

Leo liep naar me toe. Legde een hand in mijn nek, woelde zachtjes door mijn haar. Ik duwde mijn bekken tegen het zijne aan.

'Brrr,' zei ik, 'je bent koud hé.'

'Ja. Die handdoek is ook niet meer wat hij geweest is.'

Leo schudde nu zijn hoofd, als een natte hond; de druppels uit zijn haren spatten in mijn gezicht.

'Hou op,' zei ik, 'ik moet nog naar de zaak vandaag.'

'Het is weekend.'

'Weet ik, maar ik heb een deurpasje. Ik moet nog wat kopieën maken.'

Met zijn duimen veegde Leo mijn wangen droog. Hij boog voorover, onze lippen raakten elkaar. Even zoog ik op het puntje van zijn tong. Daarna draaide ik me om, stak mijn arm naar achter. En wachtte tot Leo mijn hand vastpakte.

Zo trok ik hem de mat op. En even vergat ik wat er niet meer onder lag.

Geloof me: het was anders gegaan als ik had geweten wat dat was.

Leo,

Oké: versie 3. Boven de eerste stond Hey Leo, maar dat leek me een absurde aanhef. De tweede begon met 'ik weet niet hoe ik moet beginnen', en dat vond ik opeens een kutcliché. En nu ik dit schrijf vind ik dit begin eigenlijk ook geen recht doen aan wat ik wil zeggen, maar nu schrijf ik maar gewoon door anders is het zonde van de vouwblaadjes. Ze zijn bijna op, en straks moeten we nog Karlsson van het dak verbranden. Dat wil ik niet op mijn geweten hebben. Tot zover de (corny) inleiding.
Oké, waarom schrijf ik dit opeens? Gisteren sprak ik Merel. Over jij en ik, en over jij en haar, zeg maar. Dat hadden we eigenlijk nog nooit gedaan. En nu we dat wel deden kon ik haar opeens niet meer loslaten. Ik heb gewoon bijna haar keel dichtgeknepen (ik weet niet of ze je dat verteld heeft?). Ik schaam me dood, voel me er echt vreselijk over; want wat de fuck echt!? Ik weet nog steeds niet wat er nou precies gebeurde. Of misschien wel een beetje, of nou ja: het heeft me aan het denken gezet.
Misschien gaat het toch niet zo goed met me. Ik dacht dat ik oké was, dat ik het allemaal wel trok. Jullie lijken het ook zo goed te trekken, dit: alles. Daardoor geloofde ik misschien dat ik het ook kon. Maar dat ik dus zomaar opeens zo kan doorslaan (ik weet er even geen beter woord voor): dat betekent iets. En ik weet ook eigenlijk wel wát. Ik weet het de hele tijd al, het zit in mijn hoofd, als een verdieping waar ik nooit kom omdat ik bang ben dat dan het hele huis instort. Sorry, nu klink ik vast heel vaag (jezus dit begint als een puberbrief te klinken) (sorry daarvoor) maar ik probeer gewoon op te schrijven wat ik voel en het komt er een beetje belachelijk uit allemaal.
Gisterochtend, weet je nog wat ik toen zei? Dat ik Jeroen zo mis, me

iedere dag afvraag of hij nog leeft, en waar hij dan is, en wat hij aan het doen is, en of hij mij ook mist. Nou dat was dus allemaal bullshit. Net zoveel bullshit als woensdag, toen ik zei dat je vals zong toen je met Kaylem meedeed. En oh: die ene keer in de douche, weet je dat nog: toen jij vroeg of je goed aftrok, en ik zei: 'mwa.' Onzin, de beste handjob die ik ooit heb gehad.

Ik lieg tegen je Leo. En ik weet waar het begon. Die ene keer in mijn lokaal, toen de knoop van je broek sprong, en jij die aan mij gaf: 'hou maar' (waarom zei je dat?). Sindsdien lieg ik tegen je. De hele tijd. Omdat ik bang ben dat ik zwakker ben dan jij. Misschien is zwakker het juiste woord niet, maar wat ik bedoel: liefde is een wedstrijd en degene die het meest voelt verliest. (Altijd.)

Daar. Ik heb het woord gebruikt. Liefde. Ik zeg het zonder sentimenteel te (willen) doen, ik breng het gewoon als feit. Ik hou van jou Leo. Je bent de fokking hele tijd in mijn hoofd.

Ik word wakker en vraag me af hoe jij geslapen hebt. Ik kijk in de spiegel en wil weten wat jij ziet (als je mij ziet). Lees ik een boek, dan zou ik dat het liefst hardop doen zodat jij het ook kunt horen. Met pokeren wil ik je in mijn kaarten laten kijken, tijdens het eten stel ik me voor hoe ik mijn rijst in jouw mok laat glijden. Ik heb het niet nodig, dat beetje rijst. Ik voel geen honger, ik voel alleen maar jou. Vooral wanneer we níét samen zijn.

We moeten elkaar ruimte geven, niet te veel op elkaars lip zitten, dat soort dingen. Maar wanneer ik boven ben en jij beneden, dan kan ik opeens niets. Niet lezen, niet slapen, want wat jij die dag gezegd hebt blijft zich in mijn hoofd herhalen, mét de dingen die jouw woorden zouden kunnen betekenen:

'Je begint in die broek op een hiphopper te lijken' (vind je dat stoer of lelijk?), 'Ik ga zo even douchen denk ik' (wil je dat ik meega?), 'Ik ben echt zo blij dat we hier samen zitten' (samen met ons? samen

met mij?), 'Hoe heb jij geslapen vannacht?' (wil je weten of ik aan jou heb gedacht?). En heb ik mezelf weer eens gek gedacht, ga ik in het lege lokaal liggen. Mijn oor op het zeil; het ziet er niet uit hoor, echt niet. Maar ik moet dan gewoon weten wat jij doet. Als ik Merel hoor praten, ben jij bij haar. Hoor ik Merel stommelen, ben jij waarschijnlijk alleen. Aan het lezen, of aan het sporten. En misschien ga je daarna snel douchen. En moet ik dat ook doen. Sta ik boven aan de trap te twijfelen, me een idioot te voelen.
En dat, dat Leo, is dus waarom ik tegen je lieg. En waarom ik stiekem hoop (hoopte) dat jij ook tegen mij loog. Niet met wat je zei, maar met wat je achterhield. Kan iets verzwijgen liegen zijn? Hoe dan ook, ik hoopte dat je dat deed. Dat je, wanneer je stil opstond of zwijgend je shirt aantrok, wél van alles dacht. En dat die gedachten op de mijne leken. En dat je ze niet wilde uitspreken, om dezelfde reden dat ik ze niet wilde uitspreken.
Nou wist/dacht ik wel dat mijn hoop waarschijnlijk ongegrond was. Dat ik de wedstrijd eigenlijk al verloren had. En dat vond ik prima. Omdat ik toen nog niet vermoedde dat er een andere winnaar kon zijn dan jij. (Theatra-haal, ja, sorry, ik schrijf maar door, alles even in één keer mijn kop uit oké?)
Maar sinds gisteren, mijn gesprek met Merel, word ik misselijk wanneer ik je zie, of haar zie: jullie zie. Omdat ik nu vermoed dat jij wel degelijk voelt wat ik voel. Zij het niet voor mij. En als ik gelijk heb, dan wil ik dat het stopt; alles wat er is tussen jou en mij. Wat dat alles ook mag zijn. Want ik zou niet met jou kunnen (willen) zijn in de wetenschap dat je aan háár denkt terwijl ik je pijp. En echt, ik weet hoe dat voor jou moet zijn: ik heb vaak genoeg aan Garrett Hedlund gedacht terwijl ik met een of andere random jongen bezig was. Maar die random jongen, die wil ík niet zijn. Dat kun je trots noemen. Maar ik wil me gewoon geen mongool voelen.

Dus, lang verhaal (laaaaang verhaal) kort, dit is wat ik je vraag: heb ik gelijk, hou jij van haar, niet van mij, hou deze brief dan bij je. Je hoeft me verder niets te zeggen; zo is het voor iedereen het minst pijnlijk. Alles blijft zoals het is, behalve dat ik je 's nachts (en overdag) niet meer zal opzoeken, voor, nou ja; dát. En dan hoop ik maar dat je vanzelf uit m'n hoofd gaat.
En mocht ik er toch naast zitten (wat ik niet denk hoor) (maar toch), en ik zie de dingen verkeerd, en jij liegt ook tegen mij, schuif dan deze brief onder mijn deur door. Dan hoeven we verder ook niets te benoemen of zo. Maar dan weet ik gewoon dat mijn angst onterecht was. (Fok ik zou daar blij mee zijn.) (Maar nogmaals: ik denk het heus niet.)
En sowieso: no hard feelings. Jij kan nergens iets aan doen, iemand (een schrijver) schreef ooit: gevoelens zijn nooit hypocriet. Ik vergeef je alles (fokking softie).

En nu hou ik echt op. Dit is echt zonde van de vouwblaadjes.

Barry

PS: Zou je dit (alsjeblieft) niet aan Merel willen laten zien?

DAG 102

Goed opletten nu. Ik ga je iets uitleggen en het is belangrijk, misschien wel het enige wat je echt moet weten. Het gaat om een verhaal. Een verhaal dat we elkaar in de oude situatie vaak vertelden, ik dacht eigenlijk dat het niet meer bestond, maar nu blijkt dat sommigen het zijn blijven geloven, denk ik dat je mijn uitleg nodig hebt. Goed, hier gaan we.

Dit is wat de mensen jaren aan elkaar doorgaven:

Er was eens: jouw geboorte. Ook wel het startschot voor de queeste; de zoektocht naar de enige echte. Je weet op dat moment nog niet wie dat is en waar je hem zult vinden, maar twee dingen zijn zeker: je zult van hem houden en je zult er goede seks mee hebben. Nu kan de zoektocht naar de echte even duren. Dat is niet erg. Het is goed om seks met anderen te hebben, daardoor weet je wat je mist en hoef je dat niet te missen wanneer de queeste naar de echte is voltooid. Duurt de zoektocht echter tot na je dertigste, is het geoorloofd om foto's van jezelf op internet te zetten en uren achter elkaar te staan op plekken waar ze bier verkopen aan anderen met dezelfde queeste. En neemt iemand daar de woorden klik of vonk in de mond, en hoor je jezelf deze woorden óók tegen hem zeggen, dan is het tijd om na te gaan of je tegenover de echte staat. Dat kan door drie dingen na te gaan, de belang-

rijkste criteria binnen de queeste naar de echte. Eén: je bent verliefd op hem. Twee: hij is verliefd op jou. Drie: jullie voelen exact evenveel voor elkaar, ja, jullie liefde is twee pakketjes die de weegschaal precies in balans brengen. Vermoed je dat dit het geval is, dan is het tijd om stappen te zetten.

Eerst ga je samen dingen doen die je in je eentje nooit deed: varen, een cocktail drinken op een hoog gebouw, buiten blijven zitten ook al is het eigenlijk te koud. Daarna ga je dingen samendoen die je ooit in je eentje deed: eten, televisie kijken, in bed liggen, slapen. Om dat laatste makkelijker te maken kun je het beste in dezelfde ruimte gaan wonen en samen zaken aanschaffen: een fornuis om voor elkaar op te koken, een hond om om de beurt uit te laten, kasten waar al jullie boeken in passen, en misschien krijgen jullie ook een kind om te voeden met eten dat is betaald van een gezamenlijke rekening.

Nu kan het zijn dat je er, na maanden of jaren samen, achterkomt dat de echte niet de échte echte was: omdat je niet meer van hem houdt of hij niet meer van jou. In dat geval zijn de voorwaarden geschonden en heeft het geen zin om de dingen die je nu samendoet samen te blijven doen, dus verdeel je de zaken die jullie hebben aangeschaft en ga je opnieuw op zoek, naar de echte om het volgende stuk van je leven mee te delen. Of dat wel de échte echte is, weet je nooit helemaal zeker, want de echte echte houdt van je tot je dood: een gebeurtenis die je zelf niet meemaakt.

Dat was het verhaal zoals het bestond in de oude situatie.

Nu waren er ook variaties op: sommigen geloofden in meerdere echtes, anderen kregen geen kinderen, kozen een echte van hetzelfde geslacht, wilden niet samenwonen

of gooiden hun boeken weg in plaats van grotere kasten te kopen. Maar hoe verschillend de vertellingen ook waren, ze hadden allemaal dezelfde basis: de queeste is noodzakelijk, wederzijdse liefde het hoogst haalbare en verliefdheid een zuivere motivatie.

Goed. Dit is wat ik wil dat je nu doet: lees het verhaal hierboven nog een paar keer over en sla het op, ja, sla het héél goed op zodat je het herkent wanneer je het tegenkomt. En wanneer dat gebeurt, houd dan halt, draai je om, en denk aan wat ik je nu zeg: het verhaal is niet waar. We vertelden het alleen omdat we niet wisten wat wel waar was. En om vreemd gedrag normaal te doen lijken, om anderen en onszelf te begrijpen. Maar begrijpen is jezelf ervan overtuigen dat je weet hoe iets in elkaar zit. Wie zegt dat hij begrijpt, is blind voor het feit dat hij het verhaal zelf heeft gemaakt. Ik beweer dus niet dat ik begrijp wat liefde dan wél is, maar het lijkt waarschijnlijk op iets als dit:

Je ziet een ander, in je brein komen neurotransmitters vrij. Vind je die ander bijzonder aantrekkelijk, aardig of geil, dan zullen de bewuste neurotransmitters waarschijnlijk fenylethylamine en noradrenaline zijn. Dat voelt fijn. Vindt de ander jou op zijn beurt ook bijzonder aantrekkelijk, aardig of geil, dan zal hij geneigd zijn je aan te raken, waardoor jouw brein nog meer neurotransmitters zal aanmaken en jij de ander ook zal aanraken, waardoor zijn brein nog meer neurotransmitters gaat maken tot jullie er allebei aan verslaafd zijn en daarom zo vaak mogelijk samen zijn om elkaar zo vaak mogelijk aan te kunnen raken of, nog beter,

regelmatig in elkaar te verdwijnen. Alleen, nu jullie allebei aan de fenylethylamine en noradrenaline gewend zijn, is er steeds meer van nodig om er blij van te raken. En na maximaal zeven jaar is de drempelwaarde bereikt en worden de stofjes niet meer aangemaakt. Misschien is er tegen die tijd een kind, een garantie voor het voortbestaan van je achternaam, de enige functie van verliefdheid; het enige concrete resultaat.

Ja, dat is wat er ongeveer aan de hand was, maar de mensen geloofden het niet want het voelt anders.

De transmitters zijn krachtig, stimuleren door wat niet stimuleert te blokkeren, rechtsboven in je hersenen, de plek waar wiet werkt en wijn ingrijpt, zij het met tijdelijk effect en een afgebakende kater, maar dat wat we liefde noemen is niet afgebakend en verliefdheid is geen zuivere motivatie, de noodzaak bij de echte te zijn slechts een teken van verslaving: het was en is niet echt lief, het is een kopje koffie, even alert maar dat blijf je niet, met pillen op mocht je niet rijden, met alcohol moest je voorzichtig zijn, terwijl, fenylethylamine, noradrenaline, dopamine, oxytocine, die veroorzaken een veel hogere high, kleuren je halve brein blauw in de hersenscanner, als regenwolken op de buienradar, je ziet niet meer wat eronder zit – welke herinneringen, gedachten, handelingen, plaatsen – en als de wolken eenmaal zijn verdwenen, heb je nog steeds geen heldere hemel, want dan heb je alleen maar leegte, een dip aan de high evenredig, dat is wat het leven was en volgens sommigen nog steeds is: verlangen naar verlangen, zoeken naar de high die altijd eindigt in een dip die we moeten bestrijden met de high die altijd eindigt in een dip die we moeten bestrijden en als dat niet lukt, omdat

de stofjes simpelweg uitgewerkt zijn, noemen we onszelf ongelukkig omdat we gefaald hebben het verhaal waar te maken, het verhaal waarvan ik je probeer uit te leggen dat het niet waar is, ook al denk je dat wel, voel je het zelfs, ja, je voelt het verhaal maar dat moet je niet doen, ik weet niet of je me gelooft nu want ik ben echt heel erg moe, echt heel erg moe, maar misschien kan ik juist daarom niet stoppen nu, stoppen vergt actie, doorgaan niet, dus probeer ik het nog één keer, één laatste waarschuwing: het verhaal dat ze liefde noemen is gevaarlijk.

Het heeft ertoe geleid dat mijn beste vriend nu niet meer praat. Dat hij op een tafel ligt, ik ernaast zit. En me niet kan voorstellen dat ik ooit nog op zal staan.

DAG 103

Zes uur, voor de derde keer volgens mij. De tijd gaat snel en langzaam tegelijk: ik knipper met mijn ogen en de kleine wijzer staat een cijfer hoger, ik staar uren naar het laken en het is vier minuten later. Vierentwintig uur zijn er ten minste verstreken, want er staan twee bekers en ik heb ze allebei leeggegeten. De eerste gebracht door Leo, de tweede door Kaylem. Alleen Kaylem heb ik aangekeken.

Zes uur en het is alsof ik op zee zit. We gaan vooruit maar het uitzicht verandert niet: het plafond ligt er strak bij, het rode laken deint. Soms zijn de golven even hoger. Dan is Barry zwaarder gaan ademen en concentreer ik me op de haren die onder het laken vandaan komen. En soms stopt het deinen helemaal. Dat schrijf ik op in Melissa's agenda. Hoe laat. Hoelang. Ik tel er steeds een seconde bij op: de seconde waarin ik besefte dat de ademhaling weer was gestokt.

19.34 – 4 seconden stil.

21.13 – 5 seconden stil.

21.20 – 4 seconden stil.

Ik weet dat mijn notities niets uithalen, maar ik moet ze maken. Mensen legden bestek recht, mensen stoften nooit gebruikte vazen af, mensen bekeken feestfoto's van vreemden; ik maak aantekeningen. Want ik let op. En verder lees ik voor. Dingen waarvan ik denk dat Barry ze wil horen.

Het huis staat in brand, Jonathan Leeuwenhart neemt Kruimel op zijn rug en springt zo Nangijala in. Ronja schiet een everzwijn en deelt het alleen met Birk, Michiel snijdt houten poppetjes voor Ida, het regent maar dat houdt Karlsson niet tegen: hij spreidt zijn armen en vliegt het dak af. Pippi reist naar Taka Tuka over zeeën van rood laken, een jaar later: de gebroeders Leeuwenhart bij een ravijn, ze springen, ze kunnen niet anders, Katla heeft gebeten, Jonathan is verlamd, er zijn wilden op Pippi's eiland.

Ik lees langzaam, mijn stem klinkt rustig, kalm, constant. Maar soms hoor ik mezelf opeens niet meer. Omdat ik niet heb geluisterd of omdat ik niet meer voorlees: een van de twee, ik weet nooit welke.

22.34 – 5 seconden stil.

En soms ben ik opeens tien bladzijden verder, zonder te weten wat er zich tussen zeventig en tachtig heeft afgespeeld. En ook, steeds vaker, vormen de letters dingen die eerder zijn geweest. De dingen die Leo gezegd heeft.

Kruimel rent, het regent bloesemblaadjes, Leo schreeuwt dat het te laat is. 'Ik ga het bos in,' zegt Ronja tegen haar vader. 'Dat is egoïstisch,' roept Leo haar na, 'en de sneeuw is gevaarlijk!' Dan grijpt Leo Karlssons enkels om hem als een anker binnen te halen, en gooit Pippi haar paard naar Kaylem omdat hij stiekem haar dagboek heeft gelezen.

23.06 – 6 seconden stil.

Hij schreeuwde. Ik schreeuwde ook, ik was boos. Hij moest de brief alsnog onder Barry's deur door schuiven, alleen dan zou alles weer worden zoals het na de knal geworden was. Maar Leo wilde niet. Zei dat het te laat was. En niet wilde

liegen. Omdat hij van míj hield en niet van Barry. 'Dat doet er niet toe,' riep ik nog. 'Het gaat erom wat Barry gelóóft, niet om wat jij denkt dat waar is.' Maar Leo zei dat het daar wel om ging. En wat hij nog meer zei, staat nu op iedere pagina. Opkijken helpt niet, dan glijden de woorden van de wijzers, komen ze van de wezens op het schoolbord, of klinken ze van onder het deinende laken.

Het heeft geen zin meer Merel, Barry heeft gekozen; dat jij dat niet respecteert is egoïstisch.

Laat het gaan Merel, je hebt niet overal controle over, dat moet je accepteren, laat het gaan.

Niet doen Merel, dit is waanzin, geef die brief terug, nu!

Nee, ik laat je niet los Merel, je moet rustig worden, denk nou eens na, denk aan de baby.

Dat weet ik van Kaylem. Ik dacht dat je het hem verteld had? Waarom heb je het mij niet verteld Merel? Die buikpijn, dat was dát, hè?

Au, je doet me pijn, rustig nou, rustig ademen.

Barry wil niet, laat hem toch gaan, er is nauwelijks eten voor ons drieën en dat weet je.

Het heeft geen zin, zie dat nou eens in, over een paar dagen is het eten op, dan gaan we er allemaal aan.

Vooral dat laatste blijft zich maar herhalen. Ik snap het niet, zinnen als Eschers tekeningen: ik loop naar boven en eindig beneden. Want als we er allemaal aan gaan, waarom moet ik van Leo dan aan jou denken? En als we er allemáál aan gaan, wat maakt het dan uit als een van ons egoïstisch is? Als we er allemaal aan gaan, waarom stonden we dan te schreeuwen?

Als we er allemaal aan gaan, waarom lig ik dan niet naast Barry?

DAG 104

00.13 – 6 seconden stil

02.02 – 6 seconden stil

03.01 – 7 seconden stil

03.45 – 8 seconden stil

04.35 – 7 seconden stil

06.00 – 8 seconden stil

10.00 – 6 seconden stil

12.59 – 8 seconden stil

13.39 – 7 seconden stil

17.00 – 9 seconden stil

19.03 – 8 seconden stil

19.33 – 9 seconden stil

19.40 – 7 seconden stil

19.55 – 7 seconden stil

21.36 – 9 seconden stil

22.03 – 10 seconden stil

22.14 – 8 seconden stil

23.04 – 11 seconden stil

23.14 – 11 seconden stil

23.20 – 10 seconden stil

23.22 – 9 seconden stil

23.34 – 10 seconden stil

23.40 – 11 seconden stil

23.41 – 11 seconden stil

23.43 – 12 seconden stil

23.45 – 10 seconden stil

23.46 – 15 seconden stil

23.48 – 15 seconden stil

23.50 – 23.52: stil

23.55 – 40 seconden stil

DAG 106

Vannacht had je tentakels: al je noppen kleefden aan me, mijn maagwand werd er rood van. Even zat je vastgezogen, een zeester aan aquariumglas. Toen gleed je plots omhoog, via mijn buik mijn slokdarm in. Ik zag het in de spiegel, een bobbel boven mijn ribbenkast: een slang die zijn prooi verorbert, ik de kousenbandslang, jij de muis, ik slikte je alleen niet in, maar uit. En stikte zowat toen je mijn keel bereikt had.

'Je mond kan verder open dan je denkt, echt, een natuurlijk proces,' zei Leo.

'Ik wou dat ik jouw pijn kon overnemen,' zei iemand die ik niet kende.

En ondertussen kleefde je aan mijn stembanden, tikten je tentakels tegen mijn tanden, en sperde ik mijn mond zo ver open dat mijn kaakgewrichten losschoten: pang, pang, alle twee, een voor een, ik kokhalsde als een kat na kattengras, zette me schrap, hoestte, braakte met al mijn kracht, tot je voor me op de lerarentafel lag.

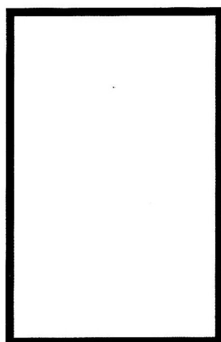
Je lijf een ei, wit en nat, acht tentakels, glibberig en slap, de dode wormen op het fietspad, een klein tikje en ze gleden van je gezicht af. Twee blauwe ribbels als lippen had je. Ribbels vol wit speeksel. Ik zou de ribbels mijn laatste portie geven: stuk pasta uit de pillenkoker, zó lang gekookt dat

het een tampon geworden was. Ik duwde hem in je mond, de tampon. Maar het ding bleef halverwege steken: ik keek naar je, tot je opzwol en je blauwe lippen paars waren en er dikke bruine haren uit je witte glibberhuid staken.

'Zijn laken,' riep Leo, 'voor het te laat is!'

En ik zei nog dat je een zij was, maar hij gooide een wit kleed over je heen dat rood werd naarmate we er jaren naast zaten, rood als mijn maagwand, mijn brandende maagwand, maar opstaan ging niet want we mochten niets missen, Leo depte mijn voorhoofd met de vouwblaadjes waar ik later aantekeningen op maakte: 23.55 – 40 seconden stil, 00.02 – 43 seconden stil, 00.10: stil, daarna konden we niets meer schrijven omdat de blaadjes te bezweet waren. Het hoefde ook niet. Leo zei dat het voorbij was. Dat het laken niet meer deinde.

En toen was ik opeens mijn moeder. En liep ik naar het raam. Duwde ik de klink omlaag, zei ik vlug: 'Ik ga.' En toen deed ik mijn ogen dicht, en waren er smeltende cupcakejes. En deed ik mijn ogen weer open, was alles dikke mist.

DAG 97

Gisteren vertelde ik je over Leo. Voor als er een later bestaat en een van ons tweeën dat later niet haalt. Vandaag dacht ik: wie vertelt je in dat geval over jou?

Ik ken het begin niet. Dus start ik maar gewoon bij je oma.

Jouw oma wilde mij heel graag, zó graag dat ze betaalde om mij te laten maken in een schaaltje. Een plat plastic doosje met een eitje van haar, en zaad uit de voorraad. Jij hebt dus geen opa, je hebt alleen zijn genen. Maar over die genen is wel goed nagedacht.

Geen hart- of huidaandoeningen, geen kanker in de familie. Lang, blank, donker haar, donkere ogen zoals je oma die ook had: jouw oma had een donor met haar fenotype uitgekozen. Want als zij op hem leek, zou ik op haar lijken. En dat deed ik, mijn kinderfoto's waren niet van die van haar te onderscheiden. Ja, ik was zorgvuldig bedacht en met precisie gemaakt. En toch leidde ik niet tot het gewenste resultaat.

Jouw oma had verzonnen dat alles beter zou worden zodra ik er zou zijn. Dat ze slechts ongelukkig was omdat ik er niet was. Maar het zat anders. Ik bleek niet de remedie voor haar leven, eerder de fatale longontsteking. Jouw oma had zichzelf vermenigvuldigd en daarmee haar verdriet verdubbeld, en ik werd de kruipende belichaming van dit falen. Na acht lange jaren werd de aanblik van het falen

ondraaglijk. Dus liep je oma naar het raam.

Ze trok de gordijnen open, duwde een klink omlaag, schoof een bloempot opzij.

Ik zat op de grond, zag dat twee bloempotten nu veel te dicht op elkaar stonden: takjes knakten en blaadjes kneusden. Even keek je oma om.

'Ik ga.'

Toen zette ze een voet op de vensterbank. En opende ze het raam.

We woonden op de veertiende verdieping en ik heb nog even naar beneden gekeken. Niemand heeft me ooit gevraagd wat ik toen zag.

Volgende hoofdstuk in jouw verhaal ben ik.

'Wie ben jij?' vroegen we elkaar in de oude situatie regelmatig. Dan zeiden we onze namen, en daarna welke dingen we deden om geld te verzamelen.

'Ik heet Merel,' was mijn antwoord. 'Ik werk bij de televisie.' Ik wist dat de mensen bij die laatste zin meteen een beeld kregen. Een beeld dat niet helemaal overeenkwam met hoe mijn dagen er doorgaans uitzagen. Maar ook een beeld waarbij hun eigen dagen pover afstaken. Dus deed ik niets om het beeld te veranderen. En zei ik niet hoe vaak ik 's avonds thuis was en keek naar schermen om niet te hoeven denken aan de dingen die ik op dat moment niet deed: koophuizen bekijken, datingsites afstruinen, me aanmelden voor rijles, in Barcelona wonen. Het kon allemaal. Maar een beslissing nemen betekende opties opgeven. Zo leidde iedere keuze tot verlies. Dus deed ik niets en keek ik op mijn schermen naar de keuzes die anderen maakten.

Naar hoe ze daar zelden blij mee waren.

En toen kwam de knal.

De klap die in één keer alle opties opblies. De megamarkt stortte in, er bleven maar een paar schappen staan, en ik nam wat dat daarin lag. Ik kan niet zeggen of dat goed of slecht is, ik kan alleen zeggen dat ik er blij mee was.

Er waren anderen. Er was een dagindeling. Er was een routine en dus een reden om op te staan, door te gaan.

Alleen: het aantal anderen nam af. En aan de routine houden de anderen die er nog wel zijn zich steeds minder; sommigen blijven plots de hele dag liggen. Daardoor leek doorgaan opeens niet langer de enige optie.

Maar toen, toen kwam jij.

Ik hoef niet bang voor je te zijn, want ik ga geen spijt van je krijgen. En nu je er bent, is het niet aan mij om te bepalen dat je er later wel of niet zal zijn.

Ik kan alleen beslissen over mij. Maar als ik ga, ga jij. Dus ik denk dat ik nog even blijf.

DAG 108

Ze zeggen dat ik drie dagen heb geslapen. Ze kunnen me alles wijsmaken. Eén dag, zeven dagen, twee dagen, drie dagen, ik ben nog nooit zo moe geweest.

Er waren zes porties, ik wilde er maar drie opeten.

De rest is niet van mij.

'Neem nou,' zei Leo. 'Anders waren ze óók opgegaan.'

Anders: parallelle situatie waarin Barry er nog is. Dit waren zíjn porties. Maar Leo wees op mijn buik, naar jou of naar mij.

'Je moet extra eten nu.'

Hij keek serieus, hij meende het. Misschien vond hij dat Barry al die tijd jouw porties heeft opgegeten. Iedereen eet altijd porties die eigenlijk van een ander zijn. Het lukt zolang we niet weten van wie.

Ik kwam overeind.

'Ho!' deed Leo. Zijn arm om mijn zij, hij pakte mijn hand maar ik was nog niet klaar. Een voet op de mat, andere voet ernaast, mijn hoofd steeg op, de rest deed niet mee, onder mijn bovenlichaam bezweken mijn benen.

'Het gaat nog niet,' zei Leo.

Maar ik had een tafelrand: 'Jawel. Het gaat allang.'

Van boven kwam kattengejank.

'Wat is dat?'

Leo keek naar het plafond. 'Kaylem,' zei hij. 'Hij zingt, voor Barry. Alleen nog in het Latijn. Ik denk vanwege zijn geloof of iets.'

'Kaylem heeft geen geloof,' zei ik. En ik dacht aan wat Kaylem wél wist. 'Hij heeft Melissa's agenda gelezen.'

'Wie is Melissa?'

Weer Leo's arm om mijn lichaam, misschien hoorde die arm daar, het kussentje op de keukenstoel, want die is anders te laag.

'Melissa... Iemand van de zaak?' Hij zei het fluisterend, voorzichtig: kijken of de pleister al losgaat.

'Ik wil naar Barry.'

Ik rook het meteen, het was dus toch geen droom geweest.

Ik legde een hand op mijn mond, maar liet al snel los. Inademen. Ik moest juist inademen. Als geur het enige is wat doden achterlaten, is ruiken dan niet terugpraten?

Kaylem stond naast de lerarentafel, stopte met zingen zodra hij me zag.

'Merel, you're awake...'

Hij deed een paar passen naar achteren, ik nam zijn plaats in, stond nu vlak naast Barry.

Ze hadden aan hem gezeten. Hem op zijn rug gedraaid, het laken tot aan zijn borst opgetrokken. Een ketting om zijn nek gelegd; oranje en rode kraaltjes. Ze vloekten.

En wie had de oogleden omlaag geduwd? Leo: laatste eerbetoon aan een dierbare vriend. Of Kaylem: zoveelste dienstbare handeling, planten water geven.

Zijn mond hadden ze niet dicht gekregen, die hing een beetje open; karper op het droge.

Zo anders dan in het mortuarium. De hoofden die we daar ooit filmden waren grijs, sommige doden hadden blauwe kringen om hun ogen. Maar Barry's gezicht was wit. Effen wit als de muur, de gordijnen, de computer, de krijtjes: als de meeste dingen in het lokaal. Barry was daar nu één van. Wit ding in het lokaal.

Voorzichtig prikte ik in het voorhoofd. De huid veerde niet mee. Ergens achter me schraapte Kaylem zijn keel. Ik voelde dat hij naar me keek. Zag hoe ik de ketting in mijn hand nam.

Ik trok, het hoofd kwam omhoog.

Even leek het alsof het naar achteren zou klappen, zoals bij pasgeboren baby's wanneer je je hand niet om hun nekje legt. Dan zou het hoofd losraken, van tafel rollen, een paar keer stuiteren. Misschien zouden de ogen openschieten.

Maar het hoofd klapte niet naar achteren. De nek was beton geworden en het bovenlichaam liet zich aan de ketting overeind takelen. Hoe hoger het kwam, hoe verder de ketting oprekte: steeds meer draad tussen de kraaltjes.

Het witte ding zat al bijna rechtop. Maar mijn arm trilde, het ding was zwaarder dan het eruitzag, draad sneed in mijn hand, tot de ketting eindelijk knapte.

Kraaltjes schoten alle kanten op, ik hoorde ze kletteren op tafels en stoeltjes, zag ze over de grond rollen. Sommige kraaltjes ploften op het laken. Die bleven stilliggen, vliegen op een plakstrip.

'Merel?' Leo. Met het glas water dat hij me had beloofd.

'Wat is er gebeurd?'

'De ketting vloekte.'

'Bij het laken?'

‘Bij Barry.’

Ik hoorde Kaylem het lokaal verlaten.

‘Wil je anders weer naar beneden?’ vroeg Leo.

Ik schudde mijn hoofd. Nam zijn water niet aan want trok aan het laken, wilde er zeker van zijn dat er niet nog meer kettingen onder lagen. Kraaltjes rolden van de buik af, ze stuiterden op het tafelblad.

En toen had Leo mijn pols vast.

Zijn vingers knepen, de greep was stevig. Ik kon mijn arm niet meer bewegen.

‘Au!’

‘Sorry. Maar je kunt het laken beter laten liggen, wat eronder ligt is geen fijn gezicht.’

Het dode kuikentje dat ik ooit in een ei gevonden had, zijn nekje geknakt, zijn donsveertjes nat. De geur had me doen kokhalzen. Nu het laken wat omlaaggetrokken was, leek de lucht sterker geworden. Proefde ik het kuikentje bijna.

‘Doorligwonden?’ fluisterde ik.

‘Zoiets.’

Ik liet het laken los. En zat tussen oranje kraaltjes op de grond.

‘Shit,’ zei Leo hoog boven me.

Zijn gezicht voor mijn gezicht. ‘Gaat het?’

Glaasje water, slokje.

Kaylem, stoffer, blik.

DAG 109

Het dode kuikentje. Het egaalwitte gezicht. 'Doorligwonden?' – 'Zoiets.'

Het klopte niet. Er was nog iets. Iets wat ik niet had gezien, omdat er wat overheen lag.

Het was donker nog, maar ik stond op.

De zaklamp lag op zijn plek, ze gebruiken hem vast nauwelijks. De batterij was ook bijna leeg; het fletse vlekje geel haalde de traptreden niets eens, verlichtte nog net mijn hand op de leuning.

Misgrijpen mocht niet. Ik hield de lamp vlak naast de deurklink. Geen geluid maken, Kaylem lag vlakbij te slapen.

Stil scheen ik naar binnen. Geel rondje op het donker. Geel rondje waar ik niets aan had, gelukkig wist ik precies waar het ding in het lokaal lag.

Hij had een nieuwe ketting om. Er was gegrom, mijn gegrom. Want eigenlijk moest de ketting weer kapot; de vlieg uit de soep gehaald, de spin uit mijn haar geslagen, maar ik wist hoeveel kettingen er nog in Kaylems lokaal lagen. Hagedissenstaarten. Ze groeien altijd weer aan.

Ik legde mijn hand plat op de hals en streek omlaag, over de borstkas en over het laken. Ik voelde ribben, de harde buik, een bekken dat zó uitstak dat ik het dwars door de stof zou kunnen vastpakken: handvat om het ding mee te verplaatsen.

Mijn hand gleed verder omlaag, vond het scrotum, kneep in de bovenbenen, drukte op de knieën, trok het laken strak, daalde nog een stukje af. En stopte daar. Want opeens was er alleen nog tafelblad.

Opnieuw mijn hand op het bovenbeen. Ik kneep, streek omlaag, voelde de knie.

En weer lag mijn hand plots plat op tafel.

De zaklamp was bitter, ijzer tintelt op de tong. Maar het ding moest in mijn mond om het laken met twee handen en in één ruk weg te kunnen trekken.

De stank: het dode kuikentje in mijn keel gepropt. Ik hoestte, hoorde de zaklamp op het tafelblad knallen. Het licht landde naast de benen. En bescheen precies de stomp.

Ik pakte de zaklamp op.

De knieën waren afgeknoopt met kettingen, de armen en bovenbenen zaten vol kleine gaatjes; bedachtzame toetakeling. En ik scheen nog eens goed op de kraaltjes. Geel en wit om de knieën, blauw en roze om de nek. Een offer.

Maar aan wie?

Mijn knie bonkte tegen de reling, de laatste paar treden struikelend naar beneden. Ik voelde niets, dacht alleen: Hoelang ben ik niet in de gymzaal geweest?

De gang een donker hol, de zaklamp een vuurvliegje dat verraadde waar mijn hand was. Dat ik een hand had. Toen rook ik het pas.

Ik liep, naar waar ik dacht dat het midden was. De vuurkorf stond er. De banken, de emmer. Twee schoteltjes. En het flesje ketjap.

Ik hield een schoteltje voor mijn gezicht: de geur die ook in de gang hing.

Het offer, wist ik nu zeker. Ze hadden het aan zichzelf gebracht.

Het schoteltje ketste tegen een tafel. 'Leo! Wat is dit?'

Hij moest tegen me praten, het schoteltje tegen zijn tafel werkte vast beter dan 'praat maar'.

'Wat is er, wat... Merel?'

'Ik ben in de gymzaal geweest.'

'Hoe laat is het?'

'Wiens idee was het?'

'Merel? Kom even hier dan.'

'Ik ben ook bij Barry geweest.'

Getik tegen tafel- of stoelpoten, er werd iets herschikt of verschoven: de jas of de poppenromp, zat Leo al rechtop?

'Is dat de zaklamp? De batterij is bijna leeg.'

Ik klikte de zaklamp uit.

'Sorry, het doet er ook niet toe. Maar kom nou hier.'

'Was het Kaylems idee?'
'Merel, ik leg het je uit, maar niet zo. Kom eerst hier, oké?'

Hij zat niet rechtop, hij lag nog. Pakte mijn armen en legde ze op zijn buik. Zijn handen om mijn vuisten. Rustig en langzaam sprak hij. Niet als Leo. Maar als Leo, de presentator.

De presentator zei dat ik uren naast Barry had gelegen. Op de lerarentafel, onder het laken, ik had niet los willen laten, werd boos zodra Leo of Kaylem het lokaal binnenkwam.

Hij zei ook dat ik geschreeuwd had. Geschreeuwd dat het zijn schuld was, dat het mijn schuld was, en dat de cijfers op waren.

'Dat herinner ik me niet.'

Waarom herinner ik me dat niet?

Leo vertelde verder, mijn hoofd op zijn borstkas: ik hoorde de woorden nog voor ze uit zijn mond kwamen.

'Na een dag en een nacht ben ik je komen halen.'

Opgetild en naar beneden gedragen, terwijl Kaylem boven kettingen om Barry's ledematen legde en er met een kurkentrekker gaatjes in maakte. Het bloed had hij opgevangen in theekopjes, die hij leegde in de koekenpan.

'Geroosterde chorizo,' antwoordde Leo op iets wat ik niet vroeg. En hij beweerde dat ik heel even wakker geweest was.

'Je zei iets over een prinses.'

'Assepoester?'

'Ja. Assepoester. Die was het.'

Ondertussen had Kaylem het brandkastje uit de lerarenkamer een paar keer op Barry's schenen laten vallen. Hij was gaan snijden waar de breuken zaten. Het rooster uit de oven lag toen al op de vuurkorf.

'Maar wiens idéé was het? Was het Kaylem?'

'Het was geen kwestie van ideeën. Het was een kwestie van overleven.'

Leo had verwacht dat het naar kip zou smaken.

Dat deed het niet, het was eerder als de cavia die hij ooit in Peru had gekregen. Dus beeldde hij zich in dat hij dát at. De avond in het dorpsrestaurant, de vriendelijke lach van het meisje dat hem de lokale delicatesse geserveerd had.

'De geur, smaak en het mondgevoel waren precies zoals toen.' Dat ondersteunde de leugen die de waarheid draaglijk maakte.

Hij was ervan opgeknapt. Voelde zich beter. Goed bijna.

'Ik ben weer helemaal op kracht.'

'Waar heb je kracht voor nodig dan?'

Mijn vraag. Maar hij kwam uit Leo's borstkas.

DAG 110

Ik zag het, dus het was niet echt. Er is hier immers 's nachts geen licht. Maar dat ik het droomde, betekent niet dat het nooit gebeurd is.

Hij stond in mijn lokaal vannacht, het was twee weken geleden. Hij doorzocht de lade van de lerarentafel, de laatjes in de tafeltjes. Hij keek onder mijn kussen, maar wat hij zocht lag onder mijn mat. Melissa's agenda.

Jouw komst vond hij al snel, op de middelste pagina. Missie geslaagd maar hij bleef maar bladeren. Scheurde bladzijden uit zodat data kwijtraakten. Daarna schudde hij ze als pokerkaarten, verdeelde ze zó dat we allemaal evenveel kans op een zondag hadden. Hij maakte ezelsoren in de cijferlijsten, kauwde op de kaft tot het roze kraaltjes hagelde. Kraaltjes die van kleur verschoten zodra ze de grond raakten. Van roze naar wit. Wit als sneeuw, nee: wit als pillen. Omdat het pillen waren.

En toen keek hij op. Zag hij mij en dus ook jou. Legde hij zijn hand op mijn buik, gingen zijn nagels mijn huid door, mijn maag in tot ze je nek raakten. Trok hij je naar buiten aan een van je acht tentakels.

Ik kon hem niet tegenhouden, toen ik binnenkwam stond hij al op de lerarentafel.

Hij zou gaan optreden, tenminste zo leek het: de camera

was uit maar de lamp deed het. Zijn naamplaatje schitterde in het licht, ik kon het alleen niet lezen. Ondertussen spreidde hij zijn armen – gouden draden onder zijn oksels – en opende hij zijn mond. Maar er kwam geen gezang. Er kwam alleen een knal.

Dingen schudden, pillen trilden, hij sprong van de tafel af, en eindelijk zag ik wie hij was, al had ik dat al die tijd al geweten. De bron, de oorsprong, het begin van alles, en dus: de dader.

En hoewel daders geen namen nodig hebben, had deze man zichzelf er een gegeven. 'Kaylem.'

DAG 111

'Leo?'

'Ik dacht dat je nog sliep.'

'Wat ga je doen?'

'Wat denk je? Naar de zaak natuurlijk, de nieuwste versie van Excel downloaden.'

'Niet.'

'Jawel hoor. En een nieuwe virusscanner.'

'Nee.'

'O.'

'Ik meen het: wat ga je doen, Leo?'

Hij stond bij de deur, had de deurklink al vast. Zijn haar plakte plat tegen zijn achterhoofd, verraadde hoe hij vannacht gelegen had.

'Eten,' zei hij zacht. 'Ga je mee?'

'Pasta of rijst?'

'Nee.'

'Dan blijf ik liever hier.'

Ik draaide me om op zijn mat, Leo's jas gleed van me af, ik werd koud en incompleet.

'Merel?'

Hij was terug. Legde zijn jas weer over me heen. Er plofte een mouw naast me neer.

'Je weet toch dat de rijst en pasta op zijn? We moeten wel.'

‘Ik moet niks.’

‘Kom op, Merel. Jij bent praktisch. Jij bent een doorzetter.’

Ik ben een doorzetter.

‘Oké,’ zei Leo. ‘Maar ik doe het wel. Het spijt me.’

Ik zet door.

‘Dat hoeft niet. Schiet op, ga maar. De baas houdt niet van laatkomers.’

‘Merel…’

Door.

‘Meld je me ziek?’

‘Oké.’

DAG 115

Hij was hier net. De dader. Hier, in mijn lokaal. Kat met de hamster in zijn bek, hij zette het naast me neer: geroosterd leven op een bordje. Rook je het?

'Eat,' deed hij. Hij vertelde er niet eens een verhaal bij.

'For you,' deed hij. Geschenk als bevel tot dankbaarheid.

Maar ik zal niet gehoorzamen. De dader ben ik niet dankbaar, ook al heeft hij alles gedaan.

'Ik wil niet.'

Ik duwde het bordje weg: sjoelschijf over de vloer. En ik zag de dader twijfelen, moest hij het geroosterd leven achterna rennen?

'Ik hoef echt niet, ga alsjeblieft weg.'

Weer die domme blik. Koe achter een prikkelhek; hij kan niet weg maar vergeet steeds waarom niet.

'Ga weg, ik hoef niet. Heeft Leo je gestuurd?'

'In English?'

'Volgens mij versta je me gewoon, Kaylem. Als je zo heet tenminste.'

'Please.'

'Je begrijpt me best. Ik weet het toch. Je hebt Melissa's agenda gelezen.'

En weer deed de dader of hij het niet begreep.

Ik wees op mijn buik. 'Then how did you know about this?'

'Aaah,' deed de dader nu. Onschuldige blik, maar onschuldigen kijken nooit onschuldig.

'Your hair,' sprak hij. 'It became full again, thick. Your skin was glowing, your breasts so round. I saw you coming back alive because of the life inside you.'

'Bullshit.'

Ik wist wat hij aan het doen was, de dader. Dat wat hij met de anderen gedaan had.

De poppenspeler valt niet op zolang je de draadjes niet ziet. Maar nu zag ik ze, de draden. Ze liepen van zijn vingers naar de matten via de pillenkokers naar het mes.

Want híj is het.

Hij is het die Joeri tegen Natalie heeft opgezet. Hij is het die Natalie tegen ons heeft opgezet.

Hij is het die aders kan aftappen en in knieën kan snijden en toch Joeri niet heeft gered.

En hij is het die Barry vertelde dat ik bij Leo sliep. Die de ketting om zijn nek legde en net zo lang trok tot het laken stopte met deinen. En hij, híj is degene die jouw einde kan betekenen.

Ja, hij is het en hij was het al die tijd al.

We zagen het alleen niet. Nee, we misten de poppenspeler want we waren met andere dingen bezig. Met potjes, pillen. Zijn pillen, die hij strooide om ons te verblinden, en, uiteindelijk, te vergiftigen.

En nu doet de poppenspeler alsof hij zelf een pop is: een kat met een hamster in zijn bek. Maar er is een verschil tussen de kat en de dader. De kat weet niet beter. Dus die laat je leven.

DAG 131

'Goedemorgen schoonheid.'

'Hoe laat is het?'

'Maakt niet uit, het is zondag.'

'Dus de hulp is vrij?'

'Ja.'

'Ik had hem willen vragen de gastenkamer gereed te maken, Barry arriveert vanavond.'

'Volgens mij ligt de gastenkamer er prima bij.'

'Is er geveegd?'

'Ja.'

'Het bed opgemaakt?'

'Ja.'

'Staat er een vers flesje maple syrup op het bureau?'

'Oei.'

'Zie je nou wel, we kunnen ook niets aan de hulp overlaten.'

DAG 118

Nacht, leek me. Maar het zwart was achter de gordijnen wit geworden. In het grijze schijnsel bekeek ik mijn handen; aderen puilden mijn huid uit, blauwe boomwortels, hoe wist ik dat ze vanbinnen rood waren?

Wat je niet ziet, bestaat ook. Ik moest het blijven herhalen omdat ik het anders vergat. Vergat dat het buiten wit en binnen rood is. Vergat dat jij in me zit.

Ze noemen het schoppen maar dat is het niet. Het zijn hoofden of ledematen die zonder plan de roze wand raken. Maar bij jou is het anders. Want jij komt van mij. Jij schopt niet, jij spreekt.

'Kom op, Merel. Jij bent praktisch. Jij bent een doorzetter.'

Ik ben een doorzetter.

Ik zal ons beiden redden.

Om het niet te vergeten had ik het in Melissa's agenda geschreven. Zo wist ik meteen wat ik moest doen vanochtend. Al leek het me vannacht.

Ik hield de leuning niet eens vast. Rechtop ging ik, eenwieler in evenwicht, armen langs mijn lichaam, benen die het

werk deden, de laatste aap in het rijtje op de poster. We waren naakt, de aap of ik. Droegen alleen ons pantser blauwe boomwortels. Het pantser beschermde ons want de aderen verraadden dat we niets aanhadden: naakt maakt kwetsbaar, wat kwetsbaar is, val je niet aan. Wat niet aangevallen wordt, valt zelf aan. Dus had ik de kousenbandslang omgedaan.

Hoe kies je iets wat je niet wilt hebben?

Door je voor te stellen hoe het zou zijn om het wel te willen hebben.

'That one,' zei ik. Ik wees op een ketting van blauwe en groene kralen. Want ik hou van groen. En ik hou van blauw.

De eerste deur, het offer.

Het stond er nog steeds, het rode altaar. De geur was anders, ik sloeg het laken weg en daar waren ze: witte aderen, gelige kousenbandslangen, krioelende stukjes pasta, vanbinnen niet rood maar wel vol eitjes. De honderden maden, vretend, parend, alles voor de beestjes in hun magen, nageslacht én parasieten, dus waarom niet met hagel schieten?

Ik haalde de kousenbandslang van mijn nek. Legde hem tussen mijn tanden. Beet het beest in tweeën. En vond toen eindelijk het mes.

De tweede deur, de dader.

Hij lag op zijn mat, hoorde zijn deur niet eens opengaan, opende zijn ogen pas toen ik naast hem zat. En de kousenbandslang al om zijn nek gelegd had.

En geloof het of niet, de dader deed niets. Keek alleen maar. Ik weet wel waarom. Hij zag mijn pantser niet, de beestjes in mijn maag niet, jou niet. Hij zag alleen een kwetsbare naakte aap. Maar wat je niet ziet, bestaat.

Dus trok ik de kousenbandslang aan. In mijn rechterhand de kop, in mijn linkerhand de staart. De ogen van de dader werden groot nu. Zijn vingers trokken aan de mijne maar ze waren te laat; de kralen zakten de huid in, de hals in, verdwenen in het vlees. En ik trok nog wat harder en ik keek naar mijn pantserhanden. Hoe de aderen zwollen, in larven veranderden.

En ik dacht aan hoe ik ze aan een hengeltje zou hangen, ze boven de plastic carrousel zou houden, boven de roze visjes, hun happende mondjes, jouw happende mondje, twee blauwe lippen, één haakje, acht tentakels, honderd kraaltjes die nu door het lokaal spatten, hagelden zoals ze dat in mijn dromen gedaan hadden, maar de kleuren klopten niet dus misschien was dit de droom en de rest echt, al lijkt me dat onwaarschijnlijk: toen ik wakker werd lag de aap nog steeds naast me.

De slang om zijn nek. Zijn ogen wijd open.

Ik trok zijn jas aan. Het naakt was niet langer nodig. Alleen het mes.

DAG 130

'Goedemorgen schoonheid.'

'Wat voor dag is het?'

'Zondag.'

'Ha fijn, dan hoeven we niet naar de zaak vandaag.'

'Nope.'

'Geef je mijn bontnegligé even aan?'

'Ik heb je negligé al een tijdje niet meer gezien. In de zijvleugel misschien?'

'Hmm, ik weet het niet. Ach, ik doe gewoon aan wat ik gisteren aanhad, het is toch zondag. Wat hebben we voor ontbijt?'

'Meatloaf.'

'Heerlijk.'

'Eten we in bed of in de serre?'

'In de serre. Met het feestservies.'

DAG 120

Leo had gelijk. Ik voel me beter, goed bijna. Het sterkt aan, andermans vlees in je bloedbaan.

De mist lijkt uit mijn hoofd gespoten. Hij vond me in de gymzaal.

Op de grond, met bloed op mijn armen, mijn buik, mijn benen. En een heleboel bloed in mijn gezicht.

Ik had vast vuur willen maken, zei hij. Ik moest op zoek zijn geweest naar de aansteker, en toen ik die in het donker niet vond, stopte ik het vlees maar gewoon in mijn mond. Een groot stuk, waarschijnlijk van de billen; aan de wond te zien was het mes van boven naar beneden gegleden. Zei Leo.

Ik knikte. Ja, zo zal het zijn gegaan. En ik praatte, legde uit waaróm het zo gegaan was.

Dat ik het voor jou gedaan heb. Moest kiezen: jij of de dader. De keuze was eenvoudig. Want de dader was ziek. Zo ziek dat hij pillen nodig had, om te genezen of om aan ons te geven – ik weet het niet en het doet er niet toe, het enige dat ertoe doet is dat hij schuldig is.

'Later,' zei Leo. 'Later praten we.'

Maar ik moest verder vertellen. Over alles wat ik de afgelopen nachten had gezien en bedacht.

Ja, misschien was de dader ziek. Maar een huisdier met een tumor opereer je niet, dat maak je af. En ja, misschien

was de dader ook slachtoffer. Maar het slachtoffer offer je na de slacht. Bovendien was de dader gevaarlijk. Bescherming van onszelf, bescherming van jou: dit is vlees met een reden en ik wilde dat Leo het ook zou weten, maar die legde zijn vinger op zijn lippen: 'Sssht.' En een hand op mijn buik. 'We moeten aan de slag.'

Aan de slag met wat de dader hem geleerd had.

Bind de ledematen af met kettingen en maak gaatjes op strategische plekken; rondom de organen, in de dikste aders. Vang het bloed op en verhit het op hoog vuur, daarna het villen, verwijder de organen. Darmen gaan weg, lever, milt en maag zijn eetbaar. Je kunt daar het best soep van koken, dat zwakt de smaak af. Het vlees blijft over: spieren in een restje vet. Niet te lang bakken, hooguit even roosteren, liefst met been.

Om het vlees met been en al van het object te kunnen trekken, moeten de botten eerst gebroken. En de pezen doorgesneden, dat lukt het beste met zijn tweeën: de een trekt de pees strak, de ander klieft hem met een mesje doormidden. We raken er bedrevener in, werken systematisch bovendien, van de voeten naar de buik toe.

De benen zijn nu op, maar we hebben de romp en de armen en het hoofd nog. We hebben er natte theedoeken overheen gelegd. Bij nachtvorst blijven de maden weg.

DAG 132

'Goedemorgen schoonheid.'

'Is het zondag?'

'Ja.'

'Dan is Barry er.'

'Oké, hij is in de gastenkamer, hij slaapt, heeft een gigantische jetlag.'

'Wanneer is hij aangekomen?'

'Vannacht. We wilden je niet wakker maken, maar we hebben al uren in de serre zitten praten.'

'Waarover?'

'Over van alles.'

'Wat dan?'

'Het leven. De redactie. Dat er niets meer aan was sinds wij weg waren. Hij miste ons, jou vooral. Nu zat Barry iedere dag tegenover Maaike aan de lunchtafel, die praatte alleen over woonsites en Parship.'

'Ik zou nooit over woonsites praten.'

'Precies. Dus is Barry voor zichzelf begonnen. Reisdocumentaires maakt hij. Hij is ervoor naar Vuurland geweest, Spitsbergen, Miami. Heeft de eerste reeks meteen verkocht aan een grote zender. En hij heeft een nieuwe vriend, ik heb foto's gezien: die gozer lijkt wel een fotomodel. Dolgelukkig zijn ze samen.'

‘Wat fijn.’

‘Ja, echt: hij straalde helemaal. Dus nu kun je weer rustig gaan slapen.’

DAG 124

Hij had het me eerder willen vertellen, zei hij. Het was steeds het moment niet. Toen met Natalie, toen met Barry, steeds het moment niet. Wat voor moment het vanochtend was, weet ik niet, maar hij zei: 'Merel, ik wil je iets geven.'

Iets tussen zijn duim en wijsvinger. Rond. Klein, wit. Geen kraaltje.

'Hoe kom je daaraan?'

Ja, hij had het me eerder willen vertellen. Maar nu het moment gekomen was, deed hij het niet zelf, schakelde hij de presentator in. En die zei dat ze van hem waren. Dat hij ze al die tijd in zijn lokaal bewaard had.

Eerst in het kastje boven het aanrecht. Maar daar vond Kaylem ze. Daarna in de lade van zijn lerarentafel. Maar daar vond Joeri ze.

Dus nu zitten ze in het doosje van het memoriespel: twee volle kokertjes nog, van de vijf die er in totaal waren. Hij had ze de vrijdag vóór de knal opgehaald en daarna niet meer thuis geslapen.

'Hoe heette ze?'

'Sacha.'

Ze heette Sacha en de rest hoefde ik niet te vragen. Want daar was hij, de presentator, terug van weggeweest. En hij las voor, vanuit een studio met koptelefoon, van de autocue

of van een blaadje. Voice-over bij zijn handen, die nu op mijn knieën lagen. Het klonk heel ver weg en het kraakte.

Ik kreeg ze voor het eerst in North Dakota. Die kou daar, dat eeuwige donker: daar zou iedereen van doordraaien. Terug in Nederland ben ik maar blijven slikken. Het maakte me gewoon evenwichtiger. Zorgde ervoor dat ik bleef lachen wanneer ze me in de supermarkt volgden, dat ik mijn geduld niet verloor wanneer ze mijn handtekening kwamen halen. En dat ik lange dagen kon blijven draaien, zonder dat ik ging geloven dat ik op mijn Nikes het kanaal over kon lopen. Ik bleef er door in balans, zeg maar: dingen waren niet langer vreselijk of fantastisch, alleen nog jammer of prima. Dat was goed. Het maakte dat ik kon blijven doen wat ik wilde doen.

En toen kwam die knal.

Ik zag de angst bij de anderen, hoe ze hysterisch werden en zich zorgen maakten. Zij die het meest voelden, legden het als eerste af. Zelf voelde ik nog steeds weinig. Geen angst, geen verdriet. Alles bleef jammer of prima. Tot die ene nacht.

Weet je nog? De eerste nacht na het vertrek van Kaspar en Natalie? De eerste nacht dat jij bleef slapen. Toen ik jou de volgende ochtend naast me zag liggen, de hobbels van je ruggengraat, je haar pluizig door de war, toen pas voelde ik iets. Iets wat ik al heel lang niet gevoeld had. En waarvan ik besefte dat ik het gemist had.

En boem, daar ging ik. Zodra ik je zag, ieder moment dat ik bij je was, dóór wilde ik, en door kon ik. Ook zonder dit.

Iets tussen zijn duim en wijsvinger. Rond. Klein, wit.

Jij Merel, jij werd mijn motor. Maar nu mis ik je. Je bent aan het verdwijnen, merk je dat?

Het is gewoon zwaar, dit, hier, alles. Dus misschien zou je dit eens kunnen proberen.

Geen kraaltje.

Even maar, tot het weer beter gaat.

'Ik hoef niet.'

Kom op, Merel, ik zie toch dat het niet goed met je gaat.

'Het gaat prima. Ik voel me beter. Goed bijna.'

Wat je deed met Kaylem...

'De dader. Hij was een gevaar voor ons en de baby.'

Ja, daar heb ik dus ook nog over nagedacht. Mag ik je wat vragen?

Vragen van een kaartje. Het kaartje van de presentator.

Hoe wist jij eigenlijk van de baby?

Maar pas op voor strikvragen.

'Het staat in Melissa's agenda.'

Oké. En wanneer heb je dat erin geschreven?

Maar pas op voor strikvragen.

Kun je het nakijken?

'Het was een maand geleden.'

Dat was de tijd dat Barry niet meer uit zijn lokaal kwam. Barry gaf het op en toen besloot jij dat er een kind zou komen.

Strikvraag, valstrik. Zie je een boobytrap, blijf dan stokstijf stilstaan.

Onze eerste nacht was twee maanden geleden. Mijn zus voelde haar baby pas na zestien weken.

Zijn zus voelde haar baby pas na zestien weken.

En ik voel iets warms omhoogkomen en langs mijn kin omlaag lopen.

Shit, gaat het?

Het gaat niet, het gaat helemaal niet, de dingen passen niet meer in elkaar nu omdat de verhalen van de presentator de mijne kapotmaken.

Memoriespel met drie kaartjes: twee prinsessen en één dader. Assepoester is de schoonmaakster, Doornroosje ligt alleen maar te slapen, dus welke moet ik omdraaien om een paar te maken?

Een nieuwe golf door mijn slokdarm omhoog, roze klonten over mijn knieën, spetters op zijn handen: plas geschifte vla op de vloer van de gymzaal.

Shit.

'Geef me een lepel!'

Een lepel, een lepel moet ik hebben, met een lepel gaat het beter. Ogen dicht, vla is het niet. Het is havermoutpap zoals de buurvrouw die maakte, iets zuurder misschien. Nog een hap, de brokken bij elkaar blijven schrapen, de vloer af, mijn keel in, kapot gekauwde spieren, kapot gekauwd bloed, eiwitten, vlees van een dader die misschien geen dader was, juist daarom moeten we blijven eten, het mag niet voor niets geweest zijn, trouwens: het is havermoutpap. En alles moet op.

Merel!

'Eet mee dan.'

Ja, alles moet op.

'Eet mee!'

En hij doet het, hij eet. Lepel in de klonten, laat de pap niet hard worden. Schrapen, kauwen, slikken, eten.

Memoriekaartjes weer omdraaien. Vergeten.

Want wat je niet meer weet, is er niet. Wat er niet is, moet je zelf maken.

DAG 145

Laat me je vertellen over North Dakota.

North Dakota is een grote staat, honderdnegentigduizend vierkante kilometer bijna. Er zijn heuvels en weiden, rotsen en gletsjers, bossen vol beren en herten. Er zijn alleen niet zoveel mensen. Want North Dakota is niet altijd een prettige woonplaats. Dat komt door het klimaat. Of eigenlijk: door de winters.

In januari is het hier soms min dertig. Ga je naar buiten, bevriezen je wimpers, een simpele windvlaag voelt of er een kartelmes over je voorhoofd schraapt. En blijf je te lang weg, dan is de kans groot dat je ingesneeuwd raakt.

Er is maar één oplossing voor de winters van North Dakota. Binnenblijven tot ze voorbij zijn. Dus dat doe ik. Al dagen, weken, maanden zit ik bij de open haard, het rode kleed om me heen, dicht bij de vlammen; alleen dan kan ik zien wat ik schrijf.

Al denk ik dat dit de laatste keer is. Dat ik hier zit. Maar ook dat ik je schrijf.

Wanneer ik wakker word, zul jij er zijn. En als je er eenmaal bent, hoef ik je niet meer te vertellen wat er is, want dat kun je dan met eigen ogen zien. Het huis, de serre, de open haard, het gastenverblijf, de zijvleugel, het schuurtje, mijn

werkkamer, het hemelbed dat Leo heeft gemaakt. Al ligt hij er zelf niet meer in.

Leo, hij hield van mij. Ik denk ook van jou, en sowieso van dit huis, want dat heeft hij helpen bouwen. We hadden het goed hier. Vertelden elkaar verhalen, maakten meatloaf in de oven. Zat ik in mijn werkkamer, dan was hij in het rommelschuurtje. Op zondag dronken we mimosa's.

Maar op een ochtend zei Leo: 'Het is maandag vandaag. Ik ga naar de zaak.'

Ik probeerde hem ervan te overtuigen dat hij fout zat, dat het zondag was en de winter nog lang niet voorbij. Maar Leo wilde niet luisteren.

Hij zei: 'Merel, nu even realistisch.' En: 'Als ik niet ga, redden we het allebei niet.'

'Alle drie,' zei ik. Want hij bedoelde: alle drie.

Op het moment dat hij vertrok, lag ik in het hemelbed. Ik hoorde alleen de deur open- en dichtgaan. Twee nachten, had hij gezegd. Daarna zou hij terugkomen, ongeacht wat er buiten wel of niet was. Dat is acht dagen geleden.

Leo is nog steeds weg.

Al zijn spullen heeft hij meegenomen: zijn jas, telefoon, sleutels. Zelfs zijn portemonnee met pasfoto heeft hij in zijn zak gestoken. Het enige bewijs van zijn bestaan zijn vijf kokers. Vijf lege kokers. Want ik heb alles wat er was in één keer genomen.

Nu zullen we zéker goed slapen, lang en diep en in ieder geval tot de zomer. Pas wanneer het ijs gesmolten is en de beren in de bossen uit hun holen komen, zullen we ontwaken.

Naar buiten gaan we, de zon in, handen boven onze knipperende ogen.

Bij het tankstation kopen we hotdogs en Snapple, daarna rijden we de heuvel over, de weiden door, naar het loofbos. Daar, op de open plek naast de kreek, leg ik je op het rode kleed. Ik maak een bootje van een leeg hotdogdoosje, we pootjebaden in het smeltwater van gletsjers hoog boven ons. 's Middags vertel ik waarom een spinnetje niet eng is, en 's avonds, bij de schemering, stappen we weer in de auto.

Ik zet je op mijn schoot, draai het sleuteltje om, samen glijden we snelwegen over, mijn hand om je middel, door het donker, langs wegrestaurants en lichtbakken op palen: gele McDonald's-bogen, rode Texacologo's, en honderdduizend lampjes in snoeren langs de weg gelegd. Een voet op het gaspedaal en de lampjes worden gouden strepen: snaren trillend licht. Wollen dobbelstenen dansen, een hondje op ons dashboard, zijn hoofdje wiebelt als jij erop slaat.

Zo doorkruisen we North Dakota. De snelweg af, de bergen in, de huizen beneden eerst lampjes en dan stipjes, hoger en hoger, de weg steeds smaller en donkerder, maar wij rijden door, door tot de top, door tot de vergeten uitkijkpost. Ooit kwamen er toeristen, nu alleen nog coyotes.

Hier parkeren wij de auto.

Niemand die ons hoort, niemand die ons ziet, ik draai een raampje open, laat de frisse avondmist binnenkomen, jij graait naar het stuur, ik leg je handje op de claxon, samen drukken we hem in, ja, we toeteren; we toeteren een paar keer achter elkaar.

En dan pak ik opnieuw je hand. En wijs ik je door de voorruit sterren aan.

‘We zaten in de woonkamer toen alles begon te bewegen; kleuren, vormen, moleculen. Misschien had ik niet door de spiegel moeten gaan en een halve van een vreemde in moeten slikken.’

Via zijn badkamerspiegel verdwijnt Ik in een andere dimensie. Rat, Eddy en de mooie Maan laten hem een wondere wereld zien waarin de werkelijkheid wordt opgerekt: de geest komt los van het alledaagse.

PEPIJN LANEN (Utrecht, 1982), ook bekend als Faberyayo, is rapper en tekstschrijver van onder andere De Jeugd van Tegenwoordig en Le Le. Hij debuteerde met *Sjeumig* en publiceerde zijn succesvolle roman *Naamloos*. Illustrator FLOOR VAN HET NEDEREND (Haarlem, 1987) combineert autonoom werk met toegepaste kunst in comics en kunstprojecten voor o.a. Patta, Paradiso, *de Volkskrant* en Art Loot.

WWW.AMBOANTHOS.NL

9 789026 343773 >